

Qualiter in etate virili carnem suā acius castiga
uit lxxij.
Qualiter in regimine artium se habuit lxxij.
Qualiter ad theologie studiū se trāstulit lxxij.
Qualiter in theologia regēs auditores edificauit lxxv.
De affectu quē erga crucē dñicā habuit lxxvj.
De abstinētia eius & orōne lxxvij.
De cetera eiusdē ouersatōne lxxviii.
De pōicacōne crucis & miraculis p̄ eum ibidez ex
hibitis lxxix.
De quibusdā eiusdē miraculis illi? epis lxxx.
Qualit̄ i archiep̄m cātuariensē assumpt̄ est lxxxj.
Qualiter in statu isto ouersat̄ est lxxxij.
De p̄secutōnib? quas ibidez passus est lxxxij.
De miraculis p̄ eum oñis illo tpe lxxxij.
De trāsitu eius in galliā & ipsius morte lxxxv.
De sepulture eius p̄paracōne lxxxvi.
De anuli ei? v̄tute et miracloz inē missiōe lxxxvii.
De corpis eius eleuatōe & miraculorum multitu
dine lxxxviii.
De trāsitu ludouici regis francoz in cipr̄ lxxxix.
De legatōne tartaroz ad ip̄m xc.
Exemplar epistole tartaroz ad eundē ludouicū xci.
Exemplar eplē ostabularii armenie ad regem cipri
de tartaris xcii.
De quibusdā relatōnib? nuncioz ercheltay p̄nci
pis xciii.
De legatōne regis francozum ad p̄ncipes tarta
rum xciiii.
De discordia inter soldanos babiloniorum & ala
piorum xcvi.
De quibusdā euentib? cipri dum ibi morā faceret
rex francozum xcvi.
Qualiter idem rex damiate portum cepit xcviij.
Qualiter intrauit urbē & occupauit hostib? fuga
tis & expulsis xcviij.
Qualiter apud massoram aduersus saracenos pro
cessit xcix.
Qualit̄ in regressu cū exercitu suo capt̄ fuit c.
Qualit̄ sub cō pacto a saracenis dimiss̄ fuit ci.
De infractōne treuzaz a saracenis ci.
De vita & martirio s̄cti petri mediolanēsis ciij.
De ipsius miraculis ciij.
De tempibus p̄ntibus cv.
De signis future osūmātōnis cvi.
De quibusdā dictis ioachim & s̄cte hildegar
dis cvij.
De aduentu anti christi & fallaciis eius cvij.
De p̄secutōnib? eius & interitu ipsius cx.
De aduentu iudicis & signis p̄ambulis cx.
De purgatōne mundi & claritate iudicis adueniē
tis cxi.
De generali resurrectōne & eiusdē ordīne cxii.
De miraculo & cā resurrectōnis nostre cxii.
De aduentu iudicis illustratōne cxiiij.
De sessione iudicis & assessorib? ac testib? cxv.
De meritoz discursione cxvi.
De snie platōne cxvii.
De igne gehēnali cxviii.
De machia cruciatoria ex q̄ttuor elemētis cxix.
De interiorib? rephoz penis cx.
De glorioza mundi renouatōne cxi.
De solis & lune restauratōne cxiij.
De glificatōne scōzum in dotibus corp̄m cxiij.
De dotib? aīarum cxiij.
De collatōe glorie scōzum hoīm & āgeloz cxv.

De deitatis fruitōne cxxvj.
De dispari sanctoz claritate cxxvij.
De plena sanctoz felicitate cxxviii.
I. De ordinatōne friderici imperatoris & p̄e
dicatōne crucis Actoz

Eniqz eodem impatore. s.
friderico p̄tinaciter in ma
licia p̄sistente. ac cōtra ro
manam ecclesiam acris in
surgente. papā innocentē
anno domi. M. cc. xlv. ge
nerale concilium apud la
gūnum circa festum ap̄o
stolorū p̄. & pauli cōtra
ip̄m impatore ouocauit. eumqz ibidez tanq̄ scisma
ticum & hostē ecclesie odemnauit. Tunc etiā p̄oica
ta est crux trāsmarina et p̄dict̄ odo thusculan?
ep̄s cardinal' a latē dñi pape miss̄ est legat̄ in frā
ciam p̄ eadem cruce p̄dicandā. Anno siquidē p̄e
denti quo videlicet rex frācie ludouicus ab extasi
rediens crucem accepit corasimī sicut iam sup̄ius
dictum est a soldano babilonie domino egipti iui
tati atqz conducti i regnū hierusolimitanū venien
tes & christianos debellantes. ante gazam ciuitatē
magnā francozum multitudinem dño p̄mittēte p̄
strauerāt. & gloriozū domini nostri hiesu ch̄isti
sepulcrū destruxerāt. atqz intra & extra sanctam
ciuitatē christianos q̄plurimos occiderāt. Itaqz p̄
fatus odo legatus. multos de regno frācie p̄latos
& barones exhortatōne sua cum adiutoribus suis
ad venerabile signū crucis accipiēdū animauit. &
ad trāsfretādū cū rege i terre sancte succursū
eorū animos p̄parauit. Tūc quoqz nichilomī? cir
ca fines hannōie vel alemānie p̄dicabat̄ crux hoī
bus auctoritate domini pape. vt irent contra cōra
dum friderici filiū. i auxiliū landegrāuī thuringie
qui de nouo cum assensu et fauore sūmi pontificis
electus erat i regem alemānie. II De
prima missione fratrum predicatorū et minorum ad
tartaros.

Hoc etiam tempore misit idem papa fratre
ascelinū de ordine predicatorum cum tri
bus aliis fratribus auctoritate qua fuge
bantur de diuersis ordinis sui cōuētib? sibi assōci
atis. cū literis apostolicis ad exercitū tartaroz
in quibus hortabat̄ eos vt ab hoīm strage desiste
rent & fidei veritatē reciperent. Et ego quidē ab vno
fratrum predicatorū. videlicet a fratre simone de s̄a
cto quintino. iam ab illo itinere regresso. gesta tar
tarorum accepi. ista dumtaxat que sup̄ius p̄ diuer
sa loca iuxta ogruentiam tempm hūic opi inserui.
Siquidem & eo tempe quidā frater ordinis minorū
videlicet frater iohannes de planocarpio. cum quī
busdā aliis missus ad tartaros fuit. qui etiā ut ip̄
se testat̄ p̄ annū & quatuor mēses & amplius cū
eis mansit. & inter eos ambulauit. A summo nāqz
pontifice mandatū. vt omnia que apud eos erāt di
ligenter scrutarēt̄ acceptat. tam ipse q̄ frater bñu
ctus polonus eiusdē ordinis qui sue tribulatōis p̄e
ceps & socius erat. Et hic ergo frater iohannes de
his que apud tartaros vel oculis p̄p̄is vidit. vt
a christianis fide dignis qui inter illos captiui erāt
audiuit. libellū hystoriam scripsit. qui & ip̄e ad
manus nostras puenit. De quo etiā hic quasi p̄ epi
logum inferre libet aliqua. videlicet ad supplemen
tum eoz que desunt in p̄dicta fr̄is symonis h̄y
storia III De situ & qualitate terre tartaroz

Iohannes de planocarpio

Et in partibus orientis terra que mongal siue tartaria dicitur in ea. s. pte sita in qua omnes aquiloni coniungi creditur. Ab oriente quidem habet terram leythaoz & etiam solangoz. a meridie vero terram saracenoz. Inter orientem & meridiem terram hunoz & ab occidentem partem naymano. ab aquilone vero circumdatur oceano. In pte aliq. nimium est montuosa. & in aliq. capestis. sed tota fere admixta glarea plurimum harena. nec est in cetera pte fructuosa. nec enim potest fructum portare nisi aquis fluuiabilibus irrigetur. que ibi sunt rarissime. Vnde nec ville nec aliq. ciuitates ibidem repiuntur. excepta una. que cracurim appellatur. & satis bona esse dicitur. Nos quidem illam non vidimus. sed ad dimidiam partem ppe fuimus. cum apud siram ordam. que curia maior impatoris eorum est eorum. Licet autem alias infructifera sit illa terra. tamen alendis pecoribus est apta. In aliqua eius pte sunt aliq. silue modice. alia vero sine lignis est oino. Itaque tam impator quam principes. & omnes alij sedent. & cibaria sua decoquunt ad focum. de bovinis & equorum stercoz factum. Ipe quoque aer in ordinat est ibidem mirabilis. In media siquidem est. te. ibi tonitrua magna et fulgura fiunt. ex quibus plurimi occidunt homines. & eodem quoque tempore cadunt ibidem maxime niues. Sunt & ibi ventoz frigidis simozum tam maxime tempestates. quod aliquando vix equitare possunt homines. Vnde cum autem ordam eorum sic enim apud eos statones impatoris & principum appellantur. puenit magnitudinem in terra pstrati iacebamus. & videre propter pulueris magnitudinem minime poteramus. Nunquam ibi pluit in hyeme s. frequenter in estate. & tam modicum vix possit aliqui puluerem & radices graminum madefacere. Ibi quoque maxima gratio cadit sepe. Vnde cum impator electus i se de regni debuit ponere nobis in curia tunc exitibus tanta cecidit gratio quod ex subita resolutione plurimum clx. homines in eadem curia fuerunt submersi. Res etiam & hitacula plura fuerunt deducta. Ibi etiam est in estate subito calor magnus. & repente maximum frigus.

III De forma & habitu et victu eorum.

Mongalorum autem siue tartarorum forma. ab omnibus alijs hominibus est remota. In oculis enim & inter genas lati sunt plus ceteris. gene quoque satis prominent a maxillis. nasum habent planum & modicum. Oculos etiam puos & palpebras usque ad supralia eleuatas. ac super verticem in modum clericorum coronas. ex verag. pte frontis tendendo plusquam in medio crines longos faciunt. reliquos autem sicut mulieres crescere permittunt de quibus duas cordas faciunt. & vnaquamque post aurem ligant. pedes quoque morticos habent. vestes tam viroz quam mulierum uno modo formate sunt. pallijs vel cappis vel capucijs non vtuntur. tunicas vero miro modo formatas portant de burccaranno vel purpura vel baldaquino. pellicium habet pilos exterius. sed aptum est a posterioribus. habet tamen caputulum vna usque ad genua retro. vestes suas non lauant nec lauare permittunt. & maxime a tempe quo tonitrua incipiunt usquequo desinat illud tempus. Statones habent rotundas in modum tentoz de virgulis & baculis subtilibus preparatas. Super pra vero in medio rotunda habent fenestram vnde ingreditur lumen & fumus exire possit. quod semper in medio faciunt ignem. pietes autem et tecta filtro sunt opta hostia quoque de filtro sunt facta. Harum quedam subito soluiunt & repant & super summarios deferuntur. quedam vero dissolui non possunt. sed in cur

ribus portant. Et quocumque siue ad bellum siue alias vadunt. semper illas secum deferunt. In animalibus valde diuites sunt. vt in camelis. et bobus. capris. & ouibus. Iumenta & equos habent in tanta multitudinem. quanta non credimus totum mundi residuum habere. porcos autem & alias bestias non habent. Impator et duces ac alij magnates. in auro & argento ac serico et gemmis abundant. Cibi eorum sunt omnia que manus possunt. videmus eos etiam pediculos madducare. lac bibunt animalium. et in maxima quantitate si habent iumentum. Porro in hyeme. quod nisi diuites sint. lac iumentum non habent. milium cum aqua decoquunt quod tamen tenue faciunt vt illud bibere valeant. Vnde quilibet eorum caphura bibit vnum vel duos in mane. et quicquid nihil aliud madducat in die. In sero autem vnicuique datur de carnibus modicum et bibunt ex eis brodium. Porro in estate quando satis habent de lacte iumentum carnes comedunt raro. nisi forte donec eis datur aut venatorem bestiam aliquam cepint vel auem.

Habent autem mores quosdam quidem commendabiles. et quosdam detestabiles. Magis quippe sunt obediētes domis suis. quam aliqui qui in mundo sunt homines. siue religiosi siue seculares. nam eos maxime reuerent. nec illis de facili mentiuntur verbis factis re. raro vel nunquam adiuuunt. et edunt bellaque vel rixae vulnera vel homicidia nunquam inter eos contingunt. Predones etiam ac fures reze magnarum ibi nequam inueniunt. ideoque statones et currus eorum ubi thesauros habent. seris et rectoribus non firmanantur. Si aliq. bestia perita fuerit. quicumque inuenit eam vel dimittit. l ad illos qui ad hoc positi sunt eam ducit. Apud quos iste cuius est bestia illam requirit. et absque ulla difficultate recipit. Vnde alium satis honorat et familiaritatem ac cibaria. quibus apud eos sunt pauca liberaliter satis ducit. Satis etiam sunt sufficientes. nec cum ieiunauerint vno die vel duobus. oino sine cibo videntur impatientes. vno cantant et ludunt. ac si bene comedissent. In equitando multum sustinet frigus. calorem quoque nimium patiunt. In eos quasi nulla placita sunt et quibus multum inebriant. tamen in ebrietate sua nunquam edunt. Nullus alium spinit. s. inuadit et promouet quantum ogrue potest. Caste sunt eorum mulieres. nec aliquis inter eos audit de ipsarum impudicia. Quedam tamen ex eis verba turpia satis habent et impudica. Porro erga ceteros homines. idem tartari superbissimi sunt omnesque nobiles et ignobiles quasi per nihil reputantes despiciunt. Vnde videmus in curia impatoris magnam rursus ducem. et filium regis georgiano. ac solados multos et magnos nullum honorem obitum recipere apud eos. Quinetiam tartari eis dant assignati quantumcumque uiles essent illos antea debant. spemque primum locum et summum tenebant. imo etiam sepe optebat illos per eorum posteriora sedere. Preterea iracundi sunt. et indignantis nature. multum erga ceteros homines et ultra modum erga eos se medaces. In principio quidem blandi sunt. sed postmodum vt scorpiones pungunt. Subdoli enim et fraudulenti sunt. et omnes homines si possunt astucia circūueniunt. Quidquid mali volunt eis facere miro modo occultant. vt sibi non possint peruidere. vel contra eorum astucias remedium inuenire. Immundi quoque sunt in cibo et potu sumēdis et in ceteris factis suis. ebrietas apud illos est honorabilis. Cunctum multum aliquis biberit. ibidem reicit. nec ideo cessat. quod iterum bibat. Ad petendum maximi sunt exactores. tenacissimi retores. picissimi donatores. aliorum hominum occisio. apud illos est per nihil.

VI De legibus & consuetudinibus eorum

Hoc autē habet in lege siue p̄suetudine ut occidant viros et mulieres. si quādo inueniatur in adulterio manifeste. Similiter etiam virgine si fornicata fuerit cum aliquo occidit eam cum eo. Preterea si aliquis in preda vel furto manifestus inueniatur. siue vlla misfatione occiditur. Itē si quis nudauit filia. maxime quādo volunt ad bellum pcedere dant ei sup̄ posteroz a. c. plage. q̄nto maiores vn̄ rustic? cum magno baculo potest dare. Similiter cum aliqui de minorib? offēdūt in aliquo. non eis a maiorib? suis p̄citur. s; verbenibus grauit̄ affligunt. Matrimonio autē ḡnāliter iunguntur. omnib? etiam p̄p̄inquis carne. excepta matre ac filia. & sorore ex eadē matre. Nam sororem tm̄ ex patre. & vxorē quoq; patris post eius mortem solent ducere. vxorē etiā fratris. alius fr̄ iunior post eius mortē vel alius de pentela tenet ducere. Vnde dum adhuc essem? in terra. dux quidaz rusticus andreas nomie apud bary. q̄ equos tartarorum de terra educeret. & alios venderet accusat? est. quod licet non esset p̄batū occasus est. Hoc audiens iunior frater & vxor occisi. p̄ter venerūt ad p̄fatū ducē supplicare volentes. ne terra auferret eis idem. At ille puero p̄cepit. vt fratris defuncti duceret vxorē. mulierē quoq; vt illū in vxorē duceret fm̄ tartaroz p̄suetudinē. Que r̄ndit se p̄zi? occidi velle. q̄ sic oīra legē facere. At ille nichil om̄i? eam illi tradidit. q̄uis ambo renuerēt q̄ntū possēt. Itaq; ducentes eos in lectū. clamāt puerū et plorantem sup̄ illā posuerūt. iposq; om̄iscerūt p̄ter coegerūt. Deniq; post mortē maritoꝝ. vxorē tartarorum non defacili solent ad secunda iugia trāsire nisi forte quis velit sororiā vel nouerā suā ducere nulla vero differentia est apud eos inter filiu? vxoris & cōcubine. sed dat pater quod vult. vnicuiq; Itaq; si sunt etiā ex ducum ḡne. ita fit dux fili? cōcubine. sicut filius vxoris legitime. Vnde cum rex georgie duos filios nup̄ vnū. s. melich legitimū. alterum vero dauid ex adulterio natū h̄ret. Moziens q; terre p̄tē adultere filio reliquisset. melich cui etiā ex p̄e matris regnū obuenerat. q; p̄ femias tenebatur. p̄xit ad imp̄atorē tartaroz. eo q; & dauid iter arripuerat ad illū. Ambob? igit̄ ad curiaz venientib?. datisq; maximis m̄erib? petebat adultere filius vt fieret ei iusticia fm̄ modū tartaroz. Dataq; est sn̄ia cōtra melich. vt dauid qui maior erat natu subesset. ac terrā a patre sibi oēs a quiete & pacifice possideret. Cumq; tartaroz vnus h̄et vxorū multitudinē. vnaqueq; p̄ se suā habet familiam & statōnem. Et vna die tartar? omedit & bibit & dormit cum vna. altero die cum alia. vna tñ inter ceteras maior habet cum qua frequēt? q̄ euz aliis oīmorat. Et licet vt dictū est sine multe. nūq; tamē defacili ostendūt inter se. VII. **De sup̄sticiosis traditōib? eoz.**

Quibusdā vero traditōib? indifferēcia quedā peccata eē dicunt. quas vel ipsi vel aīcessores ipoz ofinxerūt. Vnum est cultellum in ignē figere. vel quocunq; mō ignē cultello tangere. vel cū securi iuxta ignē incidere. Credūt em̄ q; sic auferri deat caput igni. Aliud est appodiare se ad flagellū quo pcutit equus. ipsi em̄ nō vtuntur calcarib?. Item flagello sagittas tangere. iuuenes aues cape vel occidere. cū freno equū pcutere os cum offe alio frangere. Itēq; lac. vel aliquez potum aut cibū sup̄ terrā effundere. in statōne minge

re. Quod si volūtarie fac occidit. si autē aliē. optet q; pecuniā multā incātatoꝝ soluat a quo purificetur. Qui etiā faciat vt statio cum omnib? q; in ipa sunt inter duos ignes trāseat. ante q; sic purificet. nullus audet intrare. nec aliquid de illa exportare. Preterea si alicui morsell? imponit. quē deglutire non possit. & illū de ore suo eicit. forām sub statio ne sit p̄ quod extrahit. ac sine vlla misfatione occidit. Itē si quis calcit sup̄ limē statōis ducis alicuius inficiet. Multa etiā habet his similia q; reputat peccata. ac homines occidere. alioꝝ terrā inuadere. ac res illoꝝ diripe. & oīra dē p̄cepta v̄l p̄hibitōes facere. nullū apud eos est peccatū. De vita eterna & damnatione p̄petua nihil sciunt. Credūt tamē q; post mortē in alio seculo viuāt. gregesq; multiplacent. comedāt & bibāt. & cetera faciant que hic a uiuentib? fiunt. In principio lunatōis v̄l in plenilūio. incipiunt quidquid noui agere volūt. ipamq; lunā impatoꝝ magnū appellāt. eamq; dep̄cantes genua flectūt. Om̄s qui morant in statōib? suis optet p̄ ignē purificari. Que. s. purificatō sit hoc modo. Duos quid ignes faciūt. & duas hastas iuxta eos. vnāq; cordā in summitate hastaz ponūt. Ligātq; sup̄ cordā illā quasdā de buccarano scissioes. s. b. q; s. corda & ligaturis. inter illos ignes trāseunt homines. ac bestie & statōes. Sunt etiā due mulieres vna hinc & alia inde aq̄m p̄ciētes. ac q̄dā carmīa recitantes. Ceterz si aliquis a fulgure occidit. optet p̄dicto modo p̄ ignes trāsire. om̄s istos qui in istis statōib? morant. statio siquidē ac lect? & cur? filtra & vestes. & quidquid taliū h̄nt a nullo tangunt. s; ab homib? tanq; immūda respuunt. Et ut breuē dicam. Om̄ia purificari credūt p̄ ignē. vnde quando veniūt ad eos nunci? v̄l p̄ncipes aut qualescunq; p̄sone. oportz ipos & munera sua p̄ duos ignes vt purificent trāsire. ne forte veneficia fecerint. aut venenū seu aliquid mali attulerint.

VIII. **De initō impij siue p̄ncipat? eoz.**

Terra quidē illa orientalis d qua dictū est sup̄a. que mongal noīatur. quattuor quodam habuisse populos memoratur. vnus yeka mongal. i. magni mongali vocabantur. scōus sumongal. i. aquatici mongali. qui seipos appellabant tartaros a quodam fluuio per eoz terras currēte. qui tartar noīatur terci? appellatur merkat. quartus vō metrit. Om̄s vnā personaz formam & vnā linguam h̄bant hī populi. q̄muis inter se per p̄ncipes ac p̄uicias eēnt diuisi. In terra yeka mongal quidaz fuit qui vocabatur chingis. Iste cepit robustus venatoꝝ eē. didicit em̄ homines furari & p̄dam cape. ad alias terras ibat. & quoscūq; poterat capiebat. sibiq; associabat. Homines quoq; sue gētis inclinauit ad se. qui tanq̄m ducē seq̄bant ipm̄ ad male agēdum. Cepit autē pugnare cum sumongal siue cum tartaris. & ducē eozum interfecit multoq; bello sibi tartaros om̄s subiecit & in suū tucem redegit. Post hec cum istis omnib? contra merktas iuxta terrā poset? tartaroz pugnauit. quos etiam bello sibi subiecit. Inde p̄cedens cōtra metritas pugnam exercuit. & illos etiam obtinuit. Audientes naymani. q; chingis taliter eleuat? ess; indignati sunt. Ipsi em̄ habuerant impatoꝝem strenuum valde cui dabant tributū cuncte natōes p̄ dictē. Qui cum ess; mortu? filij eius successerunt loco ipsi? sed quia iuuenes ac stulti erant. populuz tenere nesciebant. s; adinuicem diuisi ac scissi erāt vnde chingis p̄dicto modo iaz exaltato. nilomin?

in terras p̄dictas faciebāt insulcū. & hitatores oc-
cidebant. ac diripiebant p̄dā eoz. Quod audiēs
chingis. omēs sibi subiectos ogregauit. Naymani
etiā karakichay ex aduerso similē ī q̄ndā vallē stri-
ctam ouenerūt & omīssū est p̄liū. in quo nayma-
ni & karakichay a mongalis deuicti sunt. Qui eti-
am p̄ maiori pte occisi fuerūt. & alii qui euadē po-
tuerunt in seruitutē reducti sunt. Interea p̄dicto-
rum karakichay octaday. cham fili? cingiscam-
postq̄ impator fuit positus quādā ciuitatē edifica-
uit. quā chanil appellauit. Prope quā ad meridiem
est quoddā desertū magnū. in quo pro certo silue-
stres homines hitare dicunt. qui nullaten? loquunt
nec iuncturas in crurib? hnt. & si quādo cadūt. p̄
se surgere non valent. Sed tam discretōne tantam
hnt q̄ filtra de lana cameloz quib? vestiunt. faci-
unt & ostra ventū ponunt. Et si q̄ tartari p̄gētes
ad eos vulnerāt eos sagittis. gramia in vulneribus
ponunt. & fortiter ante ipsos fugiunt. **IX. De**
mutua victoria ipoz & kichay

Mongali autē in terrā suā reuertētes. se ostra
kythas ad p̄liū pauerūt. & castra mo-
uentes eoz terrā intrauerūt. Quod audiēs
eoz impator. s. chythay. venit cum exercitu suo cō-
tra illos. & omīssū est p̄liū durū. in quo mongali
sunt deuicti. omnesq; nobiles eoz qui erant in ex-
ercitu p̄ter septē occisi sunt. Vnde cum illis volē-
tibus aliquā impugnare regionē. mīaē aliquis stra-
gem. adhuc rident. Olim etiā occisi non nisi septē
remansi. & tū modo creui. ī multitudinē ma-
gnā. ideoq; non terremur de talib?. Chingis autē
& alij qui remanserunt in terrā suā fugerunt.
Cunq; quicūq; aliquatūlū p̄pauit se rursus ad
p̄liū. & p̄cessit ostra terrā hyroz. Illi sunt homi-
nes christiani de secta nestorianoz. Et hos etiam
mongali deuicerūt. eozq; lram acceperunt. p̄z em̄
scripturā non hēbant. nunc autē eandē mongaloz
literā appellant. Inde ostra terrā saihuyur. & cōtra
terrā carantay. & ostra terrā budirat p̄cessit. quas
omnes bello deuicit. Inde in terrā suā redijt & alij
q̄ntulum quieuit. Deinde ouocatis omnib? hoibus
suis ostra cythas p̄ter p̄cessit. Diuq; ostra illos
pugnantes. magnā p̄tem terre illoz vicerunt. eozq;
impatorē in ciuitatē suā maiore cluserūt. Quā
& tam longo tempe obsederūt. q̄ exercitui expen-
se omnio defecerūt. Cunq; iam quid manducarent
penit? non haberēt. p̄cepit chingiscam suis ut de
decem homibus vnū ad manducandū daret. Alii ve-
ro de ciuitate machinis & sagittis viriliter contra
istos pugnabāt. & cum deficerēt lapides argentū
& maxime liquefactū p̄iciebāt. Ciuitas siquidē il-
la multis erat diuitijs plena. cunq; diu mōgali pu-
gnassent & eam bello vincere non possent. vnā ma-
gnā sub terra viā ab exercitu vsq; ad mediū ciui-
tatis fecerūt. & p̄siliētes in mediū eius contra ci-
ues pugnauerūt. Illi quoq; qui extra remanserant
eodē modo ostra istos pugnabāt. Deniq; occidētes
portas ciuitatis intrauerūt. & impatorē cum pluri-
bus occidentes. vrbē possederūt. aurūq; & argētū
& omnes eius diuitias abstulerūt. Et cum illi ter-
re suos homines p̄fecissent in terrā p̄p̄iam reuer-
si sūt. Tūc primū impatorē cythay deuicto scūs
est chingiscā impator. Quandā tamē p̄tem illi? ter-
re. q̄ posita erat in mari nullaten? deuicerūt. vsq;
hodie. Sunt autē cythai homines pagani hntes lram
sp̄alem & etiā vt dicūt veteris & noui. t. scriptaz.
Hnt etiā vitas patrū et heremitas et domos ī qui

bus orāt tempib? suis ad modū ecclesiaz factas.
Quosdā etiā sanctos habere se dicunt. & vnū deū
colunt. christū hiesū dominū venerant & credunt
vitam eternā. sed non baptizant. Scripturā nostrā
honorāt ac reuerent. christianos diligūt. & elemo-
sinas plures faciūt. hominesq; benigni satis & hūa-
ni vident. Barbā non hnt. & in dispositōne faciei
cum mongalis in pte ocozdāt. Meliores artifices ī
mundo non inueniunt. in omnib? opib? in quibus
homines exercent. Terra eoz est opulenta nimis in
frumēto et vīno. auro & serico. ac reb? ceteris.

**X. De pugna ipoz ostra indiam minorem et
maiozem**

Qum autē mongali cum impatore suo chin-
giscam. post p̄fatā victoriā aliq̄ntulum
quieuisent exercit? suos diuiserūt. Impa-
tor siquidē vnū de filiis suis nomie thossut. quem
etiā can. ī impatorē appellabāt cum exercitu. cōtra
comanos misit. quos iste multo bello deuicit. et p̄
modū in terrā suā redijt. Aliū vero filiū cum ex-
ercitu suo ostra indos misit. qui & minore indiam
subiecit. Hi sunt nigri saraceni qui ethiopes sunt.
vocat. hic autē exercit? ad pugnā ostra christianos
qui sunt in india maiori p̄cessit. Quod audiēs rex
illi? terre. qui vulgo p̄sbit ichannes appellat. cō-
tra illos venit exercitu ogregato. Et faciēs ymagi-
nes cupreas hoim. vnamquamq; posuit in sella su-
per equū. Posuit & vltimū ignē. hominē cū folle
sup equū post ymaginē. Itaq; cum multis equis et
ymaginib? talitē p̄patis ad pugnam ostra monga-
los hnt tartaros p̄cessit. & cum ad locū p̄lij
p̄uenissent equos istos vnū iuxta aliū premiserūt.
Vini autē qui erant retro nescio quid sup ignē qui
erat intra ymagines posuerūt. & cum follib? forti-
ter sufflauerūt. Vnū factū est ut ex greco igne ho-
mines & equi oburerent. & etiam aer ex fumo de-
nigraret. Tūc sup tartaros sagittas iecerūt ind-
ex quib? multi vulnerati fuerūt & ite. f. c. Sicq;
eiecerūt illos cum magna pfusione de suis finibus.
nec vnq; q̄ ad ipsos vltra redierint audiuit.

**XI. Qualiter ab homib? caninis repulsi buri
thabechinos vicerunt**

Qum autē p̄ desta redijt in q̄ndam terram
reuerūt. in qua sic nobis apud impatoris
curiam p̄ clericos ruthenos et alios q̄ diu
fuerant inter ipsos. firmiter afferēdo referebat. mō-
stra q̄dam ymaginē femieam hntia reperūt. Quas
cum p̄ multos interpretes interrogassent. vbi vni-
terre illius eēt. rñderūt q̄ in illa terra quecunq;
femine nascebant. hēbant formam hūanam. masculi
vero sp̄em caninā. Dumq; moram in terra illa p̄-
traherēt. canes in alia fluuij pte ouenerūt. Et cum
eēt hyems asp̄ima. omēs se in aqm p̄iecerūt. Post
hec in otinenti sponte in puluerē voluebant. sicq;
pulis admixt? aque super eos egelabāt. Et vt ita
pluries fecerūt. glacie super eos deffata cum ipe-
tu magno ostra tartaros ad pugnam ouenerūt. At
vero cum illi sagittas super eos iactabant. ac si su-
per lapides sagittassent. retro sagitte redibant.
Alia quoq; arma eorum in nullo eos ledere pote-
rant. Ipsi vero canes insultū in tartaros facientes.
morib? vulnerauerūt multos et occiderunt. sicq;
illos de suis finib? eiecerūt. Vnde adhuc iter illos
est p̄uerbium de hoc facto q̄ dicunt adinuicem
ridendo. Pater meus vel frater meus a canib? fuit
occisus. Mulieres autē illoz quas cepant ad terram
suā duxerunt et usq; ad diem mortis eoz ibidem

fuerūt. Dum autē exercit⁹ ille mongaloz redirent. venit ad terrā burithabech. cuius hitatores pagani sunt. & hos tartari bello vicerūt. hi osuetudinē habent mirabilē immo potius misabilē. Cum enī alic⁹ pater humane nature soluit debitū ogregat omnē gentelā & omēdūt eum. hi pilos in barba non hnt. imo ferrū quoddā in manib⁹ sicut vidim⁹ portāt. cum quo semp barbā si forte crinis aliquis i ea cre scit depilant. Multū etiā deforme sunt. Inde vero iste tartaroz exercit⁹ in terrā suam est reuers⁹.

XII Qualit̃ a montib⁹ caspijs & ab hoibus subterraneis repulsi sunt.

Quingiscāz etiā illo tempe quo dimisit alios exercit⁹ oīa orientē p terrā kergis cuz ex peditōne prexit. quos tam tunc bello non vidit. & ut nobis dicebat ibidē vsq; ad montes caspios puenit. At illi montes in ea pte ad quā appli cūerunt de lapide adamācino sunt. ideoq; sagittas & arma ferrea illoz ad se traxerūt. Homines autē in ter caspios montes clausi clamorē exercit⁹ ut cre ditur audientes. montē frangere cepunt. & cū alio tempe post .x. annos rediret. tartari montē confra ctū iuenerūt. Cūq; ad illos accedē attemptassēt inime potuerūt. qz nubes quedā erat posita an ipos vltra quā ire nullaten⁹ poterāt. Omnino quippe vīsum amittebāt statim ut ad illā pueniebant. Isti autē ex aduerso credētes qz tartari ad illos accede re formidaret. insultū oīa eos fecerūt. sed statim ut puenērunt ad nubē ppter cām pōictā pcedere non potuerūt. At vero anteq; ad montes pōictos puenirēt tartari plusq; p mēse p vastā solitudinēz transierūt. & inde pcedentes adhuc oīa orientem plusq; p mēse per magnū desertū pexerūt. Itaq; puenērūt ad quandā terrā i qua vias quidē tritas videbant. sed neminē inuenire potant. Tandē que rentes vnū hominē cum vxore sua reperūt. quos i pntia chingiscā adduxerūt. Qui cum inrogasset illos vbi homines illi⁹ terre eēt. rōderūt. qz in tra sub montib⁹ hīarent. Tunc chingiscā retēta vxore misit ad eum virū illū mandās illis ut venirent ad ipsi⁹ mandatū. Qui pgenz ad illos omīa narra uit. que chingiscā eis mandauit. Illi vero rōdētes dixerūt qz die tali venirēt ad ipm. ut facerent eius mandatū. ac ipsi medio tempe p vias occultas sub terra se ogregātes. ad pugnā oīa illos venerunt. & subito sup eos irruentes plurimos occiderunt. Solis quoq; sonit⁹ in ortu suo sustinere non pote rant imo tempe quo oīa ebat optebat eos vnā aurē ad terrā ponere et supiorē fortit obturare. ne sonū illū terribilē audirēt. nec sic tam cauere poterant. quā hac re causa plurimi ex eis interirēt. Videns ergo chingiscā & sui qz nihil pficerent. sed potius homines suos pperēt. fugerūt ac terrā illam exierūt. Illū tamen vix cum vxore sua secū de duxerūt. qui etiā vsq; ad mortē in terra eoz fuerūt. Interrogati vero cur in regione sua sub terra soleant hīare. di xerunt qz ibi quodā tempe anni cum oriē sol tant⁹ sic sonit⁹. ut homines nulla rōne valeant sustinere. Quin etiā tunc in organis & tipanis ceterisq; mu sicis instris pcutere solent ut sonitū illū nō audiāt.

XIII De statutis chingiscā & morte ipsius & filijs ac ducib⁹.

Qum autē de terra illa reuertē chingiscā defecerūt eis victualia. famēq; patiebāt maximā. Tunc interiorā vni⁹ bestie recen tia cāu inuenerūt. que accipietes depositis tm ster corib⁹ decoxerūt. & coram chingiscā dportata pi

ter omēderūt. Ideoq; statuit chingiscā ut nec san guis. nec in teriora nec aliquid de bestia que mandu cari potest piciat exceptis stercoib⁹. Inde ergo in terrā ppiam reuers⁹ est. ibiq; leges & statuta edidit. que tartari iuiolabiliter obfuant. de quib⁹ si iam alias supius dictū est. post hoc ab ictu toni trui occisus est. Habuit autē. iij. filios. octoday vo cabat prim⁹. thosuctan secund⁹. thiaday terci⁹. qz ti nomē ignoram⁹. Ab his. iij. descenderūt omnes duces mongaloz. Prim⁹ filioz octoday est cuyne qui nunc est impator. hui⁹ frēs cocten & chirenē. Ex filijs autē thosuctan. sūt bary. ordu. sibā. boza bary. post impatorē omnib⁹ citior est ac potēti⁹ ordu vero ducū oīm senior. Filij chiaday sūt huri & cadan. Filij autē alrer⁹ filij chingiscāz cui⁹ igno ramus nomē sunt mengu & bichat & alij plures. huius mengu mater ferroctan est oīa magna inter tartaros. excepta impatoris matre pl⁹ nominata. omnib⁹q; potēti⁹ excepto bary. hec autē sūt no mīa ducū ordu qui sūt in polonia & hūgaria. ba ry quoq; & hurin & cadan & sibā & duyget. qui oīs fuerūt in hungaria. Sed & chirpodan qui ad huc est vltra mare. oīa quosdam soldanos sarace norum. & alios hitatores terre transmarine. Alij vero remanserūt in terra. s. mengu. sirenē. hubilai. sinocur. cara. gay. sibe de y. boza. berca. corensa. Alij quoq; duces plures eoz sunt. quoz nomīa nobis ignota sunt. **XIII.** De potestate impatoria & ducum eius.

Duo impator eoz. s. tartaroz sup omēs habet mirabile dominiū. Null⁹ em audet in aliqua morari parte nisi vbi assignauit ipse. Et ipse quidē assignat ducib⁹ vbi maneant. Du ces autē loca millenarijs assignant. millenarij vero centenarijs. & cētenarij decanis. Quidquid autē eis precipit quocunq; tempe quocūq; loco. siue ad bellū. siue ad mortē. vel vbiq; siue vlla obediūtē stradictōne. Nam & si petit alicui⁹ filiaz virginē vel sororem. mox ei sine stradictōne exponit eam imo frēq; colligit virgines ex omnib⁹ tartarozū finib⁹. et si vult aliq; retinere sibi retinz. alias vero dat suis hominib⁹. Nuncios etiā quoscūq; & vbi cūq; transmittat. optez qz tent ei sine mora equos et expensas. Sil⁹ vnde cūq; veniant ei tributa vel nunci. oportet equos et curz et expensas tribui. At vero nūcij qui aliunde veniūt in magna misia. et vict⁹ ac restit⁹ penuria sunt. Maximeq; quādo veniūt ad principes. et ibi dnt moram strahere. tē adeo parū dat. x. homib⁹ qz vix inde possunt duo viuere. Insuper et si aliq; illis iniurie fiunt. mīe pqueri facile pnt. multa quoq; munera tam a prin cipibus qz a ceteris ab illis petunt. que si nō dede rint. vilipendunt et quasi p nihil reputant. hic et nos magnā partem rez. que nobis p expensis a fi delibus erant dare. de necessitate oportuit in mīe ribus dare. Deniq; sic omīa sunt in manu imperato ris. qz nemo audet dicere. hoc meū est. xl. illi⁹. sed omīa. s. res et iūta ac homines sunt ipsius. Super hoc etiā emanauit nuper statutū eiusdem. Idem quoq; per omīa dominiū habent duces. super sibi subditos homines. **XV.** De electōne impera toris octoday et legatōne ducis bathy.

Mortuo ut supradictū est chingiscā. que nerunt duces et elegerūt octoday filium eius iperatozem. Qui habito osilio pnci pum eius diuulit exercit⁹. Misitq; bary qui in scdo gradu attingebat ei oīa terraz altissodan. et oīa

terrā bismioz qui saraceni erant. s3 loqbant comanicum. Qui terram illoz ingressus euz eis pugnavit. eosq3 bello sibi subiecit. Quedā aut ciuitas nomine barchin diu restitit eis. Ciues em in circūitu ciuitatis foueas multas fecerāt. ppter quas nō poterat a tartaris capi donec illas repleuissēt. Ciues aut vrbis sarguit hoc audientes exierūt obuiā eis sponte in man9 eoz se tradentes. Vñ ciuitas eoz destructa non fuit. sed plures eoz occiderūt et alios transtulerūt. acceptisq3 spolijs vrbē alijs hominibus repleuerūt. & oīa ciuitatē ozua ppererunt. Hec erat nimis populosa & diuitijs copiosa. erat em ibi plures christiani. videlicet gazari ac rutheni & alani & alij nechiō & saraceni. Eratq3 saracenorum ciuitatis dominiū. est etiā posita sup quendam magnū fluuiū. & est quasi port9 hīs for9 maximū. Cumq3 tartari nō possēt eos aliē vincere. fluuiū qui p vrbē curabat pcederūt & illā cum reb9 & hominib9 submerferūt. Quo facto oīa rusciā perrexerūt. & magnā stragē in ea fecerūt. ciuitates et castra destruxerūt. et homines occiderūt. kaoniam rusciē metropolim diu obsederūt. & tandē cepunt ac ciues interfecerūt. Vñ quādo p illā terrā ibam9 innūabilia capita et ossa hoīm mortuoz iacētia super campū iueniebam9. Fuerat em vrbis valde magna & populosa. & nunc quasi ad nihilū est redacta. Vix em dom9 ibi remanserūt ducēte. qru etiāz hitatores tenent in maxima sūitute. Porro de ruscia et de comania. tartari oīa hungaros & polonhos pcesserūt. ibiq3 plures ex ipsis interfecti fuerūt. Et ut iam supius dictū est si hungari viriliē resistissent. tartari ab eis ofusi recessissent. Inde reuertentes. in terrā morduanoz qui sunt pagani venerunt. eosq3 bello vicerūt. Inde oīa byleros. i. conera bulgariā magnā puecti sunt & ipam oīno destruxerūt. hīc ad aquilonē at hūc oīa bastarcos. i. hungariā magnā pcesserūt & illos etiā deuicerūt. hīc ampli9 ad aquilonē pgentes ad possitas venerunt. qui puos hnt stomachos & os puū. nō manducant. s3 carnes decoquūt. quib9 decoctis se sup ollam ponunt & fumū recipiūt. de hoc solo. reficiuntur. vñ si aliquid manducat. hoc valde modicū ē hīc & ad somogetos venerūt. qui tū de venationibus viuūt. & tabernacula vestesq3 tū hnt d pelibus bestiaz. Inde ad quādam terrā sup oceanum puenerūt. vbi monstra quedā inuenerūt. quē p oīa formā humanā hēbant. sed pedes bouios. & caput quītē humanū. s3 faciē vt canis. Duo verba loqbantur vt homines. tercō latrabāt vt canes. hīc redierunt in comaniā. & vsq3 nūc morant ibi ex eis qdā.

XVI De legatione cirpoda ducis.

Etempe milite octo dayca. cyrpoda. ducēz cum exercitu. ad meridiē oīa kergis. qui & illos bello supauit. hi homines sunt pagani. qui pilos in barba nō hnt. Quoz osuetudo talis est. vt cum alicui9 pater moriē. pte dolore quasi vnam corrigiā in signū lamenti. ab aure vsq3 aurem de facie sua leuet. his aut deuictis. dux cyrpoda oīa armenos iuit ad meridiē euz suis. Qui cū trāsirent per deserta quedā monstra inuenerunt. effigie humanā hntia. quē nō nisi brachiū cum manu in medio pectoris & vñ pedē hēbant. & duo cum vno arcu sagittabāt. Adeoq3 fortit currebant q equi eos inuestigare nō poterāt. Currebāt autē sup vñ pedem illū saltādo. & cum eēt fatigati. taliter eundo ibāt sup manū & pedē. se tanq3 i circulo reuoluendo. Cumq3 sic etiā fessī eēt itez fm

priorē modū currebāt. hos ysidor9 cyclopedes appellat. & ex eis tartari nō nullos occiderūt. Et sic nobis a ruthenis clencis in curia dicebat. qui morātur cum impatore predicto plures ex eis nūc9 venerūt in legatione ad curiā impatoris sup9 annotati vt possent hīe pacē cum illo. Inde pcedētes reuerunt in armeniā. quā bello deuicerūt. & etiā georgie prem. Alia vero ps venit ad mandatū eorum & singulis ānis dederūt. & adhuc dant ei p tributū. xx. milia ipperaz. hīc ad terrā soldani deuru9 potentis & magni pcesserūt. cum quo etiā pugnatē ipm deuicerūt. Deniq3 pcesserūt vltēz debellando ac vincēdo vsq3 ad terrā soldani halapie. & nūc etiā terram obtinēt. alias quoq3 terras ultra illas pponētes impugnare nec postea reuerfi sunt in terrā suam vsq3 hodie. Idēq3 exercit9 oīa trām calisbaldas pexit. quam etiā sibi subdidit. & vt ecce bizancios exceptis baldakimis ceterisq3 mueribus ei quoti die p tributo darent obtinuit. Sed & quolibet anno nuncios ad calisū vt ad eos veniat qui cum tributo munera magna trāsmittēs vt euz supportēt rogat. Ipe aut impator tartaroz eo mueri quidē accipit. & nichilomin9 vt veniat p eo mittit.

XVII Qualiter tartari se hnt in preliis.

Romauit aut chingiscam tartaros p decanos ac cētenarios & millenarios. Decem quoq3 millenariis pposuit vñ cūctoq3 nichilomin9 exercitui duos aut tres duces. i. ea tam vt ad vñ hēant respectū. cumq3 in bello cōtra alios quos egrediunt. nisi omūiter cedant. omīs qui fugiunt occidunt. Et si vn9 aut duo vel plures ex. x. audacter accedunt ad pugnam. alij vero ex illo. denario nō sequuntur similiter occidunt. Sed etiā vn9 ex decē vel plures capiunt. socij eoz si nō eos liberant. ipsi etiā occidunt. Porro arma oīa hnt talia. Duos arcus vñ vñ bonū ad mīm9. Tresq3 pharetras sagittis plenas & vñam securi9. et funes ad machinas trabēdas. Diuites aut hnt gladios i sine acutos. ex vna pte tū icidētes et aliqntulū curuos hnt et equos armatos crura etiā tecta. galeas et loricas. Vex loricas et equoz cooperturas quidāz habent de corio sup eoz. artificose duplicato vñ etiam triplicato. Galea vero sup9 est. de calibe vñ de ferro. s3 illud quod i circūitu ptegit collū et gulaz est de corio. Quidam aut de ferro hnt omnia sup dicta in hunc modū formata. Lamīnas multas tenues ad vñ9 digitū latitudinē et palme lōgitudiez faciunt. et in qlibet octo foramina puula faciētes interi9 tres corrigias strictas & fortes ponūt. sic q3 lamīnas vnāz ali9 q3 p grad9 ascēdēdo supponūt. Itaq3 lamīnas ad corrigias tenuib9 corrigiolis per foramina pdicta imissis ligant. et in supiori pte corrigiolam vñam ex vtraq3 pte duplicatā cum alia corrigiola osuunt vt lamīne simul bñ firmiterq3 cohereant. Hoc faciūt tam ad cooperturas equoz qm ad armaturas hoīm. adeoq3 faciunt illa lucere qm in eis potest homo faciē suam videre. alij vñ in collo ferri lancee vñcū hnt. cum quo de sella si possunt hominē detrahant. Sagittaz eoz feramēta sunt acutissima. ex vtraq3 parte quasi gladi9 biceps incidentia. semp9q3 iuxta pharetram portant limas ad acueundum sagittas. habent vero scuta de viminib9 aut de virgulis facta. s3 nō edimus q ea soleant portae. nisi ad castra. & ad custodiā imperatoris ac principū. et hoc tū de nocte. In bellis astutissimi sūt. q3 per annos. xli. cū ceteris gentibus dimicant. cum autem ad flumina pueniunt

maiores hñt rotundū ac leue coriū. in cuius sumi-
tate p circūitum ansas crebras facientes funē ipo-
nunt ac stringunt. ita q in circūitu quasi ventrē ef-
ficiunt quē restib? ac reb? ceteris replent. fortissi-
mēq adinuicē opprimunt. In medio aut ponunt sel-
las & alias res duriores. ibi quoq sedent homines
hñt nauem ad equi caudā ligant. & homiēm qui
equū regat pter natare faciūt. vel hñt aliqui duos
remos cum quib? remigant. Equo igit in aqm im-
pulso omnes alij equi secunē illū. & sic trāseūt flu-
uiū. paupior aut quilibet vnam bursā vel saccoz
de corio hñt osutū habet. in quo res suas omīs im-
ponit. & in summitate fortiter ligatū. ad eq caudā
suspendit. sicqz mō pōictō transiit. XVIII.

Qualiter resistendū sit eis.

NUllam estimo puinciā esse que p se possit
eis resistere. quia de omni terra ptācis sue
solent hoies ad bellū aggreare. Et si quid
vicina puincia non vult eis opē ferre. quam impu-
gnant delētes illā cum homib? quos ex illa capiūt
vera aliā pugnāt. Et istos quidē in acie primos po-
nunt. & si male pugnāt ipos occidūt. Itaqz si chi-
stiani eis resistere volunt. optet q principes ac re-
ctores terrarū in vñū oueniat. ac de omni silio eis
resistant. Habeantqz pugnatores arc? fortes et ba-
listas quas multū timent. sagittasqz sufficētes. do-
labrum quoqz de bono ferro vel securim cuz manu
brūo longo. Ferramenta vero sagittaz moze tarta-
rozum. quando sunt calida tempore debēt in aqua
cum sale mixta. vt fortia sint ad penetrādū illoz
arma. Gladios etiā & lanceas cum vñcis habeant
qui volunt. ad detrahendū illos de sella de qua fa-
cilime cadunt. Habeāt & galeas & arma cetera ad
ptegendū corp? & equū. ab armis & sagittis eo-
rum. & si qui non ita sunt armati debent moze illo-
rum post alios ire. & oīa ipos arcub? vel balistis
traicere. & sicut dictū est sup de tartaris. debent
acies suas ordinare ac legē pugnantiū? imponere.
Quicumqz ouersus fuerit ad predā ante victoriaz
maximā debet penā subire. talis em apud illos occi-
ditur absqz misarce. locus ad pñliū si fieri potest
eligend? est planus. vt vñdīq possint videre. nec
omīs dñt in vñū ouenire. sed acies multas & diui-
sas nec tam nimis distātes ab inuicē facere. Cōtra
illos qui primo veniūt debent vñā acie mittere. &
alia pata sit ad iuuandū istā oportuno tpe. habeāt
& speculatores ex omni pte qui videāt quādo ve-
niant acies ceterē. Nam ideo semp debēt acie oīa
aciem vt ei occurrat mittere. qm illi sp nitunt adu-
sarios in medio occludere. hoc aut acies caueant. ne
si etiā illi fugere videant. diu post illos currāt. ne
forte sicut facere solent. ipos ad patas insidias tra-
hant. quia plus fraudulencia q fortitudo pugnāt.
Et itez ne fatigent equi eoz. quia nostri non hñt
multitudinē equoz. Tartari vero quos equitat die
vna non ascendūt trib? dieb? vel quattuor postea
Preterea si cedūt tartari non ideo debēt nostri re-
cedere. uel abinuicē separi. qm hoc simulādo faciūt
vt exercit? diuidat. & sic ad terze destructōem li-
bere igrediant. Ceterz duces nostri. die noctuqz fa-
cere dñt exercitiū custodiri. nec iacere spoliati. sed
semp ad pugnā pati. quia tartari quasi demōes sp
vigilant excogitātes artem nocendi. Porro si aliq
tartaroz in bello de suis equis pñciunt. statim ca-
piendi sunt. quia quādo sunt i terza fortē sagittāt
& equos homiēsqz vulnerant & occidūt. XIX.

De itinere fratris iohannis vsqz ad primā custodi-

am tartarorum

NOs igit ex mandato sedis aplice. cum ire-
mus ad orientis natōnes elegim? pri? ad
tartaros pñfici. quia tiebam? ne pillos
in pximo. ecclesie dei piculum imineret. Itaqz pzē-
tes ad regē boemoz pñenim? qui cum nobis esset
familiaris. consuluit vt p poloniā & rusciā iter agere
mus. hēbat em osanguineos in polonia quozū auxi-
lio rusciā intrare possem? Datisqz lris & bono cō-
ductu fecit. & expēsas nobis dari p curias & ciui-
tates. ei? quousqz ad ducē sclesie bolezlāū nepotē
eius venirem? qui etiā erat nobis familiaris & no-
tus. hinc & ipse nobis similiē fecit. donec venirem?
ad Conradū ducē lautiscie. ad quē tunc dei gracia
nobis fauēte venerat dominus wafilico dux ruscie
a quo etiā plenius de facto audiui? tartaroz. qz
nuncios illuc miserat. qui iam redierāt ad ipm. Au-
dito autem q opteret nos illis munera dare. qual-
dam pelles castorū & alioz animalū fecim? emi d
hoc quod datū nobis fuerat in elemosinā ad subli-
dium vie. Quod agnoscentes dux Conrad? & ducis
sa cratonie & epus & quidā milites. Plures etiā
nobis dederūt hñt pelles. Deniqz dux wafilico a
duce cratonie & epō atqz baronib? p nobis atten-
te rogat? secū nos in terrā suā duxit. & vt aliqntu-
lum quiescerem? aliquot dieb? nos in expēsis suis
detinuit. Et cum rogat? a nobis feciss? epōs suos
venire. legim? eis literas domi pape monētis eos
ad sancte matris ecclesie vnitatem redire. Ad idem
quoqz nosipm monuim? eos & induxim? quantū
potuim? tam ducē q epōs et alios. Sed quia dux
daniel frater wafiliconis pñcti pñs nō erat. quā-
do baty pñct? erat. non potuerūt eo tempe fina-
liter mittere. Post hec dux wafilico transmilit nos
vsqz in kioniam metropolim ruscie cum seruiēte
vno. Itam? tamē i piculo capitis sp ppter luctua-
nos qui sepe faciebant insultū sup terrā ruscie. et i
illis maxime locis p que debāmus transire. At per
pñctū seruiēte etiam? securi a ruthenis. quozum
etiā maxia pars occisa vel captiuata erat a tarta-
ris. Porro in danilone vsqz ad mortē tunc infirma-
ti fuim?. nihilomin? tam in vehiculo p niuez et fri-
gus magnū trahi nos fecim?. Cum ergo kioniam
puenim? habuim? de via nostra osiliū cuz millena-
rio ac ceteris ibidē nobilib?. Qui responderūt no-
bis q si ducerem? equos illos. quos tunc hēbamus
ad tartaros. cum eēnt magne niues morerent? oēs
quia nescirēt herbā fodere sub niue. sicut eq faciūt
tartaroz. nec inueniri posset aliquid p eis ad man-
ducandum cum tartari nec stramina nec fenūz ha-
beant nec pabulū. Itaqz decreuimus eos illic dimit-
tere cum duob? pueris deputatis eoz custodie. Id
q nos optuit millenario dare munera vt ipz habē-
mus pñctū ad dandū nobis equos subductitios
et oductū. Secundo igit die post festū purificatio-
nis cepto itinere. venim? ad villam canoue. que s b
tartaris erat imediate. Cuius pñctus nobis dedit
equos et oductū vsqz ad aliam in qua regim? pñe-
ctum micheam omni malicia plenuz. Qui tamē ac-
ceptis a nobis munerib? s m velle suum. duxit nos
vsqz ad primā custodiam tartaroz. XX.

**Qualiter primo cum socijs suis receptus est a
tartaris**

QUam ergo in prima sexta feria post diem
cinerū sole ad occasū tendente hospitare
mur. tartari sup nos armati horribiliē ir-
ruerunt. querentes cuius modi homiēs eēm? cumqz

nōdissim? qđ domini pape nūcij essent? quibusdā cibarijs a nobis acceptis. continuo discesserūt. Porro mane factō. cum surgētes aliquātulū pcessissim? maiores illoz qui erant in custodia nobis occurrerunt. interrogantes cur ad eos venirem? & quod negociū hēmus. Quib? rōdim? domini pape nūcij sum? qui christiano? pater est ac domin? hic nos idcirco tam ad regē qm ad principes. omīq; tartaros mittit. quia placet ei qđ omīs christiani tartarorum sint amici. & facē hēant cum ipsis. Desiderat insup ut apud deum in celo sint magni. & idcirco monet eos tam p nos qđ p lras suas ut efficiantur christiani. si dēq; recipiāt domini nostri hiesu christi quia non possunt aliē saluari. Mandat pterea qđ miratur de tanta occasione hoīm. & maxie christiano rum. ac potissime hungaroz. moranoz. polonoz qui sūt ei subiecti. facta p tartaros. cum i nullo le fissent. aut ledere attēptassent eos. Et quia domi? deus grauiē sup hoc est offens? monet eos ut a talibus decetero caueant. & de omīssis pnam agāt. Sup his etiā rogat ut ei rescribant quid facere velint decetero. & que sit eoz intētio. Quibus auditis & intellectis. dixerūt tartari se velle equos nobis subductitios vsq; ad cozenā & ducatū pbeie. Statimq; munera petierūt & a nobis acceperunt. Equis igit acceptis de quib? descēderāt ipsi cum eoz ducatu ad corēfā arripuim? iter eūdi. Ipsi tñ velociē equitātes nunciū vñū pmiserūt ad pfatum ducē cum his verbis que dixeram? eisdē. Est autē dux iste domi? oīm qui positi sunt in custodia cōtra omēs occidētis populos ne forte subito & im pūse irruant aliqui sup illos. Et iste dē hēre sexm gētamilia armatoz hoīm sub se. **XXI. Quā** liter recepti sunt apud cozenā

Quā ergo puenissim? ad eius curiā. fecit nobis longe a se poni statōnē. Et misit ad nos pcuratores suos. ut q̄rerent a nobis cum quo ei velle? inclinare. i. que ei mūera iclinādo vellem? offerre. Quib? rōdim? qđ domi? papa non mittebat aliq; munera. quia non erat certus qđ ad illos puenire possem? & insup veneram? p loca valde piculosa. Verūcā inq̄ntū de his que hēmus ex gratia dei & domi pape ad victū nīm sic poterim? honorabim? ipm. Acceptisq; muneribus duxerūt nos ad ordā hūe tentōziū ipsi? & in structi fuim? ut an hostiū statōnis. ter cū sinistro genu inclinarem? & cauerem? attēte. ne pedē sup limē hostij ponerem?. Et postq̄ intrauim?. opoz tuit nos corā duce omībusq; maiorib? qui ad hoc erant vocati dicere flexis genib? ea qđ dixeram? superius. Literas etiā domi pape obtulim?. sed mēter piez quē de kionia dato precio duxeram?. nō erat sufficiēs ad interpretandū. nec aliquis ali? habebatur ydone? Hic equi nobis dati sunt. & tres tartari. qđ nos ducerēt festinant ad ducem baty. Ipe est apud eos potētior excepto impatore. cui tenēt p cūctis principib? obedire. Itaq; iter arripuim? secūda feriā post primam domicā. xl. & equitādo quantum equi trotare poterant. qm hēbam? equos recentes fere ter aut quat omni die pperabam? de mane vsq; ad noctē. imo etiā de nocte sepissimē nec tamē añ quartā feriā maioris bebdomade potuimus ad ipm puenire. Iba mus aut p terrā cumanoz. que tota est plana & flumina quattuor hēt magna. Primū appellat nepar iuxta quod ex pte ruscie ambulabat corēza & monij. qui maior est illo ex altera parte p campestria. Secūdū appellat don. sup quod am

bulat quidā princeps hīs in iūgio sorore baty. qđ vocatē tirbon. Terciū dicē volga quod est magnū valde sup quod incedit baty. Quartū nomīat laea sup quod duo millenarij vadunt. Vnus ex pte fluminis vna. & alter ex altera. hi omnes in hīeme ad mare descēdunt & in estate sup ripā eoz iūdū fluminum ad montes ascēdūt. hoc est mare magnū de quo brachiū sancti georgij exit. quod in ostantino polim vadit. hec aut flumina sunt piscib? valde plena & maxime volga. Intraq; maē grecie. quod dē magnū mare. Sup nepre aut multis dieb? iuimus per glaciē. sup litora quoq; maris grecie satis piculose p glaciē iuim?. i plurib? locis multis dieb? ogelatē em circa litora bene ad tres leucas inferius. Pri? aut qđ ad baty puenirem?. duo ex nostris tartaris pcesserūt. ad indicandū ei oīa verba. que apud cozenā dixeram?. **XXII. Quā** liter recepti sūt apud baty magnū principē

Dux cum in finib? terrē comanoz ad baty puenirem? bñ positi fuim? p vñā leucā a statōnibus eius. Cūq; duci debuim? ad curiā ipsius. dictū fuit nobis. qđ inter duos ignes transire dēremus. Nos aut hoc nulla rōne facē volebam?. at illi dixerūt nobis. Ite secure. quia p nulla causa hoc volumus facere nisi tñ ut si vos aliqđ malū cogitatis domi nostro. vlt portatis verēnū ignis auferat omne malū. Quibus rōdim? qđ ppe hoc ne de tali re suspēctos redderem? nos trāire mus. Cum igit ad ordam puenissim. interrogati a pcuratore ipsius eldegay. cum quo inclinare velle mus. idē quod prius apud corēzā rōdimus. Datisq; muneribus & acceptis. auditis etiā itineris cauis inroduxerūt nos in statōnē principis. Prius facta inclinatōne. & audita de lumine non calcando sic prius admonitōne. Ingressi aut flexis genibus vba nostra pposuimus. deinde literas attulim?. & ut nobis darent interpretēs. ad trāferēdū eas rogauimus. Qui etiā in die pasce dati fuerūt nobis. & eas in litera ruthenica. saracénica. & i tartarica diligēter cum ipsis transtulimus. hec itēptatō baty pntata fuit. quā & legit & attēte notauit. Tandem ad nostrā statōnē reducti fuimus. sed nulla cibaria nobis dederūt. nisi semel aliquātulū milij in vñā scutella. s. in prima nocte quādo veimus. Iste baty magnifice se gent. habēs hostiarios & omēs officiales ad modū impatoris. & sedet in loco emīnenti velut in throno cum vna de vxoribus suis. Alij vero tam fratres sui & filij. qm alij maiores inferius sedēt in medio sup bancū. & homines ceti post eos in terra dōzū. s. vni a dextris. & semie a sinistris. Tētozia quoq; de panno līneo hēt pulcra & magna satis. que fuerūt hungarie regis. Nec aliquis ad eius tētoziū audet accedere pter failliā nisi vocatus. qntūcūq; sit potēs & magn?. nisi forte sciat qđ sit voluntas ipsius. Nos etiā dicta cā sedi mus a sinistris. sic etem & omēs nūcij faciūt in eūdo. s. in redeūdo ab impatore sp ponebamur a dextris. In medio ponit mēsa eius ppe hostiū statōis sup quā apponit potus in aureis et argēteis vasis. Nec vnq; bibit baty. vel aliquis tartaroz princeps maxime quādo in publico sunt. nisi cante ei vlt cypharizet. et cum equitat semp portat solimū vel tentozolum sup caput eius in hasta. sicq; faciunt cuncti maiores principes tartaroz et etiā vxores eorum. Ipe vero baty. satis est hoibus suis benignus valde tam ab eis timeē. et in pugna est crudelissimus. Sagax ē multū & astutissimus in bello. quia

iam pugnavit tpe lēgo XXIII. **Q**ualiter recedentes a baty p terrā comanoz & kangitaruz transierunt

In die porro sabbati sancti. ad statonē suū? vocati. Et exiit ad nos pcurator baty pōict? dicens ex pte ipsi? qd ad impatorē cūyne ī terrā ipsoz irem? retentis quibusdā ex nostris sub hac spe. qd vellent eos imittere ad dñm papā. quib? et literas dōim? de omnib? factis nostris quas deferret eidē. Sed cum redissent vsq; ad montij ducē sup̄di ctū. ibi reventi fuerūt vsq; ad reditū nostrū. Nos autē in die pasce officio dicto & facta omestione qualicunq; cum duob? tartaris. qui nobis apud cozenzā fuerant assignati. cum multis lacrimis recessim? ne scientes utrū ad mortē vltitā pgerem? Eram? tñ ita infirmū corpe. qd vix poteramus equitare. In tota siquidē illa. xl. fuerat ab? noster miliū cūz aq̄ & sale tñ. & in alijs silz dieb? ieiūioz. nec hēbam? aliquid ad bibendū pter niuē in caldario liq̄facta in ibam? at p comaniā equitādo fortissime. qm̄ habebam? equos recētes quinquies aut pluries in die. nisi quādo p deserta ibam?. & tūc equos meliores atq; fortiores qui possent otinuū sustinere laborē. accipiebam?. Et hoc ab ineūte. xl. vsq; ad octo dies post pascha. Hec ita. s. comaniā ab aquilone īme diate post rusciā hēt morduinos byleros. i. magnā bulgariā. bastarcos. i. magnā hungariā post bastarcos parositas. famoetos. Post famoetos. illos qui dicunt hē facie caninā ī oceani litorib? in debitis. A meridie habet alanos. circassos. gazaros. greciā & ostantinopoli. ac terrā ybero. cathes. bzutachi os. qui dicunt esse iudei caput radētes p totū. terram quoq; cythoz atq; georgianoz & armenoz & turcoz. Ab occidēte aut hungariā hēt atq; rusciā. Et est comania terra maxima & longa. Cuius populos. s. comanos tartari occiderūt. quidā tamē a facie eoz fugerūt. & quidā in eoz servitutē redacti sunt. pluriimū aut ex eis qui fugerūt ad ipos redierunt. Post hec intrauim? terrā kangitaruz. que magnā hēt in pluribus locis penuriā agrum. in qua etiā homines pauci morant ppter aque defectum. Vnde homines ieroelay ducis ruscie cum ad ipsuz in terrā tartaroz pexerūt. plures eoz in illo deserto pre siti mortui sunt. In hac etiā terra et in comania multa inuenim? capita et ossa mortuoz hoīm sup̄ terrā iacentia tāq; sterquiliniū. phāc itaq; terram iuim? ab octo dieb? post pascha fere vsq; ad ascensionem dominicā. Huiusq; hitatores pagani erant. & tam ipsi qd comani non laborabāt. sed tñ de animalib? viuebat. nec domos edificabāt. sed in tabernaculis hitabāt. istos etiā tartari deleuerunt & hitant in terris eoz. illiq; qui remaserūt redacti sunt in servitutē ipozum. XXIII. **Q**ualiter ad primā impatoris futuri curiā deueniunt

Oro de terra kangitaruz intrauim? terrā bifer minoz qui loquunt lingua comaica. sed legē tenent saraceno. In hac etiā terra inuenim? vrbes innumeras cum castris dirutas villasq; multas desertas. Huius dominus dicebat altisoldan. qui cum tota sua pgenie a tartaris est destruct? hēt autē hec terra montes maximos. Et a meridie quidē hēt hierulim & baldac. totāq; saraceno. terrā. atq; in finib? illis ppinquis morantur duo fratres carnales tartaroz duces. s. burin et cadan. filij thiaadax qui fuit fili? chingiscā. Ab aq̄lo. ne vero terrā hēt nigroz kythaoz & oceanū. In illa vero morat siban frater baty. p hanc iuim? a fe

sto ascensionis domice. fere vsq; ad viij. dies an te stum scī iohis baptiste. Deinde ingressi sum? terram nigroz kythaoz. in qua impator edificauit domum. ubi etiā vocati fuim? ad bibendū. Et ille qui erat ibidē ex pte impatoris. fecit maiores ciuitatis & etiā duos filios eius plaudere corā nobis. Hinc exeuntes quoddā mare puū inuenim? in cuius litorē quidā existit mons puus. In quo. s. monte quoddam foramē esse dicūt. vnde in hyeme tam maxime tempestates vento? exeūt qd homines inde vix & cum magno piculo trāsire pnt In estate verō semp quidē ibi vento? sonitus audīt. sed de foramē tenuiter egrediūt. p hui? maris litora plurimis dieb? pexim?. quod quidē licet non multū sit magnum. plures insulas hēt. & illud in sinistris dimiim? in terra vero illa hitat orda. quē oīm tartaroz ducū atiquiorē dixim?. & est orda sine curiā patris ipsi? quā hitat & regit vna de vxorib? eius. Cōsuetudo em̄ est apud tartaros qd principū & maiōz curie non delectent. sed semp ordmanē aliqū mulieres que illas regant. eisq; donarioz ptes sicut domis eoz dari solebat danē. Sic tandē ad primā impatoris curiā venim?. in q̄ erat vna de vxorib? ipsi?

XXV. **Q**ualiter ad ipm cūyne impatorē futurum puenerunt

Ivero qz nondū impatorē videramus. noluerunt vocare nos nec intrmittere ad ordā ipsi? Sed nobis in tentorio nostro secundū more tartaroz valde bene seruire fecerunt. & ut quiescerem? nos ibidē p vnā diē tenuerunt. Inde pcedentes in vigilia scōz petri & pauli terram naymanoz intrauim? qui sunt pagani. In ipā vero die apostolorū ibidē cecidit magna nix. & habuim? maxīm frīg? hec quidē terra montuosa & frigida est sup̄ modū. ibiq; de planicie regit modicum. Iste quoq; due nationes pōictē nō laborabāt sed sicut & tartari in tentorijs hitabant. qd & ipsi deleuerāt. Per hanc etiā multis dieb? peximus. de inde terram mongaloz intrauimus quos tartaros appellam?. Per has itaq; terras ut credim? tribus septimanis equitando fortiter iuim?. & in die beate marie magdalene. ad cūyne impatorē electuz puenim?. Ideo aut p omne viam istam valde festinauimus. qz pceptū erat tartaris nostris ut cito nos ducerent ad curiā solennē iam ex annis plurib? indictā. ppter ipsi? impatoris electonē. Idcirco de mane surgentes ibam? vsq; ad noctē sine omestione & sepius tam tarde veniebamus. qd non comēdebamus in sero. sed quod manducare debebam? in vespere. dabatur nobis in mane. Mutatisq; frequentis equis nullatenus p̄cebaturs eis. sed equitabam? velociter ac sine intermissione q̄necūq; poterant equi trotare. Actoz. Hec de situ terre ac de morib? gestisq; tartaroz & de itinere fratris iohannis sup̄di ctū vsq; ad curiā iperatois eozuz excerptim?. ex eiusdē fratris iohannis libello. ea q̄ in libro fratris simonis deerant huic opi. adiiciendo. Decetero aut ex vtroq; libello intercalant qd dam narratōnes psequendo voluim? ordiare pcedere. put tpi operunt & ordini historie. XXVI.

De exlatatōne raconadi i soldanū turquie.

Frater simon.

Anno sup̄i in missione fratry ad tartaros annotato. s. ab icarnatōne domini. M. cc. xlv. mense octobri. mortu? est in satellia galafadin? turquie soldan?. ei? successit fili? ei? adhuc puer nomie raconadi. hunc genuerat ipse

de filia cuiusdam sacerdotis greci. alter vero nomine
azadim de filia ut dicitur cuiusdam burgensis yconij.
seu pretorij. terciū vero aladim de filia regine ge
orgie genuerat. quā in vxore hēbat. Raconadi? ēat
xi. anno? azadim? ix. aladim? vii. Et iste quidē na
tu minim? regine filius. quo ad ipos paterne here
ditatis heres erat legitim? siquidē & pater ei? ter
cia die post natiuitatē ipsi? oēs admiral dos suos
eidez puero tanq? legitimo filio & heredi suo iura
mentum homagij fm ritū suū prestare iussit. Aliā
q? monetā a sua. eiusdē filij nomine tunc fieri iussit
que adhuc etiā in turquia currit. Sed tunc erat qui
dam losir nomine baiul? toti? turquie pfa natione.
qui olim ad soldanū veniens fuerat notari? curie.
Fratrē quoq? paupem hēbat. qui ligna vendebat.
Deinde paulatim intem ascendit q? turquie cācella
rius fuit. hic itaq? vnus erat de terre antiquiorib?
& in multis sagax inuent? & expertus. Qui etiā ad
tartaros p terra saluāda prexerat. ei q? soldan? in
morte gladiū suū omiserat. ita q? ex pte illius totā
terrā in manu hēbat. hanelauit aut omnib? modis
in vxore accipe vnā de domi sui mortui vxoribus.
quod magnū apud turcos erat op pbiū domio &
suis omnib?. Et hoc quidē ppositū suū salefadio
qui tunc in turquia post ipm erat potētior. tanq?m
amico suo & familiari reuelauit. quod omnib? mo
dis salefadio displicuit. & ei qntū potuit dissuasit.
Ille tñ pualens. tandē soldanū vxore raconadi? ma
trem accepit. ipm q? raconadiū tanq? natu maiore
in soldanū exaltauit. quoz verūq? salefadio. cete
risq? plurib? admiral dis valde displicuit. tum q?
ipe losir soldanū illū ostentando cum omnibus ad
miral dis in hoc sibi assentientib? pūriū scurrebat
tum q? ipe homo plebeus & alienigena. vxore dñi
sui accipiendo magnū ei suisq? omib? admiral dis
dedecus faciebat. **XXVII. De losyr tyran
ni debachatione**

E his erga salefadio? & plures admiral
di turquie. oia losir plurimū indignati sūt
ita q? in morte eius sexingenti cum ipo cō
iurauerunt. At quidā eoz qui simul iurauerant ad
ipm losir accesserūt. ei q? morte suā iuratā manife
stauerunt. sup iuratōne facta veniā ab ipo postu
lantes. ei q? decetero se penit? adhefuros firmē p
mittentes. Quosdā etiā illoz sexingentoz quos ip
si plus odiebāt nomiauerūt. ipsiq? losir occidē sua
serunt eos. Vnus aut ex illis astutior? osuluē losir
vt aliq? die inclusū se in camera suā infirmū finger?
& cā sue visitatōis eos accēderet. ibiq? isidijs poitis
locus aptaret in quo occidendi omēs includerent.
Quod vbi factū est vna die. xv. vel fm alios. xxiij.
admiral di maiores in turquia latē occisi sunt. di
cunt & latini siue christiani q? idem losir admiral
dos vsq? ad. lx. occidit. quosdā etiā alios psequēdo
fugauit & quosdā in carcere reclusit. Marchiū de
lābro incarcerauit. & admiralē ad tartaros vt ex
ulem pfugauit. illū quoq? qui dederat ei osiliū de
admiral dis occidendis cum vxore ac filiis omnibus
interfecit. Magis aut ac magis oia salefadio ut
pote tunc in turquia potentiorē. & cui magis qm
alijs facta ipsi? displicebant indignabāt. qui. s. sa
lefadio apud arfengā. tanq? cui terra illa erat cō
missa morabāt. Cum ergo die qdā salefadio. cc. se
cum bellatores hēret. ei q? xx. miliū hoīm exercitus
losir supueniret illi qui erant ex pte losir mandaue
runt salefadio ne fugeret. sed aduētū ipoz ostantē
expectaret. q? i hora q? incipent ogredi cū ipo eēt

qui modo videbantē esse ot rarij. Qui verbis eoz ni
mis credul? bellū aggress? est. statimq? a mltitu
dine tanta stritus est. Ipe tñ cū paucis recept?
est in quodā castro fortissimo. gamach vocabulo
Tandē vero circūdīt? & obsess? ab exercitu losir
a castri hitatorib? exire qñ coact? est. dicentib? se
nolle tueri hoīm in castro soldani. qui oia solda
um esset. Interim quoq? nūcios mittebat losir ad
ipm vt de castro secur? exiēs ad se veniret. eligēs
sibimet quod meli? vellet. videlicet aut ex ire de ter
ra libere & quocunq? vellet pficisci. aut de cetero
cum beniuolentiā ipsi? losir in terra turquie vt p?
omozari. Cūq? nūcij verba portātes annuente sa
lefadio. ab ipo losir iuramēta recepissēt omia que
māduerat se firmē suaturū. ille hōi eoz se omi
tens ibat ad ipm. losir aut pmissit nūcios in occur
sum eius. dicens nūcius eum adducenb?. Nolite
vlteri? ipm ad me adducere. sed vñs pñtib? nūcij
eum interficite. Quod & factū est. hic autē salefa
dinus gallicū atq? theutonicū sciebat. multūq? frā
cos siue christianos diligebat. Et si aliqndiu lōgi?
vixisset. fortassis vt credēt cito christian? factus
fuisset. **XXVIII. De federis inter turcos &
tartaros ofirmatōne**

Eodem autē anno quo mortu? est soldan?
turquie gaiasadin? ei q? successit fili? eius
primogenit? raconadi?. s. ab incarnatione
domi. M. cc. xl. v. tartari cum turcis fed? iuerunt.
& tunc. xlii. camelos ipperis oneratos ac. ccc. sum
marios sericis & scarleta alijsq? pānis pciosis onu
stos cum plurib? equitaturis eoz regi trāsmiserūt.
Frater aut soldani medi? natu videlicet azadimus.
ad eundē regē cā ofederatōis est miss?. Deniq? tur
ci sub hac forma se tributarios subdiōrūt tartaris.
Quolibet anno reddunt eis. M. milia. cc. milia i per
pera & quingētos pānos sericos. quoz medietas
est deaurata. equos quoq? quingētos. & camelos
totidē. & arietes. v. milia. hec aut omnia tenent du
cere & oducere salua & integra cum expensis suis
vsq? ad mongā. Tandem quoq? valēt exenia et do
na. que vltra tributū mittunt qntū ipm tributū. et
ampli? etiā vt dicēt. Preterea tenent turci p totā
turquiā puidere nūcijs tartaroz oino. in eqtatu
ris. in munerib?. in victualib? eundo. morando. ac
redeundo. Itaq? notari? soldani oputauit expēsas
nūciroz tartaricor?. q? apud yconiū in duob? an
nis fecerāt. & inuentū est q? excepto pane & vino
sexingēta milia ippera expenderāt. Predicta vero
tributaria ofederatio facta fuit apud sauastiā. mar
chisio de lābro nomine ostantino pñte. qui tūc epis
marescall? erat turquie. & etiā baiul? fuerat eiu
dem terre. Et qñ quidē hoc tributū primo omissum
fuit tartaris interfuit ibidem eiusdē cōstantini mi
lea vocabulo puincialis. qui multa de illis enarra
uit fribus pdicatoib?. a domio ppa cū literis suis
ad tartaros transmissis. **XXIX. Qualiter rex
mimozis armenie tartaris se subdiōit**

Acca idem tempus ostant pater & baiul?
regis armenie qui vocatē aītons filiū suū
eiusdē regni conestabulū ad tartaros mi
sit. eorumq? tributo se ac regnū suū subijciēs. pa
cem cum eis oposuit. Que videlicet mimoz armia
nomine alio ab antiquo vocatē cilicia. & inter tur
quiam & sīziam est sita. Ibi est tasis ciuitas archi
epalis. De q? paulus apłus fuisse se dicēt. Ibi quoq?
est catholicon id est vniuersalis epus. sicut & i ge
orgia de q? dictū est supius. Huius armenie regnū

adquisierant paucis antea tempibz. duo fratres de
maiori armenia leo. s. ac robinus. Et robinus quidē
maior natus prior in ea regnavit vel potius prefuit
mortitur? vero regnū & filiā suā. eiusdē videlicet
regni herede. fratri suo leoni cōmisit. eiusqz fidei
credidit. At ipse leo regnū in semetipm retorsit:
quim potius de baronia regnū sibi facere voluit nā
antea ut dicitur ibi non erat: sed baro qui soldano
turquie sub tributo suiebat. Itaqz ad petitionē ipsi
us leonis auus domi de trossot prexit ad curiā ro
manam & ad impatore othone petēs ab ambobus
ut ipm in legiū hoīem recipient. Ecclesia vero sub
odione saluo. s. heredis iure. recepit ipm in hoīez
& otho similiter. Porro asēpus quidā theutonicus
videlicet moguntinus attulit eidē leoni coronā. s. b
tali odione. ut omēs pueros infra. xii. annos exi
stentes ipse leo poni faceret ad literas latinas Tūc
ergo rex leo dedit ecclesie i. dōtē casale. estelice. ca
strum paperon. & alia multa casalia. pluraqz alia.
Hec aut omnia iurauerūt barones se firmē suatu
ros. Factū est aut hoc anno domi. M. cc. xlii. Por
ro idem leo. ter infirmus ter fecit omnes barones
suos robino nepoti suo iurare. tanqz vero & legi
timo domio suo & iusto heredi regni armenie. Fi
liam tam suā cui regnū relinqre disposuerat fratri
anthiocheni principis in iugū dedit. & postea ip
sum dolo se interfecit. Ipso aut leone mortuo. qui
dam baro eiusdē armenie ostans nomie. filiā eius
violenter rapuit & postmodū eandē inuitaz filio
suo haitioni matrimonio copulauit. eiqz cu illa re
gnum tradidit. Porro filiā robini que regnū here
ditario iure possidere debuit. philippus miles d. mō
te forti vxore accepit. Vnde & merito ad illō aspi
rat ipm qz ut iustū est adquisitū se spat. Iō etia
ostans diuersis dolis & machinamētis. lxii. baroēs
armenie maiores interfecit. Soldani quoqz turque
matrē atqz sororez qz idem soldanus ipm tanqz suo
homī legio ac fidelē vtpote xpāno cā refugij mise
rat a facie tartaroz. ipse reuera infidelis & iniquus
misit eisde tartaris in fauorē ipoz. Et ille quidē i
ipso itinere dicunt obisse. Itaqz soldan? ipse terrā
ei? itrauit & urbē tarsū obsedit. S. ibidē ifirmat?
mortu? est. & in urbe regali satellia sepult? est.

XXX. Qualiter cuyne fratres minores susce
pit. Frater iohannes.

Qum aut puenim? ad cuyne fecit nobis da
ri tentoriū & expensas quales tartaris da
re solent nobis tamē meli? qz aliis nūciis
faciebāt. Ad ipm aut vocati non fuim? eo qz nōdū
elect? erat. nec adhuc de impio se intromittebat.
Interpretatō tam līarum domi pape ac verba etiā
a nobis dicta. a predicto baty erāt ei mādāta. Cuz
ergo stetitsem? ibi p. quinqz vel. vi. dies. ad matre
suam nos trāsmisit. vbi adunabat curia solennis.
Et cum venissem? illuc. tam extensū erat tētozium
magnum de alba purpura prepatū. eratqz tā grāde
nostro iudicō. qz plusqz duo milia hoīm poterant
esse sub illo. Et in circuitu factū erat lignēū tabu
latum varijs imaginibz depictū. Illuc ergo prexi
mus cum tartaris nobis ad custodiā assignatis. ibi
qz ouenerāt omēs duces & vnusquisqz cum hoībus
suis equitabat in circuitu p. planicies & colles. In
prima die vestiti sunt omnes purpuris albis. i. secū
da vero rubeis. & tunc venit cuyne ad tentoriū
illud. Porro tertia die fuerūt omēs in blaucis pur
puris. & qzta in optimis baldakinis. In illo autēz
tabulato iuxta tētozū erāt due maiores porte. p.

quaz vnā solus impator dēbat intrare & ad illā
nulla erat custodia. quā esset apta. quia p. illā nul
lus audebat ingredi vel exire. p. aliā oēs qui admittē
tebant intrabāt. & ad illā custodes cum gladijs et
arcubz & sagittis erāt. Itaqz si quis tentorio ppri
quabat vltra terminos qui positi erant. si capiebat
verberabat. si fugiebat sagitta sine ferro sagittaba
tur. Multiqz ibi erant qui in frenis pectoralibz. sel
lis & hmōi. iudicō nostro auri circiter. xx. marcas
hēbant. Sic duces infra tentoriū colloqbant & de
impatoris electōne tractabāt ut a nobis creditur.
Alius aut vnivers? popul? longe extra tabulatum
collocabat. & ita fere vsqz ad meridiē morabantur.
Tunc incipiebāt lac iumētū bibere. & vsqz ad ve
spas tū bibebāt. quod erat visu mirabile. Nos at
vocauerūt inter? & dederūt nobis ceruisiā. quia
iumētū lac non bibebam? Et hoc quidē nobis p.
magno fecerūt honore. sed tū nos opellebant ad
bibendū. qz nullaten? poteram? ppter osuetudinē
sustinere. Vnde oīdīm? eis hoc eē graue nobis. iō
qz nos cessauerūt opellere. Foris aut erat dux ge
rozlaus de susdal ruscie. pluresqz duces kythaozū
& solāgoz. Duo quoqz filij regis georgie. nunci
etiā calisi de baldac qui erat soldan? & plusqz. x.
alii soldani saraceno? ut credim? Et sicut nobis a
pcuratoribz dicebat. erāt ibi nuncioz plus qz. iiii.
milia inter istos qui tributa portabāt. & illos qui
deferēbāt munera. & soldanos ac duces alios qz ad
tradendū se ipsis veniebāt. & illōs p. quibz ipsi mi
serant. illosqz qui terraz erāt prefecit. Hi omēs sil
extra tabulatū ponebant. eisqz simul bibere prebe
batur. Nobis autem & duci gerozlaō fere semp
ab eis dabat supior locus quādo cum eis eram? ex
terius. XXXI. Qualiter in imperium subli
matus fuit.

Et quidē si bñ memim? ibidē per septima
nas circit. iiii. fuimus. Credimusqz qz ibi
fuit electō celebrata. non tū ibidē fuit pu
blicata. Propē hoc at id maxime credebāt. qz semp
quādo cuyne de tētozio exibat eidē cātabat. & cu
virgis spēsōis in sūmitate lanā coccineā hntib? in
climabat. quod alteri ducum nulli fiebat. quousqz
exterius morabat. Hec at statio siue curia nomiat
ab eis siraoz da. hinc exeuntes vnanimē omēs equi
tauimus p. tres aut qz tuoz leucas ad aliū locū vbi
erat in qdā pulcra planicie iuxta riuū. in montes
aliū tētozū quod apud ipos appellat orda aurea
prepatum. Ibi em cuyne dēbat poni in sede in die
assumptōis domie nostre. Sed ppter grādinē ni
miam. que tunc ut supdictū est cecidit. res dilata
fuit. Eratqz tentoriū in columis positū. que lamis
aureis erāt tecte. & clauis aureis cum aliis lignis
fixe. Porro de baldakino erat tectū supius. s. alij
erāt pāni exteri? fuim? aut ibi vsqz ad festū beati
bartholomei. in quo maxīma multitudo ouenit. &
otra meridiē verius vultib? stetit. Et qdā ad iactūz
lapi dis longe a ceteris erant sempqz orōnes faciē
do ac genua flectēdo otra meridiē longi? & lōgi?
pcede bāt. Nos aut vtrum icātatōnes facerēt. aut
genua deo vel alteri flecterēt nesciētes. nolebam?
facere genuflectōes. Cūqz diu ita fecissent ad tē
tozium reuersi sunt. & cuyne in sede impali posue
runt. ducesqz coram eo genua flexerūt. Post hoc
idem fecit vniversus popul?. exceptis nobis qz eis
subditi non eram? XXXII. De solennitate q
fuit intronizatus. Frater simon.

Die anno domi. M. cc. xlii. cuyne qui & gog chaā

id est impator vel rex sublimatus est in tartarorum regno. Omnes siquidem illos barones aggregati quamdam sedem auream in loci supradicti medio posuerunt. super quam ipsum gog sedere fecerunt. & coram eo gladium posuerunt dicentes. Volumus & rogamus atque precipimus ut domieris omnibus nobis. At ille dixit eis. si me vultis super vos regnare. nunquid pati estis unusquisque quod vobis precepo facere. quemcumque voca uero venire. quocumque voluero mittere pergere. quemcumque occidi precepo occidere. Ruderunt. **V**tiq. Ergo inquit oris mei sermo. decetero gladii mei erit. Omnesque omniū ei osenserunt. Post hoc autem filiorum quoddam in terra statuerunt. ipsumque rursus desuper sedere fecerunt dicentes. **V**ide sursum & agnosce deum ac respice filium in quo sedes deorsum. Si bene regnaueris. si largus fueris iusticiamque suare dilexeris. ac principes tuos unumquemque secundum dignitatem suam honoraueris magnificus signabis. totusque mundus tue subterneat dominationi. & quidquid desiderabit cor tuum dabit deus tibi. Si autem e contrario feceris miser & abiectus eris. adeoque pauper. ut nec tibi permittat filium in quo nunc sedes. Hoc dicto idem barones vxores gog cum ipso super filium sedere fecerunt. sicque ambos sedentes. a terra sursum in aera leuauerunt. atque impatorem & impatricem omnium tartarorum voce publica & clamorosa eosdem prestatum sunt. Postea multitudinem infinitam auri & argenti & lapides preciosos. ac quemcumque remanebant a chagadada coram impatore nouo apportari fecerunt. eique omnium super omnia illa plenam concesserunt. Ipse vero prout ei placuit unicuique principum distribuit. sibi quoque reliquum suum precepit. Deinde vero bibere cepunt & ut moris eorum est usque ad vesperas otine potationibus interderunt. Post hoc autem carnes cocte in cibibus sine sale venerunt. & inter ceteros vel quinq. homines unum cum mēbrum siue frustum mistri dederunt. Infra tertium chaam dederunt carnes ac brodium cum sale per salsa sicque faciebant cunctis diebus quando celebrabant diuinia.

XXXIII De etate ac moribus & sigillo ipsius

Frater iohannes

Hic autem impator quando sublimatus est in regnum. videbatur esse circiter. xl. vel. xlv. annorum. Mediocris erat stature. prudens valde. nimis astutus. multumque flosus. & grauis in moribus. Nec unquam videbat eum homo de facili ridere. vel aliam quam leuitatem facere sicut dicebant christiani qui cum ipso morabantur otine. Dicebant etiam nobis firmiter asserendo christiani. qui erant de familia eius quod deberet fieri christiani. Cuius signum erat quod ipse clericos christianos tenebat. et expensas eis dabat. habebat etiam semper capellam christianorum annuam maiorem tentorium suum ubi cantant clerici publice & apte. ac pulsant ad horas ut ceteri christiani secundum mores grecorum. quatenus sit ibi multitudo tartarorum vel etiam aliorum hominum. hoc tamen non faciunt alij duces ipsorum. Est autem mos impatoris ipsius ut nunquam ore proprio loquatur cum extraneo quatenuscumque magnus sit. sed audit ac respondet per interpositam personam. Et quodcumque negotium proponunt vel impatoris rationem audiunt. isti qui sub eo sunt quatenuscumque sint magni flexis genibus usque ad finem verborum persistunt. Nec alicui de consuetudine super aliquo negotio loqui licitum est. postquam ab impatore diffinitum est. habet autem impator predictus procuratorem & thesotarios atque scriptores omnesque officiales in negotiis tam publicis quam priuatis exceptis aduocatis. Nam sine licentia vel iudicio strepitu secundum arbitrium impatoris omnia fiunt. Alij quo

que principes tartarorum de his que ad illos pertinent id faciunt. hoc autem nouerint vniuersi. quia nobis tunc exstitit in solenni curia iam ex pluribus annis indicta. idem cuynes impator de nouo electus cum omnibus suis principibus erexit vexillum contra ecclesiam dei. ac romanum imperium. ac contra omnia regna christianorum et populos occideris. nisi fortasse quod absint facerent ea. que mandabat dominus pape atque potentibus & omnibus christianorum populis videlicet ut ipsi subdantur eis. nam excepta christianitate nulla est terra in orbe quam timeant. & idcirco contra nos ad pugnam se preparent. huius siquidem impatoris pater. scilicet octoday necatus fuerat veneno & ob hoc a bellis quieuerant tempore paucos. Intentio autem eorum ut dictum est supra est sibi totum subicere mundum sicut a chigiscā hinc mandatum. Unde & ipse impator in literis suis ita scribit. Dei fortitudo omnium hominum impatorum. In super scriptone quoque sigilli eius hoc est. **D**eus in celo & cuynes chan super terram dei fortitudo omnium hominum impatoris sigillum. XXXIII De nominibus eius ac principibus & exercitibus

Frater simon

Et hoc quidem nomen chan siue chaam est appellatum. idemque sonat quod rex vel impator. siue magnificus vel magnificatus. Sed hoc tartari singulariter attribuunt domino suo. nomen eius proprium reticendo. Ipse quoque gloriatur se esse filium dei. seque sic ab hominibus appellari. Idem autem sonat cuynes quod & gog secundum aliam linguam. est itaque nomen impatoris proprium gog & fratris eius magog. siquidem per ezechiel dominum gog & magog aduentum predictum. eorumque interitum se facturum per eundem promittit. Ipsi quoque tartari proprie loquendo se vocant mogli siue megol. quod verbum fortasse consonat mofoth. hic itaque scilicet cuynes chan siue gog. chaam seruus & estuas in hominum prostratione. quasi clibanus succens. a quo quente secum habet exercitus quinque suo domino seruus. per quos expugnat omnes sibi contrarios ac rebelles. In finibus autem predictis habet principem nomine baiothnoy qui totam terram christianorum & saracenorum usque ad mare mediterraneum & prope antiochia. & ultra per duas dietas eius dominio subiugauit. ita quod a capite predictis usque ad mare iam ei regna. xliij. adquisiuit. Est autem baioth proprium nomen. noy vero sonat dignitatem. est etiam dux quidam tartarorum nomine correnzam versus christianos occideris. qui habet sub se armatos sexingenta milia. stans ibi tanquam in custodia ne super ipsos ac super sublequentes irruant subito christiani. Porro bathoth princeps est tartarorum maximus. hominibus quidem suis satis benignus. licet ab eis sit valde reuerent. in pugna vero est crudelis simus. In exercitu quidem bathoth sunt sexingenta milia pugnatorum. videlicet clxx. milia tartarorum. & ccccl. milia tam christianorum quam aliorum scilicet infidelium & dicunt habere plures bellatores in septuplo numero quam baiothnoi in exercitu suo. porro chaam dicitur habere exercitus quinque. quorum omnium nemo de facili potest numerum comprehendere. ferunt autem baioth. xviii. barones fratres non ex eodem patre. nec ex eadem matre. sed ex diuersis habuisse quorum unusquisque. x. milia bellatorum ad minimum habebat sub se. sed de omnibus illis non intrauerunt nisi duo fratres regnum hangarie. Debebant autem annis. xxx. pcedere in pugnam sed tunc ut dictum est interfecit fuit impator eorum veneno. ideoque quieuerunt tempe paucos. **V**t autem impatorem habuerunt. iterum se ad pugnam praeparauerunt. XXXV De admissione fratrum & nuncio

rum ad impatorem Frater iohannes

N loco igitur illo ubi posuit? ē ipator i throno voca
ti fuim? corā ipso. Cūq; gingai pthonotari? eius
nomia nostra scripsisset. illozq; a quib? missi era
mus. et ducis solangoz & alioz. clamauit alta vo
ce. recitas illa corā impatore ac ducum vniuersitate
Quo facto flexit vnusquisq; nostrū quater genu
sinistrum. & monuerunt ne tāgerem? limē deorsū
Cūq; p cultellis nos diligentissime scrutati fuif
sent. & nullaten? inuenisset. intrauim? hostium ab
orientali pre. quia null? ab occidēte nisi sol? impa
tor audet intrare. similē & dux ab illa pre ingredi
tur solus. si est tentoriū eius. Minores aut nō mul
tum curāt de talib?. Tūc ergo primū in eius pre
sencia. suā intrauim? statōnē. videlicet postq; in fa
ctus est impator ibidē. Omis quoq; nunciū tūc ab
eo recepti sunt. sed paucissimi tentoriū eius irauē
runt. Ibi vero tanta donaria ab ipsis nūcijs fuerūt
ei pntata. q; qsi videbant infinita. videlicet in fami
tis ac purpuris & baldaquinis ac cingulis sericis cū
auro prepatis. pellib? etiā nobilib?. ceterisq; mūe
ribus. Quoddā etiā solinū siue tentoriolū. qd sup
caput impatoris portat. fuit eidē pntatū. qd totū
erat cum gemis prepatū. Quidam vero prefectus
vnius pūntie adduxit ei camelos multos cum bal
daquinis tectos. sup quos selle posite cum instrum
tis quibusdā erant. in quib? homines inter? sedē va
lebant. Equos etiā multos & mulos adducebant
eidem faleratos siue armatos. quosdā quidam de
corio & quosdā de ferro. Nos etiā requisiti fuimus
an ei munera dare vellem?. sed iā facultas nō erat
q; omnia fere nostra cōsumperam?. Ibiq; longe
a statōnib? sup montē erāt positi currus plūq; in
q;ngenti qui omis auro & argēto ac sericis vestib?
erāt pleni. Cūctiq; inter impatorē & duces diui
si fuerunt. singuliq; duces inter homines suos. pres
suas ut eis placuit diuiserūt. XXXVI De
loco diuisionis impatoris & matris sue & morte
gerozlai ducis ruscie.

Tnde recedētes venim? ad aliū locū. ubi tentoriū
mirabile totū de purpura rufa. quod hitai viderāt
erat positū. Illic etiā inter? introducti fuim?. &
semp cum intrabam? nobis dabat ad bibendū. cer
uisia vel vinū. & etiā carnes coctas si volebam? ad
edendū. Eratq; solariolū vnū d tabulis alte prepa
tum. ubi thron? impatoris erat posit? ex eborē mi
rabiliter sculpt? in quo etiā erat aurū & lapidē.
p̄ios si bñ memim?. & illuc ascendebat p gradus
Eratq; rotundū sup? bāci vero erāt positi i cir
cūitu sedis ubi domie sedebāt a pre sinistra in scā
pis. a dextris aut nemo sedebat supius. Sed duces
sedebāt in bācis inferi? & hoc in medio. Alij vero
sedebāt post eos. & quolibet die venit dominariū
maxima multitudo. Ista vero tria tentoria de qui
bus sup dixim? erāt valte magna. aliq; hēbāt vx
ores eius de filtro albo satis magna & pulcra. Ibi
dem impator diuisus est a matre sua. que iuit i vnā
terre pre? & impator in aliā ad iudicia faciēda. Ca
pta siquidē erat amica impatoris isti? que veneno
interfecerat p̄rem eius. eo tempe quo exercit? eoz
in hungaria fuit. ppter quod etiā exercitus eoz q
erat in peibus illis recessit. De q cum alijs plurib?
factū fuit iudiciū. & occisi fuerunt Eodē tempore
mortu? fuit ierozla? dux magn? soldat. q est qdaz
ruscie ps. Vocat? em ad matrē impatoris qsi p ho
nore ut mādūcāret ac biberet de manu ipsi? in con
tinenti est ad hospiciū reuersus infirmatusq; mor
tuis ē. Post septē dies totūq; corp? ei? miro mō

glauum effectū est. Dicebatq; ab omnib? q ibid
ut terrā eius libere ac plenarie possiderent. fuisset
impocionatus XXXVII Qualiter tandem
fratres ad impatorē accedētes literas dederunt &
acceperunt

Demq; tartari nostri nos ad impatorē duxe
runt. Qui cum audisset p illos nos ad eū
venisse iussit nos ad matrē redire. volebat
em secundo die sicut supius dictū est ostra totā oc
cidentis terrā vexillum erigere. quod nos volebat
ignozare. Itaq; reuersi stetim? paucis dieb?. & ite
rum ad ipm reuersi sum?. cum quo bñ p mensē fui
mus in tāta fame & siti q; vix viuere poteramus.
nam expēse que nobis p dieb? q̄tuor dabant vix
vna sufficiebat. nec inuenire potām? aliqd ad emē
dum. q; for? erat nimis remotū. Sed domin? nob
quendā ruthenū. nomie colmā aurifabz prepaui.
qui satis dilect? impatori nos in ali quo sustētauit
Et hic nobis oñdē thronū impatoris quē ipse fece
rat anteq; ponere? in sede. & sigillū ei iussit. quod
etiā fabricauerat ipse. Post hec impator p nobis
misit. nobisq; p chingay pthonotariū suū dīci fec
ut verba nostra & negocia scriberemus ei q; porri
geremus. Quod & fecim?. post plures dies iterū
nos vocari fecit. & utrū eēt apud dominū papā
qui ruthenoz vel saracenoz. aut etiā tartaroz li
terā intelligerēt. interrogauit. Cui rōdim? q nllā
istaz literā hēbam?. saraceni tñ erāt in terrā. sed
re moti erāt a domio papā. diximus tñ q nobis ex
pedire videbat. q in tartarico scriberet. & nobis
interpretarent. nos aut in litera nostra diligēt scri
beremus. & tā literā q̄ interpretatōnē ad dominū pa
pā deferrem?. Tūc a nobis recesserūt. & ad im
patorē iuerunt. porro i die beati martini fuim? vo
cati. Tūc kadac totū impij pcurator. & chingai
& bala. pluresq; scriptores ad nos venerunt. nobis
q; literā de verbo ad verbū interpretati fuerūt. Et
cum in latīna litera scripsissem?. faciebāt sibi p sin
gulas orōnes interpretari. volentes scire si nos in ali
quo verbo errarem? Cum igitur ambe litere fuisset
scripte. fecerunt nos semel ac secūdo legere ne for
te min? aliqd hērem?. dixerūt nobis videte q oīa
bñ intelligatis. q; non expediret q non omia bene
intelligerētis. Literas etiā in saracenco scripserūt
ut aliquis in peibus nostris inueniri posset. q eas
si opus eēt legeret. XXXVIII Qualit licē
tati fuerunt

T aut nobis tartari nostri dixerūt. ppo
sue impator nuncios suos nobiscū mit
tere. Volebat tamē ut credim? q nos id
ab eo petere. Sed cum vn? de tartaris nostris
qui senior erat nos ad hoc petēdū hortaret. nobis
quidē ut veniret nequāq; bonū videbat. Idq; rōdi
mus ei q non erat nostrū petere. s; si spōre ipse im
pator mitteret eos. libet eos secure vduerem? do
mimo adiūte. Nobis aut ob plures causas ut ve
nirent. non videbat expedire. Prima quidē fuit. qz
timuim? ne visis diffecionib? aut guerris q fiunt
inter nos magis aīmarent ad veniendū cētra nos
Secunda fuit. qz timebam? illos exploratores terre
fieri. Tercia vero qz timebam? eos interfici. Cētes
em nostre arrogantes sunt & supbe. Vñ quando
fuerēt qui stāt nobiscū ex rogatu cardinalis lega
ti scz alemānie in habitu tartarico ibant ad ipm. i
via fere lapidati sunt a theutonics & coacti sunt
deponē habitum illum. Consuetudo aut ē tartaro
rum ut cū illis qui nuncios eozum occiderint nūq

faciat pacem. nisi sumat de ipsis ultionem. Quarta etiam causa fuit. quia timebam. ne auferrent nobis vi. Quinta vero causa erat. quod de aduentu eorum nulla foret utilitas. cum nullum aliud haberent mandatum. nisi potestate nisi quod literas imperatoris ad dominum papam & ad principes deferrent. Quas videlicet literas ipsinos habebamus. & malum ex eorum aduentu posse contingere credebamus. Itaque tertia die post hoc. scilicet in festo beati baccij nobis dederunt licentiam & ipsam imperatoris sigillo munitam. mittentes nos ad ipsos imperatoris matrem. Que unicuique nostrum dedit pellicum unum de pellibus vulpinis. quod habebat pilos deforis. & purpuram unam. de quibus tartari nostri fura sunt. ex unaquaque unum passum. De illa quoque quod dabatur fuienti meliore medietate sunt furati. Quod nos quidem non ignorauimus. sed idem verba mouere nolimus. XXXIX. **Qualiter ab illo itinere redierunt**

Tunc iter ad reuertendum arripimus. ac per totam hyemem venimus. iacentes in desertis sepius in niue. nisi quantum poteramus nobis cum pede locum facere. Ibi quippe non erant arbores sed planus campus. Et sepe mane nos inueniebamus totos niue quam videret pellebat cooptos. Sic ueniens usque ad ascensionem domini puenimus. ad bati. a quo cum inquirerem. quid responderet dominus pape. dixit se nolle aliud. nisi quod imperator diligenter scripsit ac demandare. Datisque nobis de conductu literis ab eo recessimus. & sabbato infra octauas pentecostes. usque ad montem puenimus. ubi erant socii nostri ac fuientes qui fuerant retenti. quos ad nos fecimus reduci. hic usque cozenzā puenimus. cui iterum a nobis donaria petenti non dedimus. quod non habebamus. Deditque nobis duos comanos qui erant ex tartarorum plebe usque ad kioniam ruscie. Tartarus tamen noster non dimisit nos donec exiremus ultimam tartarorum custodiam. Isti vero alij qui nobis a cozenza dati sunt in sex diebus ab ultima custodia usque ad kioniam nos duxerunt. Venimus autem illuc ante festum beati iohannis baptiste. xv. diebus. Porro kionieses aduentum nostrum percipientes occurrerunt nobis omnes letantes. Congratulabantur enim nobis tamquam a morte suscitatis. sic fecerunt nobis per totam rusciam poloniam. & boemiam. daniel & wasilico fratres eius festum nobis magnū fecerunt. & nos per a voluntate nostram bene per octo dies tenuerunt. Medioque tempore inter se & cum episcopis ceterisque probis viris. super his que locuti fuimus eis de. in processu nostro ad tartaros consilium habentes. Ruderunt nobis omni die dicentes. quod dominum papam habere vellent in speale dominum & in patrem. sciam quoque romanam ecclesiam in dominum & magistrā. confirmantes etiam omnia que prius de hac materia per abbatem suum transmiserat. & super hoc etiam nobiscum ad dominum papam nuncios suos & literas transmiserunt. XL. **Qualiter fratres predicatorum apud bayothnoy tartarorum principem admissi fuerunt**

Ex libello fratris sumonis.

Anno domini. M. cc. xlvij. in die translationis beati domici primi patris ordinis predicatorum frater ascelinus a domino papa sicut iam supra dictum est. missus cum sociis suis puenit in exercitum tartarorum. Et hoc in pside ubi erat exercitus ille sub bayothnoy principe. Quod audientes idem princeps. in tentorio suo sedes in vestimento deaurato. suis quoque baronibus in senis vestibus pceiosis ac deauratis circumstantibus. misit ad dictos fratres quosdam ex eis de baronibus cum suo egypt. id est princeps pali consilio & interpretibus. Qui pmissio salutatis

eulogio dicunt eis Cuius nuncij estis Frater autem ascelinus principalis domini pape nuncius. respondit pro omnibus. Ego sum domini pape nuncius. qui apud christianos maior dignitate omni homine reputatur & ab eis de illi tamquam patri ac domino reuerentia exhibetur. In hoc verbo illi quod plurimum indignati dixerunt Quod superbe loquentes dicitis quod papa dominus vester sit maior omni homine. Nunquid scit ille quod christus sit dei filius. et quoniam bayothnoy & batho sunt principes eius. sicque nostra eorum diuulgant & multiplicant ubique. Quibus frater ascelinus respondit. Quis sit christus quis sit verus bayothnoy vel batho. dominus papa nescit. nec illorum nostra nunquam audiuit. Hoc autem a pluribus audiuit & intellexit. quod gens quedam barbara que dicitur tartarorum. de finibus orientalibus iam dudum exiuit. que plures domini sui regiones subiugauit. nullique penes infirmam hominum multitudinem praesentat. Quod si nomen christi suorum principum recitari audisset alicui eorum nomen in literis suis quas afferimus scribere nullatenus obmisisset. At vero de tanta hominum strage maximum christianorum dolore cordis tactus. Atque operans pietatis visceribus de consilio fratrum suorum cordium misit nos ad primum exercitum tartarorum quem citius inuenire possemus exhortans dominum exercitus omnesque qui ei obediunt. ut ab hominum strage & maximum christianorum faciendam in posterum cesset. ac de peccatis flagitiis vel facinoribus peniteant. sicut tenor litterarum ipsius plene manifestat legentibus. Rogamus igitur eum per vos ut literas domini pape recipiat. viso quoque illarum tenore per suas literas siue per nuncium. vel saltem solo verbo domino pape respondeat. XLI.

Qualiter ab eis tartari de muneribus & de aduentu francorum inquisierunt

His itaque poratis barones predicti cum iter peritibus suis ad dominum suum reuersi sunt ei quoque verba fratris ascelini predicta retulerunt. Post hoc aliquantulo spacio prioribus vestibus mutatis. aliusque de nouo indutis cum interpretibus suis ad fratres redierunt. sicque dixerunt. Hoc unum querimus a vobis. utrum papa dominus vester aliquid domino nostro bayothnoy mittat. quod ei apporetis. Quibus frater ascelinus respondit. Nihil utique apporitam ei aliquid ex parte domini pape. neque enim illi est consuetudo alicui exenia mittere. infideli et ignoto maxime. quin potius fideles eius filii. scilicet christiani. & etiam infideles quod plurimum frequenter ei dona mittunt. & exennia offerunt. Tunc iterum illi omnes ad tentorium bayothnoy reuersi sunt. & postquam aliquantulum moram aliis indutis de nouo induit redeuntibus fratribus dixerunt. Quomodo potestis per verecundiam ante dominum nostrum opere manibus vacuis porrigere tot litteras domini vestri. quod nullus hominum huc ueniens fecit ei. Tunc frater ascelinus respondit. cum ubique & apud christianos maximum consuetudo approbata obtineat. ut quilibet nuncius literas domini sui ferens ante illum cui defert veniat. ipsique videat & ei propriis manibus porrigat. si nos ante dominum vestrum absque muneribus accedere non licet. nec vobis hoc placet. Vobis omnibus si placet commitemus domini pape literas domino vestro bayothnoy. ex parte ipsius porrigendas. In primis autem questionibus suis caute multumque solliciti a fratribus inquirebant. utrum ad huc in syriam franci transfretarent. Audierant enim a mercatoribus suis ut dicebant quod multi francorum in syriam in breui transfretarent. Extunc autem & ante fortassis apud se cogitabant quales pedicas deceptionis eorum pedibus inuolueris. in ipso eorum

merito prepararet. siue sub simulatione fidei christi-
ane suscipiente. siue sub qlibet alia mōdaci. dolosita-
te. ut ipsos a terrarū suarū mercedib. turquie. s. & ba-
lapie cohercerent. seque saltē ad tempus. amicos fran-
corum velle fieri simularet. quos su p omīs homīes
qui sunt in mundo. sicut attestant georgiani & ar-
menij formidant et timent. XLII. **Qualiter** ado-
rare baiethnoy fratres respuerunt

Post verba p̄dicta barones cum interptib?
suis ad domini sui tentoriū redierūt. ibiq;
paululū omozātes. rursū vestimentis suis de
nouo imutatis. ad fratres reuersi dixerūt. Si vultis
domi nostri facie videre. & ei domi vestri literas
p̄ntare. optet ut eum adoretis. tanq̄ filiū dī regnā-
tem sup̄ terram. trina prius aū ipm faciendā genu fle-
ctio. Sic em̄ p̄cepit nobis chaam regnans super
terram filiū dī ut principes suos baiethnoy & ba-
etho ab omnib? huc aduenientib? faciam? sic semet
ipsū adorari. Qd & vsq; nūc fecim? & in ppetuū
firmū obſuare pponim?. Tunc dubitantib? qui
busdam fratrib? & int̄ se querentib? quid sibi ba-
iethnoy p̄ adorationē int̄p̄ter? fieri. vtrum. s. ydo-
latrā. n. v. aliud aliquid. frater guichard? cremonē-
sis sciēs mores & cōsuetudines tartarorū. quas a ge-
orgianis didicerat. inter quos etiā in eorū ciuitate
triphelis. in domo fratrum p annos. vij. quiescat? fue-
rat. sup̄ hoc illos cōficias respondit. De ydolatria
exhibēda baiethnoy nullaten? fornicetis. qz non
hāc sibi petit a vobis fieri. s. in signū subiectōnis
domi pape totiusq; romane ecclesie mādato. chaā
subijciendū hanc sibi quam audistis reuerentiā. omī-
bus ad se venientib? nuncijs osuetam exhiberi. Om-
nes itaq; fratres circa petitionē huius deliberantes.
statuerūt unanimē. Omēs se velle pot? decapita-
ri. q̄ sic adorādo genua flectere coram baiethnoy.
Et hoc tum ppter honore vniuersalis ecclesie con-
seruandū. tum ppter georgianorū & armeniorū. gre-
corum. atq; psaz. & turcorū oīmque natiōnū. orietā-
lium scandalū euitandū. ne. s. p hmoi reuerentiā q̄
p signū subiectōnis atq; tributū q̄q; tartaris im-
pendendi a christianis occasio & materia exultatio-
nis. omnib? ecclesie inimicis. p pres orientales diul-
garetur. & ne christianis ab eis captiuatis atq; sub-
iectis. spes sue deliberatōnis a domino quandoq;
sugueretur. p romanā ecclesiam penit? auferretur.
Et ne etiā eidem sacrosancte ecclesie in exhibēda
baiethnoy a christi fidelib? obediā. defectu stan-
tie. mortisq; timore macula quādoq; irrogari ul? p-
poni posse videret. XLIII. **Qualiter** tartaris
christianitatē fratres suaserunt.

Porro frater ascelm? p̄dictū osiliū ac dōre-
tum ab omnib? fratrib? obſuandū. de cō-
sensu iporū. libere corā omnib? illic astan-
tibus p̄tulit. insup̄ addidit. Ne forte q̄ ablit mate-
ria dissensionis & occasio malignādi in r̄sionib?
nostris a domio vestro vel etiā ab alijs valeat re-
piri. qz fortasse supbiā ac rigore īflexibile aurib?
eius. vel aliorū verba nostra videbant inuē. Hoc
etiam p uos significam? ei. qz omnē reuerentiā eidē
pati sum? exhibere quam decet nos dī sacerdotes
ac religiosos viros & nūcios dī pape. salua xp̄ia-
ne religionis dignitate. & obseruata in oib? eccle-
sie libertate. Illā quoq; reuerentiā quaz nostris ma-
ioribus. ac regib? & principib? facere osueuimus.
quā etiā docz nos sacra scriptura dicēs. Magnato
humilia caput tuū pati sum? domio vestro facere
ppter bonum pacis & vnitatis & cōcordie. Illam

quoq; quā petitis omnio īspuim? tāq̄ ignominia
religionis christiane. mortēq; quācumq; nobis dñs
vester inferre voluerit pot? eligim? sustinere. si at-
qz domi? pāpa & omēs xp̄iani q̄mplurimū exop-
tarent. domi? vester baiethnoy vellet christian?
fieri. non solū ante ipm genua flecterem? uerū etiā
ante vos omēs. pati essem? insup̄ & plantas pedū
ipsi? oīmque vestri etiā mīnorū ppter deum humili-
ter osculari. Quod illi ut audierūt sup̄ amonitōne
ista q̄plurimū indignati ac p̄turbati cum ipetu &
furore vehemētī. fratrib? sic r̄derunt. Monetis ut
xp̄iani fiam? nos. simusq; canes sicut & vos. Non
ne papa vester est canis & vos omēs christiani ca-
nes estis. Ad hec frater ascelm?. Nullaten? nisi per
p̄dictorū abnegantes. que vera eē supponebant
r̄ndere potuit. impedire? videlicet eorū rugitib? ac
fremitib? clamorosis atq; p̄teritis. Itaq; p̄dicti
barones cum interptib? suis. ad tentoriū domi sui
redierūt. & sicut r̄derāt fratres. eidem plenarie re-
tulerunt. XLIII. **Qualiter** illi de snia mor-
tis in fratres tractauerūt

Avidēs itaq; baiethnoy que suo egip & ba-
ronib? & interptib? suis r̄derant & idē-
gnanter sustinēs. in eosdem fratres exarsit
furore. ter ipsos p sniam diffinitiuā occidi p̄cipiēs
innocentē eorū sanguinē effundē non abhorēs. nec
oīm gentiū osuetudinē approbatā metuēs infringe-
re que p̄mittit vbiq; nuncios p̄gredi & regredi li-
bere ac secure. Quidā vero eius osiliarij hoc modo
dicebant. Non interficiam? omnes illos. sed tantū
duos ex illis. et ad papā remittam? alios duos. alii
vero dicebāt hoc modo. Excoiet eorū vn? videli-
cet principalis domi pape nunci? eiusq; pellē iple-
tam palea. p socios suos ad domini suū trāsmitta-
mus. Itēz alij dicebāt Duo tm̄ ex illis. primo susti-
gati p totum exercitū occidant. alii autē duo quo-
adusq; franci eos subsequētes huc venient reſuenē
Porro etiā alii dicebant hoc mō. Duos ex illis no-
biscum ducam? in exercitū. ut ibi multitudinem &
p̄tatem nostrā intueant & iacentib? machinis ho-
stium nostrorū ante illas ponant. sicq; non a nolīs
s. a machinis īterfici arbitrent. At vero baiethnoy
snia p̄ualebat. ut capitali snia plecterent omēs illi
quia otumaces fuerāt. in p̄stratōne & adoratione
facienda sibi. Tandē illo sup̄ordinante. qui dissipat
cogitationes malignorū. vna de sex vxorib? baieth-
noy que antiquior erat. & quidā etiā qui sup̄ nun-
cios illuc venientes curam hēbant. omnib? modis
quib? poterant restiterunt snie late de nece fratrū
illa siquidē vxor eius talitē corā eo porabat. si nun-
cios illos occideris. oīm qui te tale quid fecisse au-
dierint. odium & horrore incurres. donaq; & exen-
tia. que tibi a magnis homib? & diuersis ac lēgis re-
gionibus transmitti solebant amittes. nūcios etiā
tuos quos ad magnos homīes mittis vbiq; iusto
freti iudicō destruent & occident absq; vlla misē-
ratione. Ille quoq; qui nūcioz aduenientū curam
hēbat. baiethnoy sic dicebat. nosti si recolis q̄ntum
iratus mihi fuerit chaam sup̄ occisiōe cuiusdā nun-
cij quem interficere mihi p̄cepisti. cuius cor a vi-
sceribus extractū ad incutiendū terrore alijs nun-
cijs venturis. & omnib? alijs audientis. ī equi mē
pectoralis p totum exercitū tuū me publice depor-
tare fecisti. Si ergo nuncios illos occidere mihi ius-
seris non occidam. sed a te fugiam. & innocentiam
meam oseruans festinabo p̄citiū ad chaam. & de
morte istoꝝ in plenaria curia tanq̄ maleficū &

homicidā inauditū accusabo te. atq; quicquid. **H**is ergo psuasionib; baiethnoy emollit; & ofractus cor suum fellitū ac turbulentū. paulatim feruore sibi tracto sedauit penitē ac pacificauit. **XLV**

Qualiter de mō adorandi adinuicē sūt aliercati. **E**nīq; post morā solito longiorē barones ad fratres cum inter p̄tib; suis reuerſi sūt. domiq; sui furore ex illoz r̄sice oceptaz caute dissimulātes. ip̄os taliter allocuti sūt. **E**x quo nullaten; domini noster flexo genu adorare digna mini. querim; quis sit modus apud vos. sūm quem maiores vestros put decet illoz dignitatē venera mini. **P**reterea si vos venire p̄mittim; an p̄ntiam domi nostri. querim; quē honoris ac reuerētie motum facietis ei. put decet vos eius dominatōnē humiliter venerari. **T**unc frater ascelin; capuciū suū a capite paululū subrahēs. & parūper caput inclīnans sic ait. **H**ic est mod; reuerētie quā n̄is maioribus exhibem;. & hanc baiethnoy domio vestro. nullāq; aliā. vlla ofricti violētia exhibere p̄ponimus. **I**te; vero q̄sierūt illi. quis eēt mod; sūm quē deum adorant xpiani. **A**t iste r̄ndit. **M**ultis xpiani deum adorāt modis qm̄ alij ad terram p̄strati. alij genib; in terrā defixis. atq; aliter alij & alij. **E**t m̄ti quib; ac diuerſi de longe veniētes. domini v̄m adorāt venerātes. ip̄i; tyrannizatōne p̄teriti. eiusq; serui facti & sclau. **A**t vero domini; papa & oēs ch̄stiani tyrannizatōnē nō metuūt nec ab eis ex ratione potestis hāc adorōnē exigere. nec qd̄ p̄cepit chaam illis temādare. qui ei nulla iurisdicōne vel domiatōe subiecti sūt. **I**te; p̄dictis q̄nib; aliaz addiderūt. **C**um vos ch̄stiani adoretis ligna & lapides. i. lignis & lapidib; insculptas cruces. quare baiethnoy adorare dedignamini. quem filius dei chaam vt seip; p̄cepit adorari. **H**uic aut q̄oni duplici articulo inmoderate frat̄ ascelin; sic r̄ndit ex ordine. **L**igna & lapides non adorāt ch̄stiani. s; signum crucis eis dē impressū. p̄pter domini noster hiesū ch̄stum in ea suspensū. qui membris suis tanq̄m p̄ciosus eam margaritis ornauit. suoq; cruce ofricta nūc & in ea salutē nostrā adquisiuit. **D**ñm at vest; p̄dictis rōnib; nullaten; possum; adorare. quāta libet nobis p̄posita cruciatuū passione. **XLVI**

Qualit̄ ad chaā ire recusauerunt.

Intis h̄mōi. verbis dicti barones ad dñm suū reuertētes. ei; frat; verba referētes. **P**ost aliquātulā itez moram de mandato eius ad fratres redierūt dicētes. **D**omin; noster. b. mandat vobis. ut vos ire ad chaam. dominatozem ac regē oīm tartaroz p̄peretis. **T**unc em̄ ad eum veniētes quis & quant; sit vidbitis. q̄ntaq; sit ei; potentia. q̄ntaq; gloria. que omnia nunc abscondita sunt ab oculis vestris aptissime agnosceris. **I**psi vero chaā literas ex pte domi vestri pape p̄p̄is manibus poteritis p̄ntare. v̄s q; potētia & gloria. dīuitiisq; chaam infinis eidem domio vestro ueraciter poteritis. que ibi videritis & audieritis nūciare. **A**t vero frater ascelin; maliciā baiethnoy p̄cipēs & aduētēs. quā etiā p̄ius didicāt a plurib;. tam xpianis q̄ infidelib; sic r̄ndit baronib;. **C**um domini noster vt alias dixi nomē chaā nō audierit. nec me ad ip̄m ire p̄cepit. s; ad primū quē inuenire possem exercitū tartaroz misit. ad chaā ire nolo. nec debeo. **P**ntia domi vestri & exercit; eius quos hic repi otent; & iniuncti mihi officij executōne sufficenter liberat;. **L**iteras itaq; pape domio vestro et eius exercitui patus sum ostēdere. si placuerit re

cipe ac videre. sin aut idipm remeabo. ei; rē gestā p̄ ordinē nūci abo. **R**ursus illi. **Q**ua fronte inqunt. vos xpiani omēs audetis dicere. qd̄ papa sit oī hoīe maior dignitate. **Q**uis em̄ vnq; audiuit qd̄ papa vester tot & tāta regna sibi adquisierit. quot & quāta fili; dei chaā deo sibi largiente hoc adquisiuit. **Q**uis vnq; tam longe lateq; diffundi audiuit nomē pape. sicut & nomē chaā in orbe terraz iam diffundit & dilatat ac timeēt vbiq;. **I**am em̄ ab ortu solis vsq; ad mare mediteraneū. & usq; ad p̄cticū deo iubēte dominaat. & vbiq; in his ter mis nomen eius magnū ac celebre ab omnib; in eis h̄tanti; time tur & honozat. **C**haā ergo maior est papa vestro & oīm hoīe potētia & gloria sibi a dō datis & adquisitōis dignitate. **A**d primā p̄tē huius q̄onis frater ascelin; sic respōdit. domini papā oīm homīe maiorē dīcām; dignitate. q; beato petro eiusq; successorib; accessit a domino p̄tās v̄n̄is sacrosce m̄tris ecclesie. hac eadē illis vsq; ad ofūmatōnē seculi p̄durat. **D**eniq; hanc eis q̄onem frater. **A**. multis modis & exēplis explanāte illi tanq̄ bruta les homīes. nullatenus intelligē valuerūt plenarie. **C**eteris aut articulis nō potuit respōdē. ipeditus eoz p̄teruia. & clamorosa istātia magis ac magis eoz vesania erumpēte. **XLVII**

Qualit̄ domi pape literas i tartaricū ydeo ma trāfferi fecerunt. **O**st hec dicti barones reuerſi v̄ba fratru; baiethnoy referētes aliq̄ntulū ibidē morati rursus ad fratres redierūt dicētes. **D**ominus noster baiethnoy mādat p̄ nos vobis vt domini vestri pape literas ab ip̄o tenēdas et inspiciēdas nobis omnibus tanq̄ nūciis suis fidelibus ac securis omittatis. **I**taq; frater. **A**. nō vocat; ad p̄ntiam baiethnoy s; exclusus omisit ei literas. lic; p̄tra p̄suetudinem nūciōz appbatā hoc faceret inuitus. **A**lli vero regrediētes cum literis ad domini suum reuſi sūt post paululū dicētes. vt mediantib; fratrib; & alijs inter p̄tib; ibidē astantib; litere pape in p̄sica lingua scriberent. **D**einde baiethnoy p̄recte itez de p̄sico in tartaricū exposuit ab ip̄o. b. plucide et apte audirent. **T**ūc frat̄ ascelin; cum tribus fratrib; suis. ac suis inter p̄tib; et scriptorib; baiethnoy. se a multitudīne astantiū seq̄strauit. n̄ loq; illis vmbzculo supastate. literas domi pape de verbo ad verbū. mediantib; alijs interpretibus exposuit. **P**erſis siquidē notarijs scribentibus ea q̄ audiebant a turcis et a grecis interpretib; et etiā a fratrib;. **I**taq; literis transcriptis ac mediantib; interpretib; suis in tartarico. baiethnoy expōitis eisq; penes se cum bulla retentis. idem. **B**. misit iterum p̄dictos barones ad fratres cū quodam magno scriba et solenni chaam. qui statī ad ip̄ū iter arceptur; erat dicētes. **M**andat vobis baiethnoy ut ex vobis eligant; duo qui vadant ad chaā. statī cum isto seruo suo vsq; ad ip̄ū secure ac fideliter illos p̄ducēte. **Q**ui ad illū puenientes domi nostri literas eius p̄sentie p̄rigent. ip̄iusq; respōsionem et ea que viderit de potentia et gloria chaam domino suo referēt. **Q**uib; frater ascelin; respōdit. **D**iximus alias qd̄ ex mandato nobis iniuncto ad chaā ire non tenemur. & ligari quidē possum; ac violenter illuc duci. sed spontanei non ibimus nec ducemur. **I**nter nos quoq; nolum; diuidi. nec in hac legatōne omīssa nobis abinuicem separari. **T**unc istis recedētib; p̄dict; scriba rediit. caute verbis dolosis & adulatorijs interpositis. frater. **A**. de verboz duriciā reprehendēs. et si quomodo

ipm ad bayothnoy adorōnem inclinare valer; tem
ptās. Cui frater ascelm? ait. Putabā inq; ut a plu
ribus audierā. q; inter tārtaros libenē veritas audi
ret. sed ut video iam corruit in plateis eoz. nec ad
illos ingredit. nec ab eis diligit. nec verec. Duo v
ba dixi. q; domin? papa quo ad xpianos dignitate
maior sit omi homie. & q; nescit quis sit chaā q̄sue
baiothnoy. Que plus ceteris verbis meis grauaue
runt baiothnoy. suosq; bazoēs vt aduertere potui.
Sed p libertate fidei ac veritatis huc assisto. homi
nemq; mortale nō timeo. Cumq; iam vespe fratres
debebant a curia licentia sēba pōictus in crastio
pfectur? fratres corā se fecit aduocari. legicq; co
ram omnib? literas. q̄s chaam baiothnoi trāsmibat
p totū orbē demandādas. admonēs fratres vt ea q̄
in eisde literis audirēt memoriē retinerēt. Omia ve
ro pōicta vtriq; pposita fuerūt i die prima

XLVIII. Qualitē fratres dolis & illufio:
nibus tartari apud se diuti? detinuerūt

E Ad itaq; die in sero. tenore literaz audi
to pmittentib? illis baronibus & scriba
q; eisde fratrib? tradere eaz transcripti
copiā. fratres ad tentoriū suū redierūt. ieiūni. per
miliarie magnū distās a tentorio baiothnoy. Trā
factis postea dieb? .iiij. frater. A. & frater. G. ante
tentoriū baiothnoy venientes mediātib? baronib?
& interptib? suis eidem mādaue. q̄ten? tenori lra:
rum domi pape sicut idem tenor eaz exposcebat.
aliquo mō dignare? rñdere. iposq; fratres ad pa
pam q̄mēti? remittēdo. secure p terzā suā adducere
Quidā vero barones qui malicie quā aduersus fra
tres baiothnoy ocepit assensū praeberūt. talitē fra
tribus rñderunt. Altera die cum añ domi nostri. b.
curiā venissetis. intellexim? ex verbis vestris. q; ad
videndū exercitum tartaroz veneratis. Cum igit
tot? exercit? noster nondū in vnū cōgregatus sit.
ipm quozq; nondū riceritis adhuc a curia licētiari.
vel ab exercitu nostro nūc exire non potestis. Qui
bus verbis frater. a. sic rñdit. Sicut in prima die sup
hoc verbo pluries vobis rñdim? neq; ad vidēdū
exercitū vestz principaliter. sed ppter domi pape
literas ad vos deferēdas. earūq; rñsionē eidē refe
rendā huc venim?. Licet vtiq; ad nostz aduētum
osequaē videre vos & vestz exercitū. Tunc baro
nibus ad b. redeuntib? & se illi pōicta verba nun
ciare. statimq; rñsionem ipsi? fratrib? referre pmit
tentibus. idē fratres i solis feruore omozantes. illos
q; ad se reuersuros. a pāa diei hora vsq; ad nonaz
expectātes. tandē ad tentoriū suū vacui reuēsi sunt
nullāq; rñsionē audierūt. Sic etiā alias multo
tiens cā licētie obtinēde curiā frequētates. a tar
taris sunt illusi. & vt viles garciones rñsionē
illoz indigni. imo etiā velut canes ab eisde sunt re
putati. Itaq; sepi? imo q̄si quotidie ad curiā acce
dentes. & a prima vsq; ad sextā ac frequētius vsq;
ad nonā in ardore solis. mensib? iunio iulioq; nullo
eos opculo obumbzate omozantes. Rñsionem
fieri sibi. licentiāq; dari petierūt. & sine rñsionē
vltiā sine collocutōne illoz de curia indignantiū
ad ipsos accedere ac loqui ad tentoriū suū. ieiūni
& famelici redierūt. Sic pōict? b. aduersus illos i
dignatus. & ad excusatōnē malicie sue duriciā re
sponsonū eoz pñdēs. illosq; ter vt dictū est oc
cidi pēpiēs. p. ix. septimanas ipsos in exercitu suo
retinuit. tanq; nulla audierit. eos dignos vilipēdēs
Itaq; fratres omnē eius maliciā indignatōnēq; pa
tienter & humiliter sufferebat. ac necessitatē in vir

tutem sollerter omutabāt XLIX Qualiter il
los augutha expectare opulerūt

O Eniq; p. v. septimanas executōnē i eos la
te snie suspendēs. tandē literis eoz factis
ad papā trāsmittēdis. nunciis quoq; ppa
tis cum ipsis ad eum dñtinandis cogitauit eos licē
tiare vicz in festo sancti iohis baptiste. S; die ter
cia seqnti cādē licentiā reuocauit. quā eis ocellerat
dicens se nolle ipsos ab exercitu suo tunc recedere
qm a domino suo chaam dei filio nunciū q̄ndā ma
gnū ac solennē. augutha nomie. statim i exercitū
suū aduēturū eē audierat. qui etiā ab ipso chaā vt
plures afferebat sup totā georgiā impandī manda
tū hēbat. hic etem augutha in curia chaā magn?
eiusdē osiliari? erat. sciebatq; qliter ipse chaā domi
no pape rescripbat. mandatūq; nouū ab ipso chaā
p vniūsum orbē trāsmittendū afferebat. sicut ipse
met baiothnoy afferebat. Quod vicz mandatū vo
lebat idem. b. fribus intumare ipsū ad ppm trāscri
ptum p eosde fratres ac nūcios suos trāsmittere
Idemq; augutha quotidie pñolabat a bayothnoy
maiorib? baronibus de illo exercitu cum multo iu
mentini lactis ad potandū appatu. Idōq; nolēbat
fratres. licet iam licētiatos adhuc recedere. donec
ad exercitū veniss; homo ille mandatū nouū chaaz
allatur? & forte de morte fratrz vt quidaz vehem
ter cōdebāt qm vsq; tunc distulerat. cum ipso diffi
nitū osiliū hiturus. Fratres autē tyranni eiusdē. b.
resistere nō valentes. p tres septimanas & ampli?
adhuc patienter & humil? sustinuerūt aduētū au
gutha de die i diem pñolantes. stabantq; firmi &
imobiles. Panem artū & aqm breuem p sustenta
tione corpali. q̄nq; vix ad sufficiētiā hñtes. & p
defectu panis vsq; ad vespam quandoq; ieiunan
tes. capimū & vaccinū lac. et etiā fortasse quando
q; iunūtinū omedebant. aqm etiā puram frequen
tius bibebant. & quandoq; p magna pietantia mi
xtam cū acetoso lacte. nulla de vino facta mentio
ne L Qualitē p? eius aduētū recesserūt

P Oro frater ascelm? p moram illam quaz
illic pñhebant cogitans defacili pass agiū
manis ppter ineptitudinem hyemalis tps
futuri. se posse amittere. pñxit ad q̄ndam magnū
osiliariū curie. rogans vt p fratrib? apud. B. pces
interponere vellz. q̄ten? eis recedendi licentiā cō
cederet. Volens etiam tps redimere qm dies mali
erant exennia q̄daz eidem osiliario pñsit si ad hoc
ipsū adiunaret. Ille igit ad. b. accedens ac bona ver
ba pñcesq; pro fratrib? interponens. literas pape
trāsmittendas. vt iam fuerat ordinatū de manda
to. b. fieri pñcepit ac nunciis ordinatis qui literas
b. & chaaz ad papaz trāsserent recedendi licentiā
fratribus impetrauit. Porro literis factis. nunciis
q; in eisdem literis nomiat. & ad iter arripiendū
pñpatis. ecce in ipsa die qua piter exituri erāt de
exercitu. pñdict? augutha supuenit cum auuncu
culo soldani halapie & fratre soldani mossol. q̄
olim nimie vocabat. Illi quoq; duo augutha co
mitantes de chaā veniebant. cui p nepotib? suis
homagium fecerant. euq; q̄plurib? donis & ex
ennijs honorauerāt. ac tributarij eiusdē effecti fue
rant. Igit & ante pñtiam baiothnoy puenerunt ei
dona & exennia q̄plurima offerētes. ipsūq; cum
trina genuum flectōne. capitūq; in terzaz allusione
fm mādatum chaam adorantes. Itaq; b. & omnes
eius osiliarij de aduētū augutha & comitum eius
sup modū exultantes. festum & gaudimonium fm

morem suū in lactis iumentini potationibz. & in can-
tibus vel poti? ululabz eidem fecerūt. tartaros
quoq; vicinos cum vxoribz ad augmētū solennita-
tis ouocantes negociū fratū aliorūq; nūcioz exer-
citus postposuerūt. **S**eptē quippe diebz otinuis cō-
mestationibz ac potationibz & ululabz vacauerūt
& in octaua die. s. scī iacobi cum nuncijs ac literis
baiothnoy literisq; chaam quas vocant literas dei
ad papā transmittēdis. fratribus libere & absolute
recedēdi licentiā ocellerūt. **F**uerūt autē p annū i eo-
rum dominio. ad ipsos eundo & cum ipsis moran-
do. & inde reuertēdo. **E**t frater quidē ascelm? i via
illa tota morat? est p ānos tres ac. vij. mēses ante
qm ad dominū papā rediret. **F**rater alexāder & fra-
ter alberic? fuerūt cum eo p ānos tres & paulo mi-
nus. frater simon p duos annos & septimanas sex
frater guichardus qui assumpt? est triphelis p. v.
menses. **S**unt autē vt dicunt ab achō vsq; ad exerci-
tum illū tartaroz in pūde. lix. diebz. **LII. De li-**
teris q a pūce tartaroz ad papā missis sunt.

Exemplū autē litere que a baiothnoi ad do-
minū papā missa est. hoc est. **D**ispositōe
diuina ipsius chaā transmissū. baiothnoy
verbū papa ita scias. **T**ui nūciū venerūt & tuas li-
teras ad nos detulerūt. **T**ui nūciū magna rei ba-
xi xerūt. nescim? utrū intūxeris eis ita loqui. aut a se
metipsis dixerūt. & in literis talē scripseras. **H**omi-
nes multos occidit intermitis & pūctis. pceptū
dei stabile & statutū eius. qui totius faciē orbis cō-
tinet. ad nos sic est. **Q**uicūq; statutū audierit sup
ppriam terrā aqm & patrimoniu sedeat. & ei q
faciē totius orbis otinet virtutē tradant. **Q**uicūq;
autē pceptū & statutū non audierit. s; aliter fece-
rint illi deleant & pōant. **N**ūc sup hoc istud statu-
tū & pceptū ad vos trāsmittim? **S**i vultis sup
terzā nostrā aqm & patrimoniu sedere. oportet vt
tu papa in ppria psona ad nos venias. & ad eum q
faciē totius terre otinet accedas & si tu pceptū dei
stabile. & illi? qui faciē totius terre otinet nō audie-
ris. illud nos nescim?. deus scit. **O**portet vt aqm ve-
nias nūcios pmittas. et nobis significes si veis aut
non. si velis nobiscū opone aut mimic? eē. & nūcio
nem pcepti cito ad nos trāsmittas. **I**stud pceptū
p man? aybeg & sargis nūcio mense iulij. xx. die
lunationis. In territorio sitis castrū scripsimus.

**LIII. De literis ab impatore ipsoz ad eundē
pūce missis**

Hoc autē est exemplar literaz chaā ad bai-
othnoy. quas ipsi tartari vocant literas di-
Per pceptū dei viui chingiscam fili? dei
dulcis & venabilis dicit qz deus excels? sup omia
Ipse deus immortalis. & sup terrā chingiscā sol? do-
minus. **V**olum? istud ad audiētiā oim in omnem
locū puenire. pūncijs nobis obedientibz. & pūm-
cijs nobis rebellātibz. **O**portet igitē te o baiothnoi
vt excites eos & notifices eis. qz hoc est mandatū
dei viui & immortalis. **I**ncessāter quoq; innotescas
eis sup hoc petitōne tuā. & innotescas in omi loco.
hoc meū mādātū. ubicūq; nūciū poterit deuenire
Et quicūq; otradixerit tibi venabiē. & terzā ipsi?
vastabiē. **E**t certifico te q quicūq; nō audierit hoc
meū mādātū erit sup? & quicūq; viderit hoc me-
um mādātū & nō fecerit erit cecus. & quicūq; fe-
cerit fm istū meū iudiciū. agnosces pacē & nō fa-
cit eam. erit claudus. **H**ec mea ordinatō pueniat ad
noticiā cuiuslibz ignoratis & scientis. **Q**uicūq;
ergo audierit & obūare neglexerit dīstruet. pdeē. et

moreē. **M**anifestes igitē istud o baiothnoy. **E**t qdū
qz voluerit vtilitatē dom? sue. & psecut? illud fu-
erit. & voluerit nobis seruire saluabiē & honora-
bitur. **E**t quicūq; audire istud otradixerit. fm vo-
luntatē tuā faciēs ees coripe studeas. **H**ec de tar-
tarorum gestis & itinere fratū pūca totz atz mio-
rum ad exercitū eoz ad pūis dicta sufficiāt. **LIII**
De quibusdā miraculis p signū crucis iter tur-
cos exhibitis

Anno pnotato. s. ab incarnatōe domi. M.
cc. xlvii. mēse iunio accidit miraculū quod
dam apud yconiū in loco omni vbi crux
erat sculpta in quodā palacō. **Q**uidā em ioculator
ibidē stabat. & in facie oim astantiū cum vso lude-
bat. **V**rsus autē leuato crure sup crucē ppe ipm in-
sistentē mimix. statimq; videntibz oim? ibidē ex-
pirauit. **C**unq; christiani astantes sup id quod acci-
derat. deum bñdicerēt atq; laudāret. quidā sarace-
nus indignatus est valde. q ibi sup miraculo fco
christū attollebant. **I**doq; accedēs in impetu tanq
in oceptum ipsi? crucis & christianoz. cum manu
crucē pcussit. statimq; brachiū ei? cum tota manu
qua illam pcusserat totalitē exaruit. **I**terūq; sarace-
nus quidā alius ebrietati vacans. illamq; christia-
norum admiratōne et laudē vilipēdēs qsi finis us
a potatione surrexit. et in cōceptum christianitatis
sup crucē mingere volēs morte subitanea pcussus
interijt. sicq; christianoz multitudie deum magni-
ficante. sup tribz miraculis iam ibidē oñis. quidā
grecus inspiratōne diuina inflammat? accessit ad ba-
iulum ciuitatis. rogans ut illū locūz imundū et ab
hominabilē ei red. rec. in quo ad honore dei et s. n
cte crucis eccliam edificaret p quo etiam si ipsū ei
occederet pmissit q. xxij. milia soldanoz soldano da-
ret. **A**t vero kalm? epus turcoz cum audiret q
sic hēre locum illū appeteret christian? impediret
quibz modis potuit omnibz. **A**cto. **E**cce an-
no mortuus est landegravius thuringie. qui fauēte
papa innocēcio electus fuit in regē alemanne. ac
subseqnter post ipsū elect? est in regē willi. qm?
comes holantie. **LIII. De pgenie soldanoz
et pamo de filis salahadin et de calipho**

Via vero sup multa dicta sunt de terra
turcoz et egiptioz in quibz habitant sa-
raceni. quibz et presunt soldani. **L**ibz hic
pauca breuiter misere de situ terraz ac ciuitatū
illoz. et prius de potestate soldanoz. **S**i quidē ino-
centius papa huius nomis terci? scire volēs q apd
illos sunt. et nomina sarapaz oia quos ad bellūz
pabat exercit? christianoz. scripsit patriarche hie-
rusolimitano vt iniquita fideliter veritate statuz
ei nunciaret predictoz. **I**taq; patriarcha qmāti?
pocuit mandatū execut? apostolicū iscriptit dicēs
Duo fuerūt fratres saraceni nobiles. **N**om pūmo
geniti salahadin? et nom alteri? saphadin?. **S**ala-
hadin? ix. filios genuit. postea vitam finiuit. **C**ui
saphadin? supiuit omēq; fraterules suos itersici
fecit. pūter vnūz nomie nozadinū halapie soldanū
Quē manutenuit soldan? ycomi oia saphadinū
qntum pmissit caliph? eoz. **C**aliph? em papa inter-
ptatur qui ab omnibz saracenis reuerentiā hñs ho-
noratur. **I**taq; baldach est caput paganoz sicut ro-
ma caput nostrū. **I**bi nanq; residet caliphus. et ibi
colit machometus et a pūmuis et a remotis. **E**st
em hec ciuitas agarenorū pegrinalis ad quā scilicet
pēgre pficiantē saraceni. de pūtibz etiam remotis
Qui p dectum ituri magnum & inuium. fabulosū

& in aquosū. onerant camelos victualibz. per .xij. dies sufficientibz. Aqua vero deficiente. sz ppe trā scaturiente cameli siccitēs et aquaz naturalitē sentiētes pcutiunt terrā pede. Qd vidētes saraceni mox terram effodiunt. aquam hauriunt. potūqz camelis tribuūt. Porro caliphus equitans cuz gente sua. et machometum adoraret ingrediē templum. & inclinatē capitis adorans orat machometū. Oratione finita pūqz egrediē de templo. splendide qdē epulat. & post epulas ad palaciū coronat. reuertitur. Prædictus itaqz nozadin? possidet halapiam cum pimentis. cc. ciuitatū & castrorū numerūqz villarū infinitum. **LV. De filiis saphadimi terrazū possessoribus**

Porro saphadi? fratrūliū occisor. xv. fili os hūit. quoz. vii. frazū possessorēs. alios viij. redditū pceptores fecit. Melehadinus primogenit? tenuit ac possedit egiptū totam centū milibus villaz inclitam a pte meridiei sitam. Secundus coradinus possedit damascū. & ciuitatez scām hierim totamqz terraz que fuit xpianorū. In cui? possessione sunt absqz villis ciuitates cum castris trece. Hic habebat treugas cum patriarcha & utroqz tēpli & hospitalis magistro vsqz ad pasagiū. qd fuit āno gracie. M. cc. xvij. Tercius melchiphus possedit totam terram q gemella dicit. & regionem circa scz absqz villis. ecci. ciuitates & castra. Quart? melimoda possedit totū regnū asyē cum omnibz pimentis quod bene pmet ciuitates et castra sexingenta absqz villis. Quintus melchisemaphat possedit regnū sarco. vbi occisus est abel. qd octingenta ciuitates et castra pter villas pmet. Sextus melchimoach regnū baldach cū pmetis suis possedit. vbi caliph? sicut dictū ē residet. Septim? salaphas nō possidet terrā vel regnū aliq. sz fratres ei? frazū possessorēs mietūt ei singulis annis singuli binos equos bñ infellatos et infrenatos. ac mille bizancios saracenicos. Sempqz iste salaphas cum patre suo saphadimo vexillifer ei? eqtat. Et ipse quidē saphadim? equitās filios suos visitaturus inuoluit purpurea sindone caput. Cui pcedunt obuiā filij. ix. leuicis & appinquates capitibus ei quater inclatis osculant etia pedes manusqz patris. Postea vicissitudie mutua. pater quemlibet osculat ter. Dās cuilibet anulū aureū ymagie sua insigniē. Om̄s isti terras chastianorū qz possidebant voluerūt reddere. & esse tributariū patriarche & ecclesie romane vt alias terras possiderent pacifice. **LVI. De filiis eiusdē redditū pceptozibz et eius vxoribus**

Ex filiis autē eiusdē saphadimi reddituum pceptoribz. duo maiores sepulcrū domini cum quinqz chistianis custodiunt. & oblata pcpientes que bñ p annū. xx. milia bizancios saracenicos valent inter se diuidūt. Quattuor autē de sex minoribz filiis cuiusdam aque pcpunt redditus que likalis nuncupat. qua singulis ānis egiptus mense augustō rigat. Valet autē reddit? iste p annū. xl. milia bizancioz saracenicorū. Porro duo maiores fratres. qz casti sunt. qui quid offerē ad pedes machometi custodiūt. eaqz pcpientes inter se diuidunt. Et hec valent p annū. xxx. milia saracenicorum bizancioz. habuit autē saphadimus. xv. vxores & similit ei? heres. Quibz vocatis simul in palacō cum singulis dormit. & si qua masculū pepit. vidētibus ceteris omibz illā agnoscit. Si qua vero puz non habuerit cum illa p eunuchū vocata diligenti?

nocte dieqz priuatim dormit. Sic & cum qualibet p bñplacito suo facit. si qua vero moriat. statī aliā defuncte loco ducit. hic saphadim? de osuetudie p decessorū suoz. decies in anno videri pmittit vltū suū. Cum autē a rege vel principe nunci? ad eū mittitur. nunci? ipse primo die in aula prima sui palacij recipitur. vbi sunt custodes. & cc. turci bene armati nunciū custodiētes. Secūda die veniēs inē pres ad nunciū querit ab eo vī illi? cām. & soldano interpretat eam. Tercia vero die potest nunciū soldani rñsum audire. **LVII. De situ ciuitatum egipti regaliū & primo damiate**

In egipto sunt. alexādia ciuitas portus saracenorū & babilon noua. siue kadr? domia ciuitatū. damiata quoqz totū regni clauis & hostiū. A babilone noua itur ad damiatā versus orientē que distat ab ea tribz dietis. & itur ad alexandriā versus occidētem: que distat similē a babilone tribz dietis p terram. sex autē p aquā. Porro vsqz ad damiatā septē dietes sunt a monte sina. & a damiata vsqz ad thānym est dieta. Sita est autē damiata inter mare & fluuiū nili. vbi etiā in mare decurrit maior ps eiusdē fluuij. In egipto quidē non pluit nisi raro. sz qnqz nilo irrigat qui maior est reno. Valde pinguis est hui? aqua. magisqz terrā ipinguat q̄ aliquis finus vel marla. Diuidit autē in septē hostia siue brachia. A mediato iulio vsqz ad exaltatōnem scē crucis excreuit. & itez vsqz ad epiphaniā domi decreuit. Eoz decreuit ordei & bladiū semināt. & i marcio metunt incole. Porro damiata sup eū vt dictū est sita duplici muro et fossato lato ac bñ murato est munita. Decorat etiā. xxvij. altis turribz. minorum autē turriū icert? est numer?. In medio nili ex opposito turris soldani est sita turris fortis et alta a cuius pede ducit ad turri soldani cathena ferrea firmatqz ne sine soldani licētia qui est rex babilonis. ascendāt vel descendāt naues. omnibz onustebonis. Ibidē appulsa a venecia. antiochia. armenia grecia. cypzo. ceterisqz portibz et insulis maris. In deqz pcpit soldan? infinitos redditos. **LVIII. De situ babilonis et alexādie:**

In qua babilon et kareus siue kadr? sunt ciuitates due. intermedia pte tertia vnius leuce. kadrū solo muro firmissime munitū imbitat chistianī. iudei. et saraceni. deumqz suū colunt. ac leges p velle suo custodiūt. Circa hanc vrbem sunt pomeria multa et optima. ppe est arbor balsami. cui? cortex incidit tempe maturitatis in fine maij. Incisionibz autē vasa vitrea supponunt. in quibz gutte stillates recipiunt. Atqz in eisde vasis p dimidiū annū in stercore vel fimo colūbino recodunt. et ita defecant. Saraceni vero fontē. cuius aqua rigat ortus balsami multū venerant. et inde singulis annis abluunt. Iterum apud kadrū est palma. que se ad pedes beate virginis inclinauit. De cui? pacillis sumpsit eadē virgo quot voluit iterūqz palma se sursum erexit. Quod vidētes egiptij tunc pntes palmā succiderūt. et in mane rursus erectā reperūt. Vsqz hodie vero succisio apparz in signum rei geste et ab egiptiis habet in magna veneratione. Tres autē fuere babilones. Prima scz in qua regnauit nabuchodonosor rex caldeo. sita super chobar fluuiū. Secūda vero in qua regnauit rex egipti pharao. et ille due mō sunt debite. Tercia est que ppe kadrū vt dictū est sita est. i qua olim fuit regia sedes et hozrea ioseph. Alexādia ciuitas est soldani babilonis aliquatū a nilo distans. nec

aquā dulcē nisi p meatus ducticōs hñs. In cuius
portu sita est turris in qua de nocte accēdit ignis
ut rideat portus a nauigantibz. qm̄ egypt? terra
est humilis. In hac urbe sunt plures ecclesie chasti-
anorum. Inter quas ecclesia sci marci euāgeliste. ca-
pella in qua scripsit euāgeliū suū. Ibi et locus pas-
sionis ac sepulture ipsi? sed inde furati sunt veneti
ani corpus. Ibi fuit sedes patriarche. Ibiq; bis i an-
no piunt oues & capre. Pifa & legumia & hñci
a festo sancti martini colligunt. vsq; ad mensem
marcij. **LIX** **De situ ebron principalis urbis**
palestine.

Ebron est principalior ciuitas palestinoz
mansio gygantu. In campo sita est i quo
fuit adam format? & tandē mortu? hec
saracenoꝝ lingua dicit cariatarbe. i. ciuitas quattu-
or. eo qd ibi sepulti fuerunt cum vxoribz suis quat-
tuor patriarche. s. adā abrahā isaac. et iacob. & hoc
in duplici spelunca. quia viroz est vna. mulierū al-
tera. In valle illa cognouit adā vxorē suā & genuit
seth. de cuius semine chāst? natus est. Ab ebron ad
duo miliaria. camp? est plen? terra rubea qm̄ icole
effodientes. care redunt egiptijs ut aromaticas spe-
cies. Et quantūcūq; ex illa. sumat anno reuoluto
non decreuisse inueniē. Iuxta ebron est manbre ad
cui? pedē est querc? sub qua hitauit abrahā longo
tempe. vbi etiā secū tres angelos visos collegit et
unū adorauit. Querc? ista creuit et rames expādit
vsq; ad temp? theodosij impatoris. & ex illa ē mo-
derna in eodē loco in colis cara & medicinalis. Naz
si quis eam sicca portet nō ifundit bestia cui isidet.
Ab ebron vsq; ad x. miliaria vers? orientē est lac?
alsphaltidis. quod & mortuū mare dicit. qz nihil in
eo viuit. qtuor ciuitatibz in eo p peccato ppli sub-
mersis. Segor aut que est quita ciuitas. ptece loth
que adhuc apparet iuxta mare pōictū. & nūc bale-
zona dicit & castz palmar. Sup lacum illū est a p-
te arabie. vallis carnaym sub monte moab. sup quē
balach fili? sephoz duxit balaā ut malediceret israhel.
Lac? aut alsphalti sepat iudeam ab arabia. **LX**

De locis arabie ac phenicie

Arabia tpe filioꝝ israhel erat destrū. terra
scz inuia & inaquosa vbi filij israhel man-
na. xl. ānis māducauerūt. ac de rupe aqm̄
scaturiente potati sunt. Ibi est vall' in q moy es bis
rupē pcussit virga. & fluxerūt duo fontes quoz
rius rigat terra illa. In deserto est locus vbi post
trāsitu maris rubri moyses inuenit. xii. fontes &
lxij. palmas. In arabia quoq; est mons sinā i quo
moyses ieiunauit. xl. dieb? & noctib? ut legē acci-
peret. quā dñs digito ei scripsit in petra. Ibi etiā
est mons oz. in quo aaron sepult? est. & abarym. i.
quo similit? moyses. Ibi & petra oreb. vbi rex hie-
rusalem baldum? de francis primo ueniēs. regnatu-
rus in hierusalē castz edificauit. quod & montē re-
galem vocauit. Ibi est sedes asepī petracentis. Est
aut arabia in giro ab ydumea extēsa ad marchias d
bosra. que vulgarit dicit bosseroel. Ydumea est q
dam terra damascena sub siria. qz damasc? ē caput
sirie. Ydumea pmet pheniceā. i. qua caput est tyr?
ciuitas metropolis. acon. sidon. & sarepta & berī-
cus. & mons libani. In tyro sepultus est origenes.
An tyru aut est petra marmorea. sup quā domini?
sedit. & sup eā fundata est ecclesia in honore salua-
toris. Porro a tyro ad octo miliaria ex pre orientis
sup mare sita est sarphati. que pa? dicta est sarep-
ta & mō seeth i qua helyas ppha māsit & ionā vi-

due filiū resuscitauit. Hic ad septē miliaria ciuitas
est. que dicit sidō vel sagitta unde oriunda fuit dy-
do. que cartaginē vdi dicit in affrica. a sidone aut ad
sex miliaria sita est bericus. ciuitas abundas q vni-
gariter dicit baruth. In qua ymago saluatoris ē de-
picta. cui? indigene iudei non post multū tempus
a xpi passione latus in contemptū illi? apperuerūt lā-
cea. & exiuit sagnis & aq. Quib? infirmi plures li-
niti sanitati sunt restituti. & iudei credētes effecti.

LXI De damasco & libano ac iordane

Damasc? caput sirie ciuitas est quā funda-
uit elyezer abrahe puer i cāpo in quo abel
occis? est a fratre. ad duas vero leucas a
damasco est locus in quo domini? h' est? in luce ap-
paruit psecutori saulo. In pede libani montis scatu-
riunt duo riui. qui fluuij sunt damasci. Abana p li-
banum et archatie plana fuit & excipit a mari ubi
beatus eustachi? vxore ac filiis desolatus remasit.
Farfar p siria ppe muros āchiochie curnit. seq; ma-
ri ad decē miliaria ab anthiochia fundit. Vbi dicit
porta sci simeonis. Iteꝝ ad pedē libani sita est ciui-
tas que dicta est paneas & cesarea philippi. s; mō
belynas. Ad libani quoq; pedē oriunt? duo fontes
ior & dan. Quoz riui sub montib? gelboe fluunt
& itez orti ac simul diuncti iordanem ostendunt. In
quo scz fluuiio baptizat? est domini? terco miliano
aherico. A mōtib? gelboe vsq; ad lacū alsphalti-
dem est vallis quā influit iordanis. & vocat? vlgā-
riter gurges ex vtraq; pte a libano vsq; ad destrū
pharaon cincta mōtanis. Iordanis diuicit galileā
& ydumeā. terrāq; bosre que secunda metropolis
est ydumee. Iordanis significat descensū eo qd ter-
ram subgredit? ppe ortum suū. ut itez oriat? ad qd
dam planū quod dicit placamedā lingua saraceno-
rum. Placa nāq; platea latine for? interpretat. qm̄
ibi mercimoia turcis & arabicis. i. estate ad pscua
puenitib? exponunt. Porro medan est cōpositum
Med siquidē lingua siria quedā aq interpretat. dan ue-
ro quidā fluui? dicit qui p sythē fluit. In q s. v.
be ymago beati ich in mag? reuerētia existit. fluens
qz versus galileā saracenoꝝ se vertit sub ciuitate
cedar. ut se ior fluuiio infundat qui non longe a be-
lynas ciuitate distat. **LXII De ciuitatibz &**
locis galilee

Prope belynas est lacus iuxta quez incipit
mare galileum inter betsayda & caphar-
naum. De betsayda fuerunt petrus & an-
dreas. iohannes & iacobus. philipp? & alpheus.
& ad quattuor leucas inde ciuitas est corozaim
in q nutriēdus dicit anchist? Porro a corozaim
ad quinq; leucas est cedar nobilis ciuitas. Castroz
vero capharnaūz versus dexterā a mari est situm.
Ad duas at leucas a capharnaū est collis in decli-
uo montis. qui s. locus mensa dicit. eo qd ibi pauit
domini? v. milia hoīm ex quinq; panib? orreacis.
Sub eodem vero scz loco omestionis. est ali? etiā
locus vbi domini? post resurrectionem appens ei
scipulis comedit cum illis prem piscis affi & fauit
mellis. In pōicto mari ambulās ipse sup aqs dixit
petro. Modice fidei qre dubitasti. Versus sinistē
a ocauo montis geneareth surgit uentus. cuius in
quilini scēiūt impet? Ad duas vero leucas a gene-
areth est magdalū castz a quo maria magdalena
dicta est. Et hec regio dicta est galilea saracenoꝝ
vbi hitauerūt trib? zabulon & neptalim. ibiq; fue-
runt. xx. ciuitates quas salomō dedit amico suo irā
regi sc; tyri. ad duas vero leucas a magdalo fuit

cithareth ciuitas. que mō est tyberias. tyberia dēa
vulgariter a tyberio impatore romano. Hanc dñs
hiesus frequētare solebat. cū adhuc iuueis eēt. Hic
ad quattuor leucas est bethulia ciuitas. Porro ad
tecem leucas a tyberia de. sita est nazareth galilee
& inde ad duas in via que ducit ad acon. sita ē sa-
pharia ciuitas anne matris beate virginis marie.
In nazareth fons ē cuius aquā puer hiesus exhauri-
ebat & secum ferebat. Ad quattuor leucas a naza-
reth & ad duas a sapharia ex oriēis pre est chana
vicus galilee. ad vnā vero leucā a nazareth loc⁹ ē
quē rebuth vulgarit̄ dicunt. vnde iudei hiesū p̄cipi-
tare voluerūt. Itēz ad q̄ttuor miliaria de nazareth
mons est thabor iquo trāfigurauit se domin⁹ co-
rā petro & iohē & iacobo. Ad duas leucas a tha-
bor versus orientē est mons hermon. In ualle mō-
tis thabor. melchisedech sacerdos occurrit abzahe
cum pane & vino. Ad duas leucas a thabor sita ē
in monte ciuitas naym. in cui⁹ porta domin⁹ filiū
vidue suscitauit. Supius a naym est loc⁹ qui dicit̄
torrēs vel cauerna cyson. in monte vbi osilio delbo-
re vir eius barac vicit ydumeos. LXIII

De iezrael ac ciuitatib⁹ samarie.

Ad quinq⁹ leucas a naym sita est ciuitas iez-
rael. in q̄ regnauit impiissima iezabel. Qua
p̄ sua p̄teruitate de palacio suo p̄cipitata
adhuc stat sepulture isti⁹ colūna. Secus iezrael cā-
pus magedo existit in quo iehu rex samarie nouitē
mundit̄ regē iuda ochozia vicit. Ad duas autē leu-
cas a iezrael montes sunt gelboe quib⁹ dauid de ca-
su saul & ionathe dolens maledixit eosq⁹ dānauit
p̄petua sterilitate. Ad quinq⁹ vero leucas a iezrael
incipit samaria in loco qui dicit̄ cast⁹ duplex. hinc
ad decē leucas sita est vrb̄s sebastē siue augusta. in
qua inter helyseū & abdā p̄phetas sepult⁹ fuit iō-
hannes baptista. Decollat⁹ quidē est in castro mā-
cherōra secus lacū asphaltidis. trāflumē iordāis
& inde in sebastē sepult⁹ a discipulis. Cui⁹ corp⁹
post mortē absq⁹ capite. digitoq⁹ quo saluatore m̄
ōndit iulian⁹ apostata fecit oburi & caput in alex-
andriā. deinde ostātinopolim. & tandē in ciuitatez
patras deferri. Digtū vero quo dominū ostendit
beata thecla in montem gaudiū tulit. Ad quattuor
leucas a sebastē ciuitas neapolis sita est. prius dēa
sychar & sychem iter dā & bethel. Ibi emor regnā-
uit. cuius fili⁹ dynam rapuit. In syche trāsp̄portata
sunt ossa ioseph ex egipto. ac sepulta iuxta fontēz
vbi ieroboā rex israhel fabricauit duos vitulos au-
reos. quos dixit se tulisse de hierusalem. & posuit
vnum in bethel. & alter in dan. Iuxta neapolē est
camp⁹ quē iacob filio suo ioseph p̄ter sortē frat̄rū
dedit. in quo est pure⁹. ad quē domin⁹ ex itinē fa-
tigatus sedit. & samaritane p̄dicauit. ad vnā leucā
a syche sita est luz ciuitas. que & bethel i qua diu
hitaui abrahā. Ibiq⁹ filiū sacrificare voluit. & ibi
dormiēs iacob angelos vidit. Montis bethel ofinis
est mons galgal versus orientē inter dan & sychez
opposit⁹ monti gebal. ad xx. leucas a sychem & ad
iii. a hierulim in via que a neapoli ducit a d̄ montē
scī samuelis sita fuit reima ciuitas. vbi fuit archa te-
stamenti vsq⁹ ad aduentū samuelis & dauid regis.

LXIII De locis hierulim ciuitatis scē

Porro ad xx. leucas a syche. & ad xv. mi-
liaria ab ebzon. & ad xii. a hierico. & ad
vii. ab ascalona. & ad xii. a ioppe sita est
ciuitas scā hierulim in medio mōi. metropolis ciui-
tatum iudee. Illic in monte moria vidit dauid age-

lum interficientē populu m. & ira dei placata emit
plateā ornā iebusei. ad fabricandū tēplū qd̄ terci⁹ d̄
structū fuit. dubiū a quo fuerit reedificatū. Qui-
dam dicunt qd̄ a m̄re ostātin helena in honorez scē
crucis recuperate a cosdroe p̄sa. alij vero dicunt qd̄ a
iustiano impatore qui voluit vt a qualibet honoz
aretur natōne. In hierusalē est lacus qui p̄batca pi-
scina dicit̄. cū aqua singulis sabbatis ab angelo mo-
uebat̄. Descēdente. s. ad visitatōnē ligni dominice
passionis ibidē abscondit a tempe salomonis. Et p̄
aque motiōnē sanabat̄ vn⁹. quicūq⁹ descenderet in
eam prius. Iuxta hunc ergo lacū sanauit dominus
in sabbato paliticū. sub templo domi & mōre syō
In valle iofaphat sub terra flumi⁹ puus fluit. vbi
domin⁹ cec⁹ illuminandū misit. In monte syō pedes
discipuloz domin⁹ lauit. et cenās cum illis nouū
testamentū instituit. A cui⁹ pre sinistra in agro p̄-
egrinoz. qui est acheldemach secus viā que ducit
effrata sit⁹ est fons gyon vbi coronat⁹ est salomō
Per montē syon ascēdit dñs in hierusalē ad passio-
nem. et cum venisset bethphage ad montem oliueti
trāsiuit p̄ vallē iofaphat in hierusalē. sub mōte oli-
ueti vers⁹ orientē trās torrentē cedron ad iactū la-
pidis sudauit domin⁹ guttas sāguis. In loco lico
stratos ter domin⁹ petrū negauit. et i loco qui d̄
gallicat⁹ amare fleuit. in caluaria crucifix⁹ est dñs
in loco qui d̄ golgatha. et ad dexteraz ab introitu
ecclesie sepeliuit eum ioseph ab armathia. Ad ca-
put ipsi⁹ ecclesie inuenit helena crucē domi. in p̄ti-
bus illis est loc⁹ qui d̄ caritas. vbi iudei voluerūt
dominū ophendere. sed timuerūt turbas. Ibi post
resurrectiōnē appuit domin⁹ magdalene. in mōte
syon appuit apostolis ab h̄te thoma. et alia vice ip-
so p̄nte. ipsiq⁹ p̄ntib⁹ et videntib⁹ in celū ascēdit
xl. post pascha die. Ascendit inq̄m a monte trium
luminū hoc est oliueti. in quo. s. monte beata vgo
dei genitrix obiit. et i valle iofaphat sepulta ē. ioe
corpus eius in celum assumptum est. Ante portam
hierusalē que est ad occidentem lapidatus est pro
thomartir stephan⁹ et in syon sepult⁹. indeq⁹ ostā-
tinopolim ac d̄inde romā trāslat⁹. et iuxta sactū
laurentiū est posit⁹. An portū hierusalē. que ē ad
aust⁹ iuxta lacū est cauea que d̄ leonis carneriū
qz t̄pe cosdroe ibi leo reposuit. xij. corpa martiruz.

LXV De ceteris vrbib⁹ ac locis iudee

Ad vnā leucā a hierusalē sub monte oliue-
ti versus mare mortuū est bethania. vbi
domin⁹ lazari quatuordecim annis suscitauit. et
marie magdalene i domo symonis leprosi peccata
remisit ad quattuor leucas a hierusalē est ciuitas
bethlehem. Ad hāc veniēs helena regina p̄sepe dñi
fecit romā portā et i ecclesiā beate marie maioris
reponi in bethlehē sepulte sunt paula et eustochiū
ad vnam leucam a bethlehē est locus vbi sepulta
ē rachel secus viam que ducit hierusalē Iuxta cui⁹
sepulcrū fecit iacob apponi xii. lapides p̄grandes i
monimētū xij. filioz israhel. quod incolis est manē
festum. Ad xv. leucas a hierusalē versus ramatha
mons est in quo quondā ciuitas modin erat sita. q̄
fuit mathatie patris machabeoz ibidem sepultoꝝ
Ab illo monte ad octo leucas in via que ducit iop-
pen. sita est lidda quōdāz ciuitas sed modo castrū
& dicit̄ diospol⁹. ad iii. leucas a bethlehē est cast⁹
quod d̄ cauea. vnde fuit amos p̄pheta & ibi sepul-
tus est. ad quattuor leucas versus hierusalem. est
castrum in quo māit zacharias p̄pheta. quādo be-
ata virgo post annunciatiōnem euangelicam abiit

in mōtana. **Ad** .xiiij. leucas a hierusalē est hiericho a cuius sinistra desertū est quarātene in quo ieiuna uit dominus. & de gula tēptat est a dyabolo. ad duas leucas a quarātēna ex opposito galilee est alius mons valde excelsus. in quo itē de auaricia tēptat est dominus. In ipso deserto quarātēne fōs exiit. cuius aquā amarā p appositōnem salis belise potabile fecit. Engaddi locus est hierichontin in quo fuit quōdam vinea balsami. cuius plantas egipci tulerūt. & in egipto plātauerūt. **Ad** dimidiā leucā a babilone noua in quodā orto dimidiij mās. Huius arbor similis vinee trieni. cuiusq; foliū vide tur eē trifoliū pui. Ortus autē irrigat aqua fontis in quo beata virgo solita est abluere pannos saluatoris quādo in egiptū fugit a facie herodis. Qui scz ortus si a nō crīstianis excolat. aut ppetua sterilitate dānat. aut in penam saracenoz iestimabilis ultio inferē. Nec alicubi verū inueniē crescere balsamū in mundo. nisi tū in predicto egipti loco. ad quattuor leucas a nazareth est mons cayn. in cuius pede lamech sagittauit chayn. **Ad** ix. leucas a monte cayphas. vel carmeli ad austrū est cesarea quondā metropolis palestinorū ex qua fuit corneliū centurio. vel quē baptizauit petrus. et fecit eiusdē ciuitatis episcopū. Acon ciuitas est in angulo sita tota patēs ab oriēte ac meridie. totaq; mari clausa a septentrione et occidēte. Ab acon vsq; ad cayphas cōtra meridie sunt due leuce. & inde vsq; ad castrū egrinū quod restrictū dicē qnq; a restricto usq; ad cesareā sunt quattuor amplā miliaria. & a cesarea vsq; ad ioppen est dicta. Porro a ioppe vsq; ad ascolonā sex leuce. Ibiq; ppe est gaza. cuius portus sanson fregit & in mōtem tulit. **At** lye quattuor scz cesarea. ioppe. ascalona. gaza philistinoz deserte sunt. a hierusalē vsq; ad montē synay sunt diēte duodecim. **LXVI.** **De patriarcha tu hierusalē & yconia mirabili beate virginis et de barfalsimis.**

Patriarcha hierosolime quattuor habet archiepiscopos sub se. In prouincia quidez palestina cesariensem. qui vnū habet episcopum suffraganeū scz sebastensem. In galilea nazarenū q et vnū scz tyberiacensem habet suffraganeū. In phenicea vero thirensem. qui quattuor habet suffraganeos scz aconensem. sidoniensem. bericensem ac belinensem. petracensem quoq; in prouincia moabitarū. q vnū in monte sina suffraganeū habet grecū. Patriarche vero suffraganei sunt ebzonica. bethleemita. & lyddenus epi. In ecclesia domici sepulcri sūt canonici priore habentes ac viuētes scdm regulam beati augustini. In tēplo etiā domini sunt regulares abbas & canonici. & similiter in ecclesia mōtis oliueti. In monte vero thabor abbas & monachi nigri. **Et** in ecclesia similiter de latina In gessemani quoq; que est vallis iofaphat sunt nigri monachi. Omnes isti abbates atq; priores cum infulis et baculis et anulis. atq; sandalijs pōtīficalibz. assistunt in ministerio patriarche soli obediētes. Sunt et ciuitates que nō habēt episcopos videlicet ascalona sbeppo bethleemitano. ioppe quoq; sub canonicis sepulcri. neapolis sub abbate tēpli. et caiphaf sub archiepo cesariensi. Neapolis et tir et acon & hierusalē nullo mediāte spectāt ad regē. **Ad** q̄ttuor leucas a damasco est locus qui sardanai dicē situs in mōre ubi est ecclesia beate virginis marie. in q sūt virgines moniales. xij. et octo monachi. In hac ecclesia depicta est imago i tabula beate dei genitricis

cis ope cōstātinopolitano. quā patriarcha tulit hierusalē et cuiā abbatisse dedit. abbatissa vero ad locum pōictū trāstulit. De hac imagine manat oleum balsamo suauit redolēs quo limiunt infirmi. & melius habēt. Oleū istud optime crīstianis reseruāt. et ipse locus a saracenis in magna reuerētia habetur. Bis in anno scz in assūptōne beate virginis marie & natiuitate. locum illum incolē saracenoz frequētāt. hec imago a mamillis supius si palpetur vt carnea sentiē. In cōfinio antiochie et damasci in castris munitissimis habitant barfalsimi. Quorū dominus est verulus de mōtanis multuz reueritus a crīstianis & saracenis ppiquis ac remotis. Quorū pncipes indifferēter p nuncios iterficeret solet. Horū nulla est lex. nisi quā timor facit. matres. sorores. filias et indifferēter omēs cognoscūt vt vxores. a cunabulis educātur in palatijs. omnia qz addiscūt idiōmata. et docenē dominū suū time re sup omnia. ei qz vsq; ad mortē in oibus obedire vt sic possint ad paradisi gaudia puenire. Quisquis in obediētia moriē pro angelo colit. hec de illo libello patriarche ad papā ad presēs sufficiāt.

LXVII. **De origine ac puericia facti edmundi cātuarieſis archiepi.**

Anno itēz supius anoto scz ab icarnatione domini M. cc. xlvij. factus edmundus cātuarieſis archieps. cuius sacri corporis gleba in pōtigniacēli monasterio requieuerat. de terra ē eleuatus qui nimiz āno pcedēti autoritate apostolica fuerat canonizatus & in cathalogo sctoz de putat. **Ex** gestis e. Hic ex abbēdonie villa originē duxit. In cuius carne florida virginitatis flore illibatū perpetuo deus pmasurū edocuit. qui eum supra mortē cōmuniter nascētū. felicibus auspicijs ex sue matris vtero segregauit. Cōgressus est enī de cella sue natiuitatis. ita mūdus et immunis a cōmuni corruptōnis humane cōtagio. velut si mox i sindone mūdissima nullā cōtraxisset maculā contēns de cōtento. Hunc igit in baptismo mater edmundum tāq; a mūdicia nuncupādū censuit. quia cū oraret ad feretrū scti edmundi marciis onerata nobili onere. vitalis in eo spūs primicias primitus dephendit. hec mabilia vocabat. pater autē edwardus. qui de cōsensu cōiugis seculo valescit. & in monasterio de cynesham sub habitu regulari cursum vite feliciter cōsumauit. mater quoq; vtrūte nō inferior cognatōni femine masculinū animū iseruit. & i seculo nō seculariter viuēs. cum animi mollicie carnis illecebras a se penitus ampuauit. Capā clausam deferēs vestes reiecit. quas pposito castitatis nō cōuenire cēsiuit. Vigiliis monachorū abbēdonie singulis fere noctibz cōsueuit frequētare. pē carnis pōictū armis milicie cōtinētū pgruis se iduit cilicio videlicet aspo. quo carnis nuda calcaneotenus cōtegere cōsueuit. Addidit et lorica ferreā desup. quā fineten carni sue portauit indiuiduā. vt idumētum pilosum pmente ferro plus pungeret carnem ipsā. Intra lorica uero due lamie ferree ad maius erāt supplicium. quaz mater moriēs duos filios fecit heredes. edmundū scz ac robertū. Ab ipsis ergo puericie primordijs. edmundus taz religioſe nutriebat materna sollicitudinē. vt extunc ab ea ifozmareē ieiunijs & orōnibus etiā adultus ilistere. huic enī mater vt sextas vltro ferias in pane et aqua ieiunaret. dedit & promisit munuscula vt parcimonie salutaris obſuācias in eius animo plātaret arte scā. sic innocētie fundamēto superditi

cauit ardua virtutum palatia ut cresceret templum sem in domino edificatio per spiritum maturationis ichoata.

LXVIII Qualiter eidem puero pisi missio christus in forma pueri se ei ostendit.

Quoniam autem mitteret eum una cum fratre suo mater pisi. ut liberalibus imbueretur studiis seu artibus. modicam pecunie summam dedit eidem: dicens illis. Si mercedem ut bonos decet filios iussione seruaueritis. ostendo in domo quam in omnibus ipse pueros munificus erit vobis. Duo quoque dedit eis cilicia. precipiens ut illis super nudo se vestirent. bis autem ter hebdomada timebat eum ne postquam discretionis annos attingeretur. per deum vicioz et abrupta voluptatis incederet. Ideo quoque rudis in arte bellandi familiariter informauit. et prius exercitans quam in belli discrimine necessario traheretur. rudimentis intellectualibus sensualitatis studia puenire curauit. Ipsa etiam comendatio que velut scitatis eius prescia. ceteris filiis plus dilexit. dum studeret pisi. cum in diuersis lineis cilicium mittere consuevit. Merito quoque preceteris eum dilexit qui nescit quam matrem pisi vide licet filius verbis aut opibus offendit. Ita namque deo et pie matri sue placere studuit. quod omnem a se leuitatem refecans oino coram alijsque ludicris seu spectaculis se subtraxit. Diebus quoque domesticis et festiuis iuxta monitum matris antequam omederet psalterium ex integro psallere consuevit. Et quam amantissimum domi totis visceribus studuit actoris vite diligere ipse in forma puerili eidem puero se voluit demonstrare. Cum enim pratum quoddam spaciandi causa coetaneis iuitantibus. consensisset ingredi. ab ipsorum tam comitatu se celeriter sepauit. ne oscio sue puritatem vel nugis puerilibus. vel ociosis sermonibus pringeret maculari. Dum igitur incederet solitariis sacris insistentibus meditationibus. apparuit ei puer ille cantore niueo nitidus et colore roseo rubicundus. Qui velut a summo celi cardine delapsus subito sic eum prior allocutus est. oficiosissime salutando. Salue dilecte mi. Qui cum audisset. ut puer in sermone ignoti pueri miratus est. quem cum ille pauefactus et hesitans aspiceret. ipsius de nouo alloquens quesuit. an ipse sibi vel tenuit notus esset. Ille simplicitatis columbine ridentis sermone simpliciter nullam inquit teneo noticiam tuam. nec sum ut estim notus tibi. Adiecit puer. Quo ita tibi sum iconitus. presertim cum et in scholis ad laudem tuam se deas. et tibi quocumque fueris inseparabiliter fuerim sociatus. Deinde subiit in faciem meam respice. et quod in fronte mea scriptum sit aduerte sedulo toto corde. Quod cum fecisset scriptum legit in ea literis celestibus. iesus nazarenus. Qui statim quod viderat ei retulit. et ab ipso prius audiuit. hoc est nomen meum quod tibi memoriale sit in desiderio anime. et hoc diligenter et articulatis notis imprimere singulis fratribus tuis. Per hoc enim poteris opera mortis muniri subitam. et quisquis eadem scriptura munierit modo similitudinem frontem suam. His dictis. puer ille in quem desiderant angeli prospicere discessit. sed in pectore pueri sui quem uisitare dignatus est. non parum dulcedinis reliquit.

LXIX Qualiter a matre benedictionem accepit et animam defuncti portari a demonibus vidit.

Porro matrem illam iam morti proximam cum vix ei superesset extremus spiritus. vocat ad eam venit. benedictionem ultimam precepturus. Quia super eum affectuosissime edita. cum absentia fratrum ad memoriam reduxisset exorauit matrem humiliter ut absentes quoque benediceret. Ad quem illa. In te autem filii omnes fratres tuos benedici noueris. qui per te transfusa

in illos benedictione tua. tue principis erunt gratie et virtutis. Nec enim matrem latuit qui quantumque futurus esset in posterum. cuius future glorie cumulum quibusdam nouerat presagis presignatum. Siquidem viderat in somnis non esse quoddam coronam spinem portante in capite. que vehementer accensa flamma predebat ad sidera cum fulgore. Quodam vero die cum versus natale domicilium. abbate domum iter ageret cum alio quem habebat itineris socium. vidit campum auro fuligine nigroque bus coopertum. Et uterque quidem de maxima miratus est auium multitudinem. sed alter stupor validus inuasit cum tremore. Cui beatus edmondus. Ecce inquit a via semotus paululum. et te crucis muni signaculo. ne timeas quia videbimus quid pretendat monstruosa hec auium multitudo. Postmodum vero videtur illis aues ille corpus quoddam nigerrimum. nec hominis. nec ullius animalis effigie distinctum subuenerunt in aera. et ita dimis disparuit multitudo auium subito velut umbra. Quo facto conuersus sanctus ad pauentem socium vis ait scire. quid significet hoc portentum. Et ille. volo. Cui sanctus. Aues terribilissimas quas vidisti noueris esse demones. hominis cuiusdam qui in villa proxima nup obit animam ad inferos deportantes. Ipam animam laruale corpus quod in aera subuenerunt exprimit. que ineffigata visa est. quod conditoris ymaginem ad quam facta fuerat. ipsa dum uiuere in corpore. uiuendo nequiter deformauit. Qui ad eandem protinus uillam uenientes. ut de viso certiores efficeretur proigio cognouerunt quod homo quidam ipsa qua sanctus prodixerat hora transierat ex hoc mundo.

LXX Qualiter i adulescentia castitatem studuit et imaginem beate virginis anulo desponsauit.

Ibi autem sanctus edmondus annos adulescentie attigit. carnis delicias non tamen fugit. sed etiam exhorruit. Cumque virtus versetur circa difficile. et ad virtutum culmina ueniret cum labore. per usque eius anime vires attigisset virtuti contrarium. in eis dem sacris pauerat exercitijs virtutibus locum. Sicque canis sensus effectus est in annis teneris. quod cum sacram paginam necdum didicisset. tam ipsam iam docere uidebatur maturis moribus et honestis. Eratque talis quod non prius inciperet docere quam facere. sed quod amplius est. prius facere quam audire. Et cum singulis in corde virtutibus gratum passeret hospitium. castitatem singulariter habere studuit. sciens quod incorrupto deo proximum esse facit. unde carnem suam nulla unquam polluit immundicia. sed in eo permansit usque ad obitum uirginitas incorrupta. Nam de consilio cuiusdam sacerdotis perpetuam uirginitatem coram beate uirginis uouens ymaginem eidem se uirgini velut domum amicum et copulauit per henniter velut sponsam. atque in signum irrefragabilem fideris eam anulo suo subarauit nouo more. Anulo inquam quem ad hoc fecit. digitum ipsius ymaginis insigniuit. Et ut eidem domum amice carissime iugiter impenderet. salutacionis obsequium in eodem anulo literaliter insculptum est illud aue angelicum. Extunc ergo sicut ipse pressus est in obitu. quotiens eiusdem clementissime uirginis presidium inuocauit. ipsa in temptacione puerum in persecucionem solatium. in tribulacionem remedium. in dolore gaudium sibi celeriter impetravit. Ut autem eadem sponsa sua federis iter eos iniri recordaretur et sponsum dignaretur agnoscere. qui eam in sua desponsata ymagine in anulo cum quo post mortem more pontificali sepultus extitit. inuentum fuit insculptum cunctis uidentibus atque mirantibus istud aue. At per hoc et in manu pontificis et in digito ymaginis. precipuum prelucet testimonium per quod enucleatur apparet omnibus geste rei

veritas & exemplum.

LXXI. Qualiter eum dyabolus de carnis concupiscentia temptavit.

E hostis antiquus quo magis eum vidit in virtute proficere. eo magis agitatus invidia. pectoris eius pacem studuit perturbare. Unde quadam puellam hospite sue filiam in eius excidit. ut ipudicos oculos in eius iaculis eius commovere temptaret animam signis & nutibus ac suis spiribus. quasi dicens tacite. dormi mecum. Sed cum per talia nil proficeret. aptis cum eo verbis cepit agere & multis modis ad amplexus illicitos prouocare. Quia ille ut pestem fugiens sepe corripuit. sed illa nec sic a virulento proposito quod mente precepit se retraxit. Illa velut altera egyptia. pro illicitis instat. Ille velut alius ioseph illicita recusavit. Tandem illius opportunitate percussus. quid super hoc esset agendum melius mente contulit. & habito secum consilio puellam tempus assignat veniendi ad locum quo vacare studio consuevit. Illa sparsa uoti se compotere fieri. assignato tempore audacter venit. Quam ingressus & qui busdam superioribus vestibus ad eius mandatum spoliata amplexu. uirgibusque flexilibus. quas ad hoc aptauerat in dorso poplite flagellauit. ut sic cui collecta erat in corde stulticia. ipsam discipline dissolueret dura virga. Fugit illa quem dudum fuerat in secuta. & vexato intellectu dedit. & gratiam apposit. ita quod ipsa puella ut assuit homini temptatorem nunc quam postea taliter tolerauit. Sicque dum restitit persequenti dyabolo. ipse dyabolus a puella recessit oculus & ab ipso. Sed dum per aptamentum mali spiritum non possit ad carnis illecebras trahere. conatus est per quadam matronam. satis ut videbat honestam. deceptoris sue laqueis irretire. Hec velut sub obsequio velamine obtulit ei quadam donaria. ut per hoc eius animus facilius inclinaretur ad turpia carnis vota. Quod cum ille mulieris versutia non ignarus intelligeret. quasi ab ea an ei de sui conscientia coniugis hec offerret. Et illa. Latet inquit ista coniugem. nec enim scire debet quod tibi facio amabili hunc honorem. Inspiciens enim credidit virum sapientem aquas furtiuas quasi dulces appetere. quas ille ut dauid sapiens cum tanto discrimine noluit degustare. unde ait ad illam. sine viri tui conscientia non recipiam dona tua. sicque mulier verecundata. donaria sua retulit. & ipse ab eius imperitiae noxia liber fuit.

LXXII. Qualiter in etate virili carnem suam arti castigauit.

D e cursis annis adolescentie. quod crescentibus cum etate viribus corporis. crescit inuisibilis pugna militie. spiritualibus armis curauit fortius se munire. Unde non contentus iam ciliis vni omnibus. sicut informatus matris monitis & exemplis consueuerat a puero. adinuentione ciliis genere. carnem suam non tam domare quam corrigere studuit nouo modo. quem modum et antiquioribus sanctis incognitum. & modernis credimus inexpressum. habebat siquidem cilium non ex filis ut fieri solet subtilibus. textoris arte compositum. sed ex cordulis artificiose connexis piter & coniunctis ad instar rethibus densissimi intricatum. quod in connexionem suam deo ordine continebat nodulos tam intolerabiles quam ita loquar sine numero numerosos. Erat ab anteriori parte apertum. penitus inconfutibile illud cilium. laqueol ab eius caputo usque ad fibrillas hinc inde appositis connotatum. que connotatio ciliis nodos ad dante carni impressit artius. & cruciavit grauius sui corporis arte sacros. Sicque cum seipso bello dimicantem intestino.

certamen sibi indicit reciprocum. in quo se contereret & a sese cerneret. exivit se supra se. pene sui met oblitus ut se vinceret. & domestico tormento corpe suo pato martir in pace factus. de se triumphum nobiliter reportaret. Cui enim christus erat viuere. ipse vixerat non ut ipse. Nec contentus est hoc tormenti genere. sed quod superaddidit est admiratione dignum & stupore. Ut enim idem cilium stringeret fortius. & continuata punctione. cito maius sustineret supplicium. fume grossiori. de pilis equinis triplicato costringit illud osu per in hunc modum. Funis ille a scapulis per corpus circumductus usque ad renes descendebat. multis in uolucris mediocribus & tam stricte ligabatur inferius quod corpus & precipue spinas dorsi curuare vix potuit. vel semetipsum erigere incuruatus. sic in cingulo ciliino semetipsum circumdederat. qui non tamen lumbos carnis sue cum legali potestate succinxerat. sed insuper etiam pectoris zona aurea cum dei filio cinctus erat. Ita diebus ut patres aerias armato corpe filius corporis per tictas quasi in apto non potuit. armavit in oculo ut in se nil imunitum relinqueret vel inermem. Siquidem manuum & colli nuda. quod videlicet propter homines diebus cruciare non poterat. noctibus coram deo cilio ostendebat. Adidit & ciliina femoralia & caligas ciliinas. quibus utebatur assidue cum lorica quam sibi mater reliquerat. duplicia de manu domini recepturus per duplici martirio quo se spontanee cruciabat. In aduentu quoque & in quadragesima indumentum quoddam portauit plumeum corium quoddam nihilominus durum indumentum & nodosum. Ad maioris etiam tormenti cum multum pluribus locis astrinxit funibus corpus suum ne constringeretur funibus peccatorum.

LXXIII. Qualiter in regimine artium se habuit.

Erat vero magister artium preter morem tunc legentium. missam & horas canonicas quotidie priusquam legeret audire consuevit que seque religiosa consuetudo suis etiam scolariis profuit. quos ut secum audire missas assuesceret. sic induxit. Et ut hoc liberius exequeret in prochia quod agebat. fecit capellam construere in honore seque beate virginis quam se dilectione coluit speciali. Pius autem humilisque magister cum vnum de auditoribus suis egrum & egere. lecto decubere didicisset. in domum suam eum portare fecit. & qualibet nocte per quinquaginta circiter ebdomadas ante ipsum iacuit. eique in vernali accedens quod languentis requirebat necessitas ministravit. Et quibus hoc fraterne compassionis grauare onere legebat tamen & disputabat continue. Frequenter vrinale de manu decubentis per vanitate capitis excidens in tegrum remanebat ipsius proculdubio meritis. qui ei propter deum humanitatis obsequium exhibebat. Quidam etiam de scolariis suis. morbum patiens in brachio ostendendum ei cessit quasi sancto. Cui respondit ille. Sua te deus gratia sanz ac virtute. in christino scolario ad magistrum reduit. seque sanitati restitutum asseruit. Ac ipse magister eiusdem morbum in suo brachio excepit. quem patienter toleras paulo post & ipse curatus fuit. Die quadam in studio occupatus oblitus est orationem illam. o intemerata dicere. quam in honore beate virginis et beati iohannis euangeliste dicere consueuerat diligenter ac deuote. sequenti nocte beatus ei iohannes apparuit. et ut ei manum suam extenderet. ipse ait. Gerebat siquidem in manu ferulam. qua velut in eum seuiens minabatur eius percutere palmam. Visumque est ei per comminationis magnitudinem. quod si eum percussisset. ex actu incurrisset mortem. At ille

mox clementior factus. erectā manū suspensū tenuit. & ut dictā orōnem extunc dicere non omitteret. familiarē psuasit. **LXXIII. Qualiter ad theologie studiū se trāstulit**

Transactis ergo circiter sex annis. quibus in artibz egregie rexit. cū adhuc socijs suis cursū legeret arithmeticā appentez. hūmet in somnis agnouit matrē suā. atqz dicentem. **Fili** quid legis & que sunt ille figure quibz vacas tam studiose. Quo rōdente talia lego videlicz ostēsis ptractōibz que sunt in ea facultate. mox illa dexterā eius manū arripuit. & in ea tres circulos pinxit. quos his nomibz. pater. fili. spūsanct. p ordinē singulis singulos insigniuit. Et addidit. **Fili** carissime. talibz figuris & non alijs decetero intendere. Qui voce matrīs edoct. sese mox ad theologie studiū trāstulit. intelligēs nimirz qd scē trinitatis cognitō. theologie sūmmatō. & origo facta tis existit. Et qui prius dum in artibz regebat. in mane missas audire sūueuerat. nunc ad religionis augmentum. media nocte matutinas in ecclesia sacti mederici pñi audiebat. Post matutinas vero i orōnibus cum lacrimis & gemitibz. corāz altari beate marie virgis vsqz ad diem cōsueuit pñstere. Et ita demū nulla quiete corpis iterueniente ad scolas cū ceteris uenire. Et sicut orādi grā ecclesiam adiit nocte media. sic ipsam adire ob cām sūmlem hora studuit vesperina. in ecclesia reuerēter & deuote se hūit. & in ea sedere qñ nunq. vel rarissime sūueuit. Quē cum boni nois archieps ebroacēsis theologie studio didicisset insistere. cogitauit & voluit vnaz bibliā pñtis ei sūmptibz pēpare. Quod ille audiens renuit. nec voluit eam sibi fieri. verēs ne qd monasteriū ex eius scriptura ptingeret onerari. Siqui dem & ipse psalteriū glosatū. & xii. pphas & decretales eplās hēbat. que omīa vendidit. pñciumqz scolaribus egenis pñtis erogauit. Et miratibz socijs qd ptra morem oīm studentū. codices sibi necessari os distraxerat. uni eoz de hoc ipm pñcūctati. erio sic dicebat. **Stulte** oīa p chris̄to studētes pfectōni dēmus rēdere. ac pñtis amore paupibus erogare. **Tāta** vero auditate sacras āplectabā literas qd i earū studio pene msonnes solebat ducere noctes ipsas. **LXXV. Qualiter in theologia regens auditores edificauit**

Taqz tam mirabili i breui studēdo pfect. qd cito p2 paucos annos mltis cū instātia suadētibz. magi stralem chatedrā licet inuit. ascēdit. qñis em duce retur amore veritatis & iusticie. impem tamē huic oneri. & indignū se credidit hoc honore. Agē sacre scripture doctoz effect. & tanqz lucerna sup can delabrum posuit. omibz pñficere studuit. ac si oibz eēt nat. Erat em pñicator egregi. disputator acutissimus. lector pius. Et in his omnibz effundebat alijs quod ipse haufat d fontibz saluatoris. Freqn ter multi & magni viri qui ad eum in scolis audien dum sfluebāt. inter legēdū a lacrimis se orine non valētes libros claudēbāt. Mel siquidē & lac sub li gua hēbāt. Ideoqz dulcedinē non modicā. disciplo rum mētibz instillabat. Vñ multi de scolis suis exierunt doctozes eximij. vestigia quoqz scitatis eius dem p viribz secuti. Nonnulli etiā ecclesiasticis honozati. vel poti onerati bñficijs exonerantes seip sos religioni se dederūt. eius succēsi facibz lectōis. Nimirz ignis in altari cordis eius ardēs iugit. alijs oñdebat lucis iter. Hinc & qdā nocte vidit per sōnium in scolis suis ignē fieri copiosū. de quo septē

a rōdēs extrahēbant facule pñētes misterii rei se cuture. **In** crastino dum legeret intrauit scolas. abbas quidā cisterciēsis ordīs. qui opletis lectōibz ab duxit secum septē d se olaribz suis. quos ignis sep tiformis accēderat caritatis. Vñ spretis tpalibz & mundo valefaciētes. viā vite feliciē arripuerunt in monasterio dicti abbatis monachū induētes. **Hoz** vn. fuit clareuallensis abbas stephs. quodā die di sputatur. de scā trinitate cathedrā ascēdit. & dum ibi discipulos expectans qōnem in aīmo volueret in somnū resolut. visionē hūmōi cñere meruit colū ba d supnis volauit ac se celerē dferē. i ore suo mī rificum corp. xpi. quod qñ sacra sūmionē tribuēs in ei ore posuit. & sic ad supiora celerē. auolauit. **Expgefact** ergo velut humanū excedēs ingeniu. excellētissime disputauit ac de beata trinitate pñpi cācissime disseruit. **In** pñicatorne quoqz ei mira grā inerat. & ignitū ei eloquiū. aīmos auditorū qñtū cūqz frigidos efficacit accēdebat. Vñ & guilhelm. comes salesbrie. qui longa spata dict. est. cum iam longo tempe nemī sflē. ē. **Ac** de sūmō chris̄ti corpē iuxta morē vniuersalis ecclesie nō curaret ad ei moita ouers. ē. **LXXVI. De affectu quē erga crucē domicā habuit**

Quā autē populo pñicaret crucē domicā manu pñia tenbat assidue. quāz frequē er intus. solebat nūc amarissime flere. nunc honestissime subidere. **Flebat** qdēz ut dicē sūueue rat. qd cum plures essent uerbi auditores pauci ta men factozes existerent. cum tamen crbisti pñtio nem haberent pre oculis. & exempla sanctorum eis innumera non deessent. **Ridebat** vero cū crucē pio cōspicerz oculo recolens bñficiā. que p eam p uenerāt toti mundo. **Habebat** etiā pro cōsuetudie qualibet die uel nocte domice pñtiois mīgnia me ditādo recolere. & in eis suauissime delectādo illis medullit. iherere. quāz itaqz festiua die mltis oc cupatōibz & curis fatigatus cum pñdere nō pos set lectōem crastinā. sequētez noctem i vigilis ex pendit fere totā. **Vnde** circa aurozā irūpente sō no eius occurrat memorie qd in nulla illius dēi ho ra meditat. fuisset iuxta morem de domica pñtio ne. **Timēs** vero ne grauem capitis dolorem incur rerz. si anteqz irz ad ecclesiā & ad scolas nō dormi ret elegit potius aliquātum quiescere. ac solitam cōtemplatōem in spe gratie dēi tunc irrumpe. **Cū** ergo se inclinasz ad lectulū appuit ei hostis anti qu. tētz vultū exhibens & horrendū. **Vnde** erit dextērā leuauit ut signum crucis facerz. quā de mon apphēnsam tenuit ne leuarz. **Ipe** vero cōf. sus i do mio quasi ambidexter sinistrā erexit ut idē facerz. si gnaculum. s. dyabolus ipsa similiter apphēnsa. qñi saccus grauisimus cecidit sup eum. **Tunc** deficien tibus sibi viribus corpōis orauit in spiriteu domi num ut sua virtute se uientem cōtererz inimicū. sic qz demon ab eo auulsus subito. cecidit in lēum & parietem proximū in mōito. surgens igitur cele riter. & sic prostratū cernens demonem. cōfortat. in fide ipsum cepit aggredi velut hostem. eumqz p horribile guttur eius arripuit. & illud stringendo foriter ita dixit. **Adiuro** te p aspersionem sanguis crbisti. ut michi non omittas dicere quid sit illud p quod tibi valeam plus nocere & te a meis inue stationibus coercere. **Et** dyabolus ait. p illō quod nunc nomiafi. **Et** sic dyabolus vict. disparuit. se victam dolens ab eo quem suis vicendūz viribz estimauit. **LXXVII.**

De abstinentia eius & oratione

Sanctus abstinentia illibata in omnibus seruauit ab infamia. scilicet ut verbo. cibo. potu. somno. ceterisque mundanis speciebus quantum virtus patitur humana. Solo pane contentus & aqua. sextis per annum feriis abstinuit & aliquando panem tantum sumens. nullum penitus liquorem gustauit. Unde nonnunquam fissa videbantur eius labia velut humoris indigentia hians terra. pilis quoque fluctibus capitis & barbe. dicebant hoc phisici ex humorum penuria puenire. Grossis utens cibariis. quo cibis vel potus precosior & delictior erat. eo minus ex eo fumebat. Nolebat ut sibi quis propter se diceret quid sibi in praedio esset apponendum. immo sepe cibum si coram eo laudaret gustare nolebat. eo quod lautum nouerat. **O**mnis sancta feria & quarta et in septuagesima semper a carnibus abstinuit. reliquos quoque diebus quasi nichil de carnibus vel piscibus degustauit. Nec ob hoc disputare dimisit aut legere nisi alia impediret necessaria ratione. Postquam vero sacre doti ascendit gradum. ad quem inuitus uenit sic & ad precipue sacros ordines. extrinsece duras leges quas in carnis sue per iudicium statuerat. efficere studuit duriores. **R**arissime bis in die comedere consueuerat. & hoc cum ad id eum aliorum iocunda societas munita bat. denique sibi tamen rigorem indixerat abstinentie. quod nonnulli suorum credebant ipsum capitis infamiam. vel etiam mortem incurere. **O**rationi quoque sedulus incubebat. & nuda solo genua flegebat. Unde nonnunquam vi collisionis erumpens sanguis genu respicit. alterum alium vero quasi semper gibbosum extitit & callosum. Singulis diebus a capite usque ad pedes membra crucifixi singula adorabat. & in adoratione cuiuslibet. Adoramus te christe. pia voce dicere solebat. Per dies singulos tria cantabat pia horarum. scilicet horas canonicas. de spiritu sancto. & de matre domini. cum officio defunctorum. Post primum exurgens somnum mox ad orationem vel meditationem seu lectionem se conferebat. & tamen post matutinas quod ante vigilans sic permanebat. **R**aro namque post matutinas dormiuit ullo tempore. non minus id obseruans hyeme quam estate. Quod si forsitan aliquando sopor in eum uolens irrueret non solebat ad lectum recurrere. sed in orationis loco. vel in sede sua reclinans caput. dormire potius fatigatis concessit oculis quam dormire. **L**ectus quidem habuit. satis honeste stratum. nec tamen in lecto iacuit. sed in scabello subpedaneo. nonnunquam in terra ipsa. aliquando autem ad lectulum caput pendulum inclinauit. Aliquoties uero ut non totum corpus sed per media requiesceret sedens solebat somnum cape. & hoc per annos circiter triginta vel amplius creditur obseruasse. **L**intheamiam cooptorum. vel etiam culcitram non habuit. sed capa sua vel scapulari seu certe pallio se pretegit. **LXXVIII.**

De cetera eiusdem uersatione.

Abstinentia ut sepius habebat grisea. nec abiecta plurimum. sed nec plurimum preciosa. **L**udis seu spectaculis secularibus nunquam se immiscuit. sed omni huiusmodi quasi uir? quoddam quod per oculos ad animam ingredi euitauit. **D**etractores persequens. detractum abhorrere uicium nec his unquam uel ad modicum suum accommodauit animum uel auditum. **B**eneficiu ecclesiasticu & unicu tantum. quamplura pluries sibi fuissent oblata nunquam tenere uoluit. nisi cum onere residentie. quod quotiens lectionibus vacare disposuit. solebat nullius expectato officio resignare. **T**andem uero ut liberius

verbum dei posset absque scandolo & auditorum predicare grauius beneficium unum recepit. & retinuit quorundam victus instantia atque prece. **S**uscepit itaque in nobili ecclesia salebie. cum canonica dignitate thesaurarii. ad quam inuitauit eum episcopus. **R**ecepit autem eum canonici cum reuerentia speciali. **V**entilatoribus causarum seu placitis interesse noluit. **E**t ut a causarum cognitionibus eximeretur. literas apostolicas impetravit. **P**ecuniam non dico tangere. sed nec uidere dignum censuit. nisi ea quam manu propria pauperibus erogauit. **C**elaria uel alias officinas suas dedignabatur ingredi. inconueniens hoc esse iudicans sui nominis honestati. **R**erum quoque suarum audire oportu. sibi credit in honestum. plus expendeat quam haberet in redditibus. unde & ere alieno semper extitit obligatus. **S**eruitutibus suis carnis exigebat mundicia. **V**olens semper omnem familiam suam fore mundam. **N**ec unquam eis in ira molestus fuit etiam cum delinquentes nec ullis omnino alijs. quoniam satagebat sollicitus seruare iugiter pacem cordis. **Q**uod sibi fuit in facultatibus proprium commune facere studuit. pijs uisibus egenorum. **N**ullus ab eius ianuis recessit egenus uacans. sed accipiebat quilibet. prout sibi videbatur committere. plus uel minus. **N**unc panem. nunc bladum uel certe legumina que pari fecerat. pauperibus unde cumque affluentibus. precipue famis tempore ministrabat. **L**ibris coram se positus in superiori parte contra faciem habebat eburnea & venustissima beate virginis imaginem. in circuitu throni sui redemptionis nostre misteria. sculptura mirabili continente. **D**e codice precebat lecto. ad yconiam referebat orationem. **D**e utroque influebat ipsius studentis anime contemplationis exaltis & dulcedo. **C**omestionis & equitationis tempora quibus studio nequiuisset insistere dicebat se perditam & inutilia reputare. **T**antum reuerentie sacre scripture deculit. quod quotiens bibliam suam aperuit prius eam osculo honorauit. **A**ppetitum inanis glorie que uirus uirtutum importuna se multipliciter ingerit. sub quadam simplicitatis cautela & modo mirabili elidere consuevit. **LXXIX.**

De predicatione crucis & miraculis per eum ibidem exhibitis. **I**c eius fama felix alpes transiit. & quoniam apostolicus eius crucis amator esse nouerat legationem crucis ei cum gradi priuilegio commisit. **P**otestate quippe dedit illi percuraciones ab ecclesijs & ecclesiarum rectoribus accipere. ut eorum carnalia meteret. quibus debuit spiritualia seminare. **I**pse uero hac potestate non utens gratis euangelium posuit. & proprijs stipendijs contra morem militancium militauit. propter quod & deus in ipso legationis iterum dignatus est eum innumeris miraculis honorare. **I**taque dum uerbum crucis apud villam lemestre populo proponeret. accessit iuuenis quidam iuuenilibus irretitus oblectamentis ut sibi uir sanctus manibus suis crucem daret. **Q**ue mulier quedam uolens a proposito retrahere. per pallium arripuit. sed non impune. mox enim manus ipsius tractata dedit eidem intelligere non esse sibi licitum christi militem a tam pio proposito reuocare. **Q**ue uicta in se sentiens cum flens & euilans clamores emitteret. uir sanctus diuini uerbi baiulus. quesuit a circumstantibus quid hoc esset. **C**umque didicisset plenius rei seriem. quesuit a muliere. an de manu sua uellet accipere christi crucem. **Q**ue ait uolo. **E**t dum uir dei crucis christi signaculum. suis imponeret humeris in ipsa mox impositio. mulier adesse sibi sensit perfecte remedium sanitatis. **S**imiliter apud uillam stradewey

cum iuuenis quidā eo predicante surrexisset et cru-
cem sumeret. eius amasia ipsum tenuit. et a p[ro]posi-
to reuocaret. mox ultio digna eam inuasit. & lumē
oculor[um] subito perdidit. Que flens et eiulans. cla-
moribus pulsauit aera. unde ei vna cum beato viro
plebs condoluit vniuersa. Et orante p[ro] ea viro dei
recepit lumen p[ro]ditum. sicq[ue] cum gaudio rediit ad
p[ro]pria p[ro] impensa sibi gratia laudans deum. Alias
cū predicare deberet apud boklande vbi deo famu-
labantur moniales cisterciens[is] ordinis. priusq[ue] ve-
nisset ad p[ro]dicandum apparuit quedam monialis de
functa cuiusdam alij viuēti eam p[ro]monens in his ver-
bis. Veniet inquit magister edmundus huc ad pre-
dicandum populo. tu tradas ei filium. ut ex eo cru-
ces faciat. q[uo]d repositum inuenies tali loco. Moni-
alis viuens credēs defuncte monicis filium de loco
sustulit. & ad virum dei ut crucēs inde faceret de-
portauit. & crucibus multis de filo factis signati
sunt q[ui] plurimi. idem tamē filium parum videbatur
ab inuentibus id admirantibus m[ir]orari.

LXXX. **Q**uē de quibusdam miraculis illi?

Quē apud ciuitatem vi-
gornie extra ecclesiā ad p[ro]dicationem suā
cōfluxisset maxima multitudo p[ro]p[ri]i. cepit inter pre-
dicationis p[ro]mordia. subito nubes horrida diffundi
& pluuiā cum turbine omīari. Videns vir sanct[us]
auditozū animos esse concussos ad diffugium. con-
uertit se contra impetū turbinis. & extenta manu
opposuit ei victoriosissimū signum crucis. & ait. p[ro]-
cipio tibi maligne spiritus. cum hac cōmōtione lon-
gius abscedere. nec astantem populum quo minus
verbum dei audiat. audeas impedire. Quo dicto
statim recessit spirit[us] p[ro]cellarum. Et nubes lucida
obumbrans eos affuit. in circuitu vero eor[um] pluuia
cum tempestate valida distillauit. Sic & pluries
& pluribus in locis. pluuiam uel p[ro]cellam a loco p[ro]-
dicationis sue repulit. Preterea dum eiusdem lega-
tionis officio fungeret in multa gratia nocte q[uo]dā
in sua biblia studuit cum candela. Et cum fatigatus
vigiliis irruenti somno nequize obfistere. contigit
ipso dormiente candelam super libri l[ite]ram cadere &
diutius sic ardere. Qui euigilans obstupuit. & p[ro]-
biblia quā carissimam habuit suspirauit. Et eleuās
candelam exsufflauit fauillam que sup[er] librū reman-
sebat. nulla t[ame]n ignis lesio super bibliam apparebat.
Cum similiter alia uice studeret ad lumē vigiliis gra-
uatus somno succubuit. Et ecce mus intrans i[n] cru-
cibolum. lumen dum huc atq[ue] illuc discurret suf-
focauit. Et euigilans cum repisset se sine lumine. su-
spirans & gemens inelamauit nomen virginis glo-
riose. subitoq[ue] lumē i[n] crucibolo repperit. & de red-
dito sibi celitus lumē letus fuit. Contigit aliquan-
do eum in pede grauari apostemate. q[uo]d antecē so-
lent medici nominare. Qui sumpta penna cum qua
scribere cōsueuerat. tres siue quatuor crucēs in cir-
cuitu & vnam desup[er] impingebat & dum crucēs il-
las depingeret. p[ro]dixit q[uo]d morbus ille pessimus ex-
piraret. Q[uo]d & factum est. In crastino quippe pes
inuentus est sine apostemate. nullo proflus ipsius
vestigio remanente. In eius quoq[ue] ciliciis accidit
miraculum. q[uo]d hic stili officio diximus emendan-
dum. Quidam cubicularius eius cilicium & femo-
ralia cilicina. que usu diutino inueterauerant. ad obu-
rendum acceperat. que ille igni tradidit. sed ea ignis
allambens innoxie non crebat. Siquidem virtutis
sue ignis oblitus non valebat ipsa conflagrare cili-
cia q[ui] sacra duceret. que vir sanct[us] tetigerat car-

ne sua. Itaq[ue] cubicularius ea p[ro]iecit in aquam cum
grandi lapide. quib[us] submers[us] dixit mendacit[er] se ea
ignibus cōcremasse. LXXXI. **Q**ualit[er]
in archiep[iscopu]m cantuariensem assumptus est.

Alis sanctus innocens impollutus. segre-
gat[us] a p[ro]p[ri]is vacante sede cantuarie
elect[us] est in archiep[iscopu]m canonice diuina p[ro]-
culdubio voluntate. Itaq[ue] solennes nunciij ad eccle-
siā salesbie venientes. cui[us] f. erat thesaurari[us] ipsuz
inquir[er]e sed ibi non inueniūt. De hinc ad villaz de
calue p[ro]g[ressu] vbi cōtemplationi vacans & gregis sui
regimi[ne] repe[er]it. At ille nullaten[us] electioni de se fa-
cte cōsentire voluit. sed semetip[su]m exinaniēdo m[un]-
doneū asseruit dicens. Ego vermis & nō homo nō
solū tanti meriti. nec tante l[ite]rature sum ut creditis.
sed & mundo quoq[ue] in hoc decept[us] est. & vos er-
ratis. At illi cū precib[us] in p[ro]posito p[er]sistentes adeūt
episcopū salesbie. qui audita rei serie diffiniuit q[uo]-
d electioni cōsentiret. ei[us]q[ue] inuixit in virtute obediē-
tie. Ille t[ame]n fixus mansit in p[ro]posito. nec adhuc con-
sentire voluit vllomō. asserunt illū mortali[ter] pecca-
tū nisi cōsentiat. ei[us]q[ue] p[re]cauendū eē ne deū offen-
dat. Talis em[en]t inquit poss[et] loco tui forte substitui
p[ro] quē ecclesia cantuariens[is] lesionem nō modicā pos-
set pati. Vbi ergo sunt ambiciosi p[ro] fas & nephas se-
vltro ingerentes in vineā domi cōcupiscentes ho-
nozem seculi. Ecce ambiciosus se ingerit & ipellit
edmundus querit & accedere vix dignat[ur]. Tandē
itaq[ue] victus eor[um] precibus. imo mag[is] ratione con-
uictus assensum prebuit. quē tamē assensum verb[is]
parentibus non expressit. Dixit em[en]t. Nouit ille qui
nil ignorat. q[uo]d nō me mortali[ter] peccare crederem ele-
ctioni de me facte nullaten[us] cōsentire. Hac imp[er]-
fecta responsione otenti. de ei[us] ore verbum rapiūt
& ipsū arapiunt atq[ue] ad sanctum altare ducentes
eum. in terzaz cū eo humiliter se p[ro]strauerunt. hym-
num te deum laudam[us] ingeminant. crepant cimba-
la. & in laudem creatoris omēs iubilant & exultāt.

LXXXII. **Q**ualit[er] in statu illo con-

Pastor igit[ur] in popu-
lo dei factus. in omib[us] magis ac magis
enituit virtutibus. Supioribus obedientiaz exhibe-
bat & reuerentiam parib[us] concordia & pacem. in
ferioribus cū custodia disciplinā. Humilitas sicut
in eius corde p[ro]matum tenuit. sic & in omib[us] ei[us]
opibus p[ro]ma fuit. Nam calciamenta sua nō erubuit
aliquādo sibi distrahere. q[uo]d in p[ro]mate totius anglie
humilitatis erat indicium euident[er] & insigne. Cum
vō clerici sui missā m[is]sā nō audisset aliquo p[ro]p[ri]i
negocio. q[uo]d eo oportuit agi t[em]p[or]e. ipsemet p[re]cedente
die missam cōsuevit eisdem p[er]sonaliter celebrare.
Iter vero agēs. si quis ei peccata sua vellet cōfiteri
q[ui]uis paup[er]imus. descendens ilico cōfidenti audi-
entiam prebuit. cōfesso existens affabilis & deuot[us].
Nec repellebat eum p[ro]pter inequalitatem t[em]p[or]is.
seu etiam p[ro]pter vicinitatē sui hospicij longiuscule
non distantis. nec induebat purpura & bisso vel
veste preciosa. sicut nōnulli solent ep[iscop]i. tunicam ha-
bens albam uel griseam. de p[re]cio satis vili. Verū
tamē ut frons sua cōueniret cetis supioribus vestes
honestas habuit. sed non studio vanitatis. De p[ro]-
cta vero corp[or]is austeritate nihil sibi minuit. imo
de die in diem ut filius accrescens rigorem fere in
omib[us] ampliauit. Semper sibi durus & rigidus.
aliis opatiens & benignus. In altaris officio totus
erat in lacrimis. ita se gerens q[ui] exutus esset homi-
nem. ac velut in carne dominicam gerit[ur] cezne[re]t pas-

sionem. Reuerentissime tractabat omnia sacramenta ecclesiastica. ita ut mentes inuentiu puocaret ad deuotionem. ipsa correptione tam deuota. Sexum quidem femineum ob honorem beate virginis & suam deuotionem semper honorauit. et religiose coluit. Per hoc autem nec in cogitatione nec aliter semetipsum uel tenuiter maculauit. hostiam mendicantium nullus ab eius ianuis recessit. uacuus. ceterorum quoque dummodo honesti essent. nullus ab hospitij sui limibus est repulsus. Egrotantes lares & debilius per suos diligenter scrutabatur. & uisitabat beneficiis. quorum nonnullos in victu quotidiano procurabat. & operentibus in diuitiis. puellas pauperes de suis facultatibus adiuuabat. ut traderentur ad nuptias. & in hoc expenderat penas pecuniarias. pro delictis aliquibus legitime inflictas. Ab omni munere semper manus suas excutens acceptores quoque munerum detestabatur. precipue in potestate positos. quos ad reddendam iusticiam dicebat gratuitos esse debere. non muneribus inuitatos. Quibus etiam frequenter dicebat prendere & pendere. siue prendere & pendere non differunt nisi in una littera tantum. Vnde patet quod valde proximus est suspendio qui munera libenter accipit. nisi accipit ea bono modo. Itaque multi quidem ei placere cupientes offerebant ei plura et preciosa. sed ille respuebat uniuersa dicens. Nunc inimitus me per dona temptare uult. cum diues sum & nulli regeor. quod dum pauper fui me decipere non potuit isto modo. spero autem per dei misericordiam quod nunquam decipiet me per hanc uiam per dona siquidem que nec data nec accepta sunt secundum deum. Corrupta est christianitas hodie. deficietque priusquam hoc aduertat christianus. nisi se curare studuerint ab hac peste.

LXXXIII.

De persecutionibus quas ibidem passus est. **A**c ergo vir sanctus se habuit in cura pastoralis. quando sibi licuit de pace temporis gratulari. Sed quoniam acceptus erat deo. necesse fuit ut eum fornax temptationis decoqueret igne suo. Volens enim athleta dei se totum pro salute animarum & libertatibus ecclesie. suorum more predecessorum exponere. contradições multas patiebatur. a regni maioribus & a rege. Ipse cantuariensis collegium. quod ad apicem tante dignitatis eum uocauerat. eisdem in suo proposito pro cholor obuiabat. Cumque familiares eius aduersitates suas plangerent. ac de suis dolerent iniuriis. uoces eorum querulas concupiscuit. & eos nihilominus redarguit dicens eis. Sicut cum egrotanti filio procurum propinquare amaret. dicit mater. ad sanitatem ebibe ita hec omnia que nobis offeruntur aduersa ad salutem cupimus epotare. Inundationes maris quasi lac debemus suggere. et cum percursor domini in deserto modo comedere mel siluestre. In ipsos autem qui eum acris insequantur. & in eum atrociores fuerant. summam exercebat misericordiam. quotiens ueniam postulabant. Eos insuper quos aperte suos sciuit esse persecutores. ad pacis pacem recepit osculum. & ad familiaritates alias. ut gratis obsequiis quorumlibet amicorum. pretulisse uisus sit graues iniurias sibi factas. Super quo sui solebant eum arguere. & uerbis huiusmodi premovere. Domine. hec remissa mansuetudo uestri animi aliis exemplum prebet. in uos alias insurgendi. Quibus respondit. Sinite. An nescitis quod dominus noster. mortem sibi inferentibus non restitit. sed eam remittens. pro eis etiam suppliciter intercessit. Vtique deo non homini seruanda est potentia uim dicandi. Absit a me. ut erga eos aut iram aut festucam portem in oculo. quanto cumque me videant afflicere detrimento. Certe si oculos capitis mihi eruerent uel uerumque truncarent brachium nullatenus eos minus

diligere. nec minus exhibere diligentis animi siue uultum. Nullum enim peccatum uolo facere. nec de alienis de se ictibus mihi dispendium propagare. Libentius namque ut dicebat in ignem iret ardentissimum quam aliquod peccatum committeret ex certa scientia contra deum. Quia uero debitum pastoris officium. quoniam ad ecclesiam liberat omnes manus eius contenta esset exercere non potuit. tactus dolore cordis intrinsecus. & quasi per alios rationibus a se penas exigens. semetipsum extra regnum anglie relegauit. Hac autem in hoc consideratione ducebat. quod si tota seueritate ecclesiastica expendere in rebelles. ea forsitan legatus in iratum duceret. & nihilominus regem aliosque sibi in ira molestos ad deteriora & magis grauiapro uocaret. Si uero prius existens. eorum errata non conaretur corrigere uideretur ea quod quando dissimulationis tolerantiam approbare.

LXXXIII.

De miraculis per eum ostensis illo tempore. **E**r hos autem dies postquam natale deferret solum plura fecit de miraculis per eum. Nam quidam diris laborans febris obnix peruenit ut beatus pater aqua benediceret. quam per recuperanda sanitatem sibi loco antidoti propinquaret. Et ita factum est. Sanctus enim antistes aqua benedixit. Que cum tetigisset egrotantis viscera. eger conualuit sine mora. Quod cum quidam de suis ei diceret. eis inhibuit ne id eo supposito reuelaret. Quidam etiam de clericis eius quartanis vexatus per aliquod tempus. die qua debuit eum febris affligere peruenit eum paulam. cum uir sanctus discumbere peransire. Que cum coram se transire cerneret quasiuit ab eo. cur cum ceteris non pranderet. Qui ait. Domine die meum expecto hodie. quo me solet febrilis molestia molestare. Ad quem sanctus ait. Ego signum crucis super morsellum murene que est in disco meo faciam & illud in nomine sanitatis in tuo proximo ore ponam. Si statim comedere uolueris sanaberis. Ille morsellum de manu domini sui recepit cum gaudio. statimque cum sociis ad mensam comedit uultu hilari & iocundo. Et sicut ei prius pater propinquaret. ab illa die. & deinceps eum febris illa nequissima non vexabat. Alius uir quidam magnus & latus morbum quendam in genu habuit cuius morbi incommodo grauiter laborauit. Qui uisus uir dei preueniens. rogauit ut genu languidum respiceret. & eum benedictionem suam super illud fundere non pigeret. Quod cum fecisset. tam cum difficultate aliquod morbum ille curatus delinquit sine mora. Quibusdam quoque quidam qui erant eis uentura innotuit. quod eum spiritu prophetico predicasse rei exitus. postea exbauit. Beatus etiam thomas martir insignis antequam exiret de anglia ei in uisione apparuit. & ad agendum uiriliter monitis eum familiaribus roborauit. Quo uiso uir beatus pedem martiris ducere nitens ad osculum. sed beatus thomas ne oscularetur prohibuit ei. subtrahens pedem suum. propter quod ille fleuit & ingemuit. Cui sanctus thomas. Cur inquit fles. Et ille pro eo ait. quod indignitas mea non patitur ut os meum pedes tuos dignissimos osculetur. Ad quem martir. Pro hac inquit repulsa nolo te flere uel gemere. quoniam tempus appropinquat. quo me osculaberis & in ore. In proximo quoque itinere posuit ut egredere de terra cum uiris religiosi secreto contulit. eisque eam sui recessus ab anglia reuelauit. Quorum quidam quasiuit ab eo quo ire disponeret. & an aquod potigniacum moram trahere cogitaret. Cui sanctus. Ad potigniacum inquit ibimus & ibi omnia bona si deo placuerit faciemus. Quod uero & quanta bona apostolus potigniacum fecerit. ipsa bonorum inuoluntas per se plenius patefecit.

LXXXV.

De transitu eius in galliam & ipsius morte

Tunc clam & quasi fugiens egreditur ab aglia & mari transito ad pontigniacum peruenit. ducente euz dño recta via. Nouerat em̄ ibi eē om̄ne refugium oīm de regno anglie exulantiū p̄ iusticia prelatoz. Presci? quoq; futuroz locū istū p̄decessoz suozū asilū ingrediē. & ipsoz vestigia seqns. sup hoc qd̄ illuc eum de? aduenerat nō modice gratulā. An̄ oculos siquidē posuit qualiter beat? thomas ille de? ante sui tps martirij cum paciā p̄ sex annos expectauit brauiū curs? sui. & qūo famos? ille stephanus de languetonia cū plurib? suis suffraganeis si milit? p̄ annos plures sui palmā etatis & labo? s̄ istolat? est imbi. De quo loco etiā sic ait quidam. Est pontigniacū pons exulis. ort? asylū. Hic gradie. spaciā in hoc requiescit in illo. Pontifex ergo pontigniacū ingress? et cū omī reuerētia suscep? ibi ē lectōib? & orōib? assiduus vacabat. p̄pria q; manu scribebat. & aliqñ ad p̄dicandū p̄lis in uicino positis exibat. Tandē cum morbo graui correptus eēt sole feruenti? icalescere visum est suis ut ad locū aliqñ ubi maior esset aeris elemtia diuertere debuisset. Itaq; recedēs a pontigniacō. quēdā p̄oratū cui nom̄ est solisacū adiit. & usq; ad obitū ibidē mansit. Dolentib? autē pontigniacensib? q̄ eis subtraheret eius p̄ntia. p̄tate mot? osolabāt eos p̄ hec uerba. Reuertar huc in seqnti festo beati edmundi regis & martiris. qm̄ tūc sol longi? a n̄ro disgredeēs emispio. adducet nobis frigora t̄pis hie malis. qd̄ utiq; sine spū p̄phetico non p̄tulit sicut euent? subsequens op̄bavit. Eadē quippe die ad p̄tigniacū corp? eius est delatū. & sic impleuit mortuus quod uiu? p̄misit. p̄uo post t̄pe moritur? Cū uero iā sibi cernebat diē imminere nouissimū. iussit afferrī sibi corpus domi gloriozū. Extenditq; dexteram ad ipm̄ corpus domi. & cum īgenti fiducia dixit ei. Tu es dñe in quē credidi. quē p̄dicauī. quē ueracit̄ docui. & tu mihi testis es. q̄ aliud q̄ te in terra posui? non q̄sui. sicut tu scis q̄ il volo. nisi quod tu vis domie. ita fiat uolūtas tua. quia ī tua sunt omīa uoluntate. Mirati sunt uniuersi qui aderant. ipm̄ mente putātes excedere. p̄stīm cum se sic hēret quasi quē p̄sentēz r̄dit. crucifixū aspicerz & in carne. Post p̄ceptōnē itaq; uiaici. tota die illa tam iocund? erat & hilaris. ac si esset ab oī egritudine liber & īmunis. Deniq; accepta exēma uolūtatē euz esset mortū p̄xim? nullū tam certū mortis iudiciū p̄tulit. non gemit? edidit. aut aliq̄ suspiria. s; nec querulas uoces dedit. nec lecto decubuit sicut solent morientes decubere. sed uel sedit. l'ca? p̄ut sup manū suā reclinauit qm̄ uoluit sp̄aufare. Tādem uero p̄ciosā resolut? est in mortē. xvi. kl. d̄ cembris. die qua uera uita xps mortē gustauit p̄ mortuis. LXXXVI. **De sepulture ipsi? p̄paratōne.**

Nocte uero p̄xima aēte trāsitū ipsi? de mūdo ad patrē. quidā uir uite uenerabil' uisit in uisione oraculū quoddam mirabile quod erat p̄sagiū mortis sue. que instabat & eius glorie secuturē uidit. & ecce pater sanct? in maiori ecclesia cantuarie pontificali residebat ī cathedra qui pontificalib? solennit̄ induit. p̄stozalē tēbat baculū manu sua. Quidā quoq; ipsi? emulū istabāt cum ligonib? ut ipm̄ stallū subuerterēt. & cū ī p̄patre (quē deicere nitebāt) terre fundit? coeq̄rēt. Et cum iam p̄pe essz ut sanct? domi cū stallō suo ad terrā debuisset corruere. subito quasi diuino nutu capfā beati helsegi martiris corā eo origit appa

rere. In quā sine lesione aliqua uel dispendio. receptus est uir beat? uelocit̄ in momēto. Beatus autē martir helsegius opculū feretri sui de loco quo uenerat a p̄plo. manu sua detulit. & ut sepe mēoratū patrē in feretro suo quiescentē p̄tegeret. dictū opculū ipsi feretro coaptauit. Et ut in uo quasi quoddam nouū ac solenne ducēs gaudiū subiunxit. Statuit ei domū? tes. pa. & p̄im. fe. e. &c. Corp? igitur sui dei in feretro ponit ut ad pontigniacum. quo se sepeliendū cum sūma deuotōne nouerat deferat. Euisecrat ut in talibus fieri solet interior p̄s corpis. que in ecclesia sci iacobi apud p̄uimum tumulata fulget miraculis & uirtutib? copiosis. Reliquum corp? p̄ more lotū. uelut? sacris induit. & pontigniacū cum honore ac reuerētia p̄li maxima deferē. Vna uero nocte in domo templarioz d̄ colozis habuit hospiciū. & tunc quod idē uir factus p̄dixerat extitit adimpletū. Cum em̄ a p̄tigniacō discedēs p̄ eandē uillā iter ageret. iniectis sup ipaz domū oculis q̄sui a simul equitātib? cui? eēt. Cui quidā ait. Domie. domus templarioz est. Ad quē scūs. cum inquit ad pontigniacū rediero. in eadem domo more hospitis p̄noctabo. Itaq; sicut p̄dixerat in die beati edmundi regis ad portas p̄tigniaci delatum est corpus scū. & cum digna reuerētia susceptū. Quod in ecclesia collocātes expectauerit p̄ opositōne tumuli usq; in diē. qui erat ab ei? obitu septimus. in quo nihil corruptōnis apparuit. n̄lus ut assolet odor mal? qui grauaret p̄positos est inuent? Nocte autē illa tota p̄uigil in orōe mansit. ecclesia & corp? in medio qua si roseo colore p̄fufum iacebat facie reuelata. LXXXVII.

De anulū ei? uirtute & miraculoz īmīssione.

Quidā autē monach? petrus noīe tunc sacrista monasterij. ex officij sui debito astabat illi cominus. irruentiū quosdā repellere. quosdā sicut res poscebat admittere sollicit? & intentus. Qui uidens multos accurrere. deucti? aliquid si possent gestientes arripe. alios ornamēta uaria offerentes ad tactū. secum cepit tacit? cogitāe. Quid est q̄ tanta deuotōne fidelū mīme p̄uocaris. ut aliquid de his scis osequaris exennis. quod ad casus futuros p̄futurū reponas. p̄stīm cum sacriste fungaris officio. ad quem p̄tinet cura talis. & accedens quasi op̄is quippiā factur? temptauit anulum de manu eius euellere. & aliū loco ipsius digito subrogare. Cūq; leuiter strectādo nil p̄ficeret. omī quo potuit conatu istitit ut anulū amouerit. Sed multum cōnat? incassum p̄cul abscēssit dephēndi in facto uerit? & d̄liberans quid agēdū rursus accedit. q̄uis stupid? & osusus. ac deuotus acclinat? aurib? iacentis corpis. demissa uoce q̄ si uiuentē cepit alloqui uerbis istis. Pater scē peccauī q̄ a te licentiā non petij. & tamen quod tuū est mihi temere uendicauī. s; qz id ad honorez tuū facē disposui & ad salutē fidiū. ignosce ofitēti et petenti mun? annue postulatum. Quo accedente ad manū. statim ubi anulum origit eum cum summa facilitate non extractum sed plapsum potius cum īgenti leticia secuz tulit. Let? ergo tali omie abbī singula apte retulit & distimēte. Qui letatus est de eo quod origerat. & eo iubente. anul? inter alia sacra reponit. ex cui? tactu multa infirmis beneficia usq; hodie largiente domino p̄ceduntur. Mane autē factō innumera fidelū deurrit multitudine. & diuinis celebratis rite obsequijs corpus ei? hūatū est a plurib? p̄sonis uenerabilib? et hōestis

Illo eim die tria tñ facta fuere miracula. qz fortas
se in quibz plura fierent. nec egrotz affuit nec egro
ta. Seqñti die hito osilio. terrā corpi supiaciūt. &
fere p octo dies que cepant fieri miracula cessau
runt. Sup quo plurimū stristati sunt fratres qui
aderant. & ex qua cā id posset accidere oferebant
tam ecce quidā frater hermannz adueniens. claram
se vidisse visionē asseruit dicens. Vidi & ecce pat
beat? edmund? mibi iam pluries apparuit. vultum
hēns hilarē. velut irat? paululū non oñdit. Quem
cum reuerentē interpellassē. cur op? bonū non pfi
ceret. quod in miraculis incepit. ipse defossū se de
monstrā. qz de pssas man? non valeret erigere. re
spondebat & adiecit. Quid possum facere sic gra
uatus. Ecce surgere neqō. ecce man? ad deū nō ua
leo attollere. nec p egrotis aduentantib? exorare
Omnes ergo hac visione pñoti. deo dederūt glo
riam & remouēt ilicō qm sup eum oiecerāt totaz
terzā. Quo factō virtutes miracula faciendi redi
erunt subito. & glorificabant deum cum sano lan
guidus. iuuenis cum pñecto. LXXXVIII

De corpis ei? eleuatōne & miraculoz multien
Ost tres menses ab eius sepultu. **D**ime
ra ouenerūt fratres vt corp? ipi? sustolle
rent. & ad supas auras eleuatū. in aptōz
loculo collocaret. remota igit omī sup iniecta ma
teria vident admirātes nature insolita. videlicet ia
cere corp? integz. extra mortue carnis iura. Acce
dunt ppius deum glorificātes & corp? otrectātes
manib? ppiis inueniūt ei? mēbra flexibilia que ri
gescere solent in defunctis. Quid plura. Aptat in
loculo & honesti? qz antea reconditē. ac tenuo euz
calice & cetis pontificalib? sepeliē. Ad cui? inuo
cationem multa sunt fidelib? prestita bñficia. vita
mortuis languētib? medicia. Nec solū ad sepulchz
eius. vtz etiā in diuersis regionib? diuersi gnīs mi
racula fiunt ob ipi? meritū. que succēte transcur
renda duxim? non singula genez. sed genera singu
loz. Igit ad maiore sui meriti declaratōnez cedi vi
dent. claudi ambulāt. retumescūt ydropici. & sur
di audiūt. muti loquunt. conualescūt morboz. pali
tico dissoluti. obsessi a demonib? liberant. Apperi
untur carceres. soluunt vīcula. curant epylēti.
grātanarij euadūt. & febicitātes qplurimi ope sua
Alii varijs & occultis afflicti dolorib?. Alii mem
broz officō priuati & effecti velut immobiles. Alii
laborātes isāia capitis & energumī. Alii morbo si
stule enozmī dēturpati. Alii tūore horribili turpiē
dehonestati. peius suffragia sanitatē pristina sunt
adepti. Fons sanguis in mulierib? restringit. patē
tibz dolorē dēciū. dolor ipse licet acerrim? mīti
gat. Ab alijs recedūt corpis macule. nullo deiceps
vestigio remanēte. Alii herinosi. alii gybbosi. & q
dam lesi grauiē. Nōnulli vero calculosi. seu tabefa
cti pustulis. Alii in puteos vel gurgites. aquaz si
ue flumios corruentes. Plures etiā ex alto pēpita
ti. opetēs sibi quiqz repperūt remediū p sue merita
sāctitatis. Alii apostasie laqueis irretiti. Alii a sez
pentib? icti. alii desperati. alii suffocati pxi. alii
ab iminentis mortis discrimīe mirabiliter erepti.
mirā sunt pñulis merito. xpi grām ofecuti. alii autē
a tumore fauciu. alii a lesione arteriaz. alii a stricte
ra gutturz letifera mīstice liberant. ipi? patris me
ritis & pñib? sine moza. In fantulis vero sec? vba
materna suffocatis. & in somnis oppressis ab ipiis
matrib? circa curā eoz negligēter agētibus. pñi
mus pontifex reddidit vitā ab ipoz pueroz pñi

bus fiducialiter iuocat? Alii quoqz qplurimi vi
ta priuati & vere mortui p eius auxiliū ad auras
vitales sunt denuo reuocati. Quidā vero in despa
tionis foueā fere collapsi. tps ad ueritate fracti.
vel inopia molestati. dū pū patris eis occurrit me
morā dulce ofolatōis recipiunt antidotū cum med
la. Bruta etiā aīalia ipi? bñficia sunt expta. aliq at
dure ceruicis homīes. dīne potentie derogātes &
patris eiusdē meritīs. repēte pñu plangebant sui
reatum facinoris & erroris. Et coacti pñicabāt q
in sācto suo chzist? opabat magnalia. que priusqz
vexatō daret eis intellectu pñicare noluerāt spon
te sua. LXXXIX **D**e trāsitu ludouici reg
francoz in cyprum. Actoz.

Anno domi. M. cc. xlviii. rex frācoz ludo
uicus iter trāsmarinū arripuit. vīz in sex
ta feria post pent. exiens de pñis multis
eius vrbis pñessionibus euz vsqz ad scm anthoniū
deducētibz. Iuerūt cū eo venerabilis odo tufcu
lan? eps aplice sedis legat? & duo fratres eiusdē
regis. videlicet robert? comes atrebaenb. & ha
rolas comes andegauēsis cum vxorib? suis. mīlīs
qz frācie regni baronib? & epis. Alfons? quoqz dī
cti regis frater. comes pictauenb crucē acceperat
trāsmarinā. s; illo anno cum dñā blancha regia ma
tre sua remāsit ad regni custodiā. Itaqz die martis
in ciastio scī bartholomei rex cū suis nauē itrauit
& duob? dieb? seqñtib? inibi morā faciens rētum
pspe? expectauit. Porro seqñti die veneris a por
tu recessit. & duce dñō nauigās. tandem die iouis
ante festū scī mathei de nocte in cypro apud nimo
cium applicuit. Ac comitissa atrebaenb cum essz
pñans de portu aquaz mortuaz in franciam re
dit. ibiqz vsqz ad comitis pictauenb trāsitu remā
sit. Rex autē de osilio baronū suoz. & baronum ac
terzarioz cypri. qz naues & galie sue cum balista
riis ac gentib? suis nondū aduenerāt in cypro. diu
tius expectauit. & ppter istantiā hyemis & alias
cās ocurētes vsqz ad tps pascale iter suū adueri
saracenos distulit. rex quoqz cypri. & omēs fere
nobiles isti? regni. atqz plati crucis signaculū assū
pserunt. seqz cū rege francie sup saracenos adueni
ente pñixō termino pñfecturos quo eos vellet du
cere iurauerūt. Eo tpe soldan? babilois. qui vers?
pñes damasci. pterzā xpianoz veniē pauerat. audi
tis de aduentu regis francoz rumorib? iter pñosi
tum reuocauit. Erātqz inimicie inter pñictū sol
danum & illū qui fuit soldan? damasci. & etiā ha
lapinos. His tpsibus obierūt de pegrinis. robert?
eps beluacensis. & comes montis fortis. coēs quo
qz vīndocimensis. guillerm? de melleto. & guiller
mus de baris. domim? etiā herchenbald? dē torbo
ne. & comes drocenb. et alii qplures milites quo
rum numer? vsqz ad ducentos et qdragita estimat.
Sed et comes andegauēsis qrtana in cypro labo
rauit. Cum autē inter archiepū nichosienē et mī
lites etiā regionis esset otrouersia. ppter quā oēs
fere milites illi erāt excēcati. pñict? odo legatus
inter pñes mediator pacē iformauit. et dictos mī
lites absolui fecit. Archiepū quoqz grecoz in cy
pro. qui tanqz scismatic? et ioberiēs archiepō suo
latino iam dū ab ecclesia sua exlauerat. tunc tps
est reuersus. et tam ipse qz alii greci. qui excēcati
fuerāt ad obediētā rōderūt et absoluit eos legat?
Qui etiā corā ipso quasdā hereses abiurauerunt.
Multi etiā saraceni qui detinebant i cypro captiui
baptismū instanter petētes insigniti sūt caraclere

baptismali XC De legatione tartarorum ad ipsos

Aenezunt aut circa natale domini ad regem ludouicum missi quidam nuncii a quodam viro magno ercalthay nomine de gente tartarorum qui ei apud nicosiam omnia litteras eiusdem magnatis preterant. Ibiq; presens aderat frater adre as delontumal de ordine fratrum predicatorum qui maiorem ex illis nunciis nomine dauid nouerat. utpote quem viderat in exercitu tartarorum. Litteras aut sibi preteratas in lingua persica & litteris arabicis in latinum transferri fecit. eazq; transcriptum sub sigillo suo clausum matri sue regine blanche in franciam misit. Nunc clauerunt itaq; rex magnus tartarorum qui de chana circa tres annos opletos a die ephe prior preterita factus erat per dei gratiam christianus. & tunc ipse qui alij magnates plurimi & maxima pars populi & exercitus eorum de sacro baptismum susceperant. fidei catholicam persequentes. Dicitur etiam ercalthay iam antea per annos aliquot similiter fidem suscepit christianam & baptizatus. & nunc veniebat missus a dicto rege chana cum maxima multitudo bellatorum. & erat ipsius intentio si deum christianam promouere ac roburare. & omnem crucem adorantium. utilitate & liberatione procurare. omnesq; aduersarios eiusdem crucis expugnare. Multum vero desiderabat. se regis francorum esse beniuolum & amicum. Audierat enim de ipso quod applicare deberet in cypri dicebant etiam idem nuncij se credere quod dictus ercalthay circa proxima pascha ciuitatem baldach obsidere deberet in qua caliphus habitabat. a quo solbanus babilonie plurimas ac spualiter olim in obsidione damiare succursu magnu in auxilium habuerat. His & aliis tamen per nuncios qui per litteras intellectis rex gauisus nuncios honorifice susceptos perdonare fecit. eisq; liberaliter necessaria ministrari. In die enim natalis domini cum rege fuerit ad missam in ecclesia & ad prandium in curia. Similiter in epiphania cum eo ad missam erat. & sicue videbatur bene se habere ac more christianorum se gerebat.

XCII. Exemplar epistole tartarorum ad eundem ludouicum

Hoc est aut exemplar epistole sue littere domini rarum quod misit ercalthay sue hercalthay princeps ille tartarorum ad regem ludouicum et iubente rege ipso. translatum sunt in latinum de verbo ad verbum. Per potentiam dei excelsi missi a rege terre chana verba ercalthay regi magno principiarum multarum pugnationi strenuo orbis gladio christiani nati victorie. religionis apostolice defensoris legis euangelice filio. regi francorum. Augeat deus dominum suum & offeruet ei regnum suum annis plurimis. & impleat voluntates suas in lege. & in mundo nunc & in futurum per veritatem domine aduersitatis hominum & omnium peccatorum. Amen. centum milia salutem & benedictionum. Ex hoc rogo quod recipiat salutaciones istas. ut sint grades apud ipsum. Faciat autem deus ut videatur hunc regem magnificum qui applicuit. Creator autem excelsus faciat occursum vestrum in caritate. & faciat faciat ut congregemur in unum. Post hanc autem salutacionem nouerit quod in hac epistola non est intentio nostra nisi utilitas christianitatis. & corroboratio manus regum christianorum domus decedere. Et peto a deo ut det victoriam exercitibus regum christianitatis. & triumphet eos de aduersariis suis preuenientibus crucem. Ex parte autem regis sublimis. sublimet eum deus. videlicet de presentia kyocay. augeat deus magnificentiam suam. Venimus cum prete et mandato ut omnes christiani sint liberi a vintute & tributo & angaria. & pedagiis & similibus. & sint in honore et reuerencia. & nullus tangat possessiones eorum. & ecclesie destructe ree

difficent. & pulsentur tabule. & non audeat aliquis prohibere. ut orent corde quieto & libenti per regnum vestrum. Ita autem hora adhuc venimus per utilitatem christiana. & custodia dante deo excelsio. Misimus autem hunc. per fidem nostram viam venerabilem sabeldomi monasterium dauid. & per marcum ut annunciet bonos rumores & que sunt circa nos dicet ore ad os. Filius autem recipiat verba eorum ut credat eis et in litteris suis. Rex terre augeat magnificentiam suam ita precipit quod in lege dei non sit dominus inter latinum grecum et armenicum. ne stormum et iacobinum et omnes qui adorant crucem. omnes enim sunt unum apud nos. Et sic petimus ut rex magnificus non diuidat inter ipsos. sed sit eius pietas super omnes christianos. duretq; eius pietas et clemencia. Datur in fine mercharia. et erit bonum procedente domino excelsio. Hucusque exemplar epistole. que missa est regi francorum in cypri ab ercalthay tartarorum principi. Cui consonabant et alie quedam littere quod paulo ante dicto regi a rege cypri. et comite ioppeni fuerant presentate. Quare etiam transcriptum una cum transcripto litterarum ercalthay. transmisit odo venerabilis legatus innocentio pape. Hanc vero litterarum exemplaria que stinebant. XCII. Exemplar epistole conestabularij armenie ad regem cypri de tartaris.

Excellentem et potentem viro. h. dei gratia regi cypri et carissime sorori sue. e. regine ac nobili viro y. de ybelim fratri suo conestabularij armenie salutem et dilectionem. Noueritis quod sicut ad iter agendum per deo et utilitatem christianitatis me exposui sic christus hiesus usque ad villam que vocatur santequat me adduxit. Multas quippe terras videtes. idcirco retro nos dimisimus et transiimus baudac totamque terram eius duobus arcepi itineris mensibus. Ciuitates plurimas destruximus. quas vastauerunt tartari. quoniam nemo possit opulentiā vel aplicudinem estimare. Vidimus enim aliquas magnas villas. itinere trium dierum. et plusquam centum milia aggeres magnos et mirabiles ossium a tartaris infectorum. Nobisq; videtur quod si deo disponente tartari qui paganos sic destruxerunt non aduenissent. ad totam terram cismarinam splendā et adquirendam sufficeret. Transiimus unum de paradisi fluminibus maxim. gyon appellatum iuxta scripturam. cuius hereda durat vndeque per unam magnam dietam. De tartaris vero sciatis quod innuabiles sunt. nec estimari ab homine possunt. Optimi sunt archerij. terribiles forma. plurimique facies. nec vobis possemus describere. licet aliter sit eorum. Nunc quod octo sunt menses quod de die ac de nocte ambulamus. et nunc de nobis. quod sumus ad medium terre nostre et terre chana maioris domini tartarorum. Intelleximus autem per vero. quod iam ex quo mortuus est chana pater huius qui nunc est. anni quinquaginta transierunt. sed barones ac milites tartarorum. ita se per terras effuderunt. quod infra dictos quinquaginta annos. ut dictum chana inronizaret. uix in unum locum congregari potuerunt. Quidam enim eorum erant in india. alij vero in terra de catha. alij in ruscia. et alij in terra de chaschat. et de caghata. Hec est terra de qua tres reges in bethlehē venerunt christum adorare. et christiani sunt homines illius terre. Ego siquidem ipse fui in ecclesiis eorum et vidi hiesum christum depictum. tres quoque reges. unum aux. alium thus. et alium mirram offerentes. Per illos itaque tres reges habuerunt illi fidem christi. ac per illos chana et omnes sui mo facti sunt christiani. Vnde et ad portas suas habent ecclesias. pulsanque campanas. ac percutiunt tabulas. ita quod euntes ad dominum suum chana. prius quidem optine ad ecclesiam et salutare hiesum christum. per vero ire et salutare chana. Inuenimus etiam multos christianos effusos per terras

orientis et multas ecclesias pulcras et altas antiquas que vastate fuerant a tartaris. Vnde christiani terre illius venerunt in presentia chaam istius. Quos iste cum honore magno suscepit et libertati donauit et ne quis verbo vel facto contristaret eos prohiberi fecit. Et quia peccatis nostris exigebatur non habebat christus qui nomen suum predicaret in illis regionibus ipsemet pro seipso predicauit et nunc predicat sanctissimis suis virtutibus ita quod gentes illarum regionum credunt in christum. In terra vero indie quam beatus apostolus thomas conuertit est quidam rex christianus qui inter alios reges ut pote saracenos erat in anxietate magna positus. Nam vndique faciebant ei resistentiam seu violentiam donec tartari venerunt in terram illam. Et ipse factus est homo illorum acceptoque exercitu suo et tartarorum arachenos inuasit tantumque in terra indie acquisiuit quod tota orientis terra plena est sclauis indicis. Horum enim plusquam quingenta milia vidi quos rex dictus ceperat et mandauerat vendi. Scitis etiam dominum papam misisse nuncium predicto chaam et mandauit ei dicens. Vtrum christianus esset et cur gentem suam ad orbis conculcationem ac necem misisset. Cui respondit chaam quod deus auius suis et sibi mandasset ut gentem suam ad interficiendas gentes pessimas mitteret. Super hoc autem quod mandauerat. Vtrum esset christianus respondit quod hoc sciebat deus. Et si papa scire vellet venire et videret ac sciret hucusque exemplar epistole conestabularij armenie. XCIII. De quibusdam relationibus nunciorum erchelthay principis.

Quesiuit autem rex francorum a predictis nuncijs erchelthay de ipso a quo tempore baptismum suscepisset et ubi esset modo. Quasi et de statu tartarorum et que fuerit causa motus aduentus eorum et qua occasione suum id est ipsius regis francorum cognouissent aduentum. Ad que illi sic responderunt. A soldano inquit mussule que scilicet olim vocabatur nimue misse fuerunt littere quedam ad magnum regem chaam quas receperat a soldano babilonie in quibus babilonie soldanus mentem de applicatione et aduentu regis francorum faciebat mendaciter asserendo quod rex francorum naues per violentiam ceperat et in egiptum deduxerat. Per id ostendere volens quod idem mussule soldanus in aduentu regis francorum confidere non debebat. Hac igitur occasione dictus erchelthay audito regis francorum aduentu nuncios misit ad eum qui denuntiarent ei in hoc esse propositum tartarorum ut in estate proxima obsiderent caliphum. Rogabantque regem ut egiptum aggrederens impugnaret ne dictus caliphus ab egiptijs in aliquo adiuuari posset. Dixerunt etiam idem nuncij quod isti qui nunc appellantur tartari exierunt de terra sua tractis quadraginta annis que non habet ciuitates aut opida seu villas sed abundat in pascuis et ob hoc incolunt intenti tantum in pecoribus alendis distatque per quadraginta dietas a terra quam nunc inhabitat ille rex magnus chaam et in qua posuit sedem suam. Que scilicet terra tartar vocatur vnde et nunc tartari nominantur. Dicebant quoque quod idem tartari primo debellauerunt filium iohannis presbiteri ipsumque cum exercitu suo peremerunt in ore gladii. Dicebant etiam quod ille chaam habet secum omnes fere capitaneos populorum cum innumera multitudine equitum et hominum

et animalium. Et sunt in tentorijs semper quia nulla ciuitas eos capere posset. Equi vero illorum et animalia semper comorantur in pascuis quia non possunt ordeam et paleam inuenire quod sufficere posset equis suis. Capitanei vero premittunt homines qui sibi regiones subiciant et ipsi cum rege magno remanent. In cuius potestate et voluntate est ut quando moritur quis rex instituat aliquem de filiis vel nepotibus suis. Dixerunt etiam quod ille qui nunc agit in cepris kyocay nomine matrem habuit christianam regis qui presbiter iohannes vocatur filiam. Ad cuius exhortationem et cuiusdam episcopi sanctissimi qui malassias vocatur suscepit sacramentum baptismi et cum eo xviii filij regum et plures alij maxime capitanei. Multi tam adhuc inter illos sunt qui nondum fidei sacramentum suscepunt. Erchelthay vero qui nuncios miserat christianus erat iam ex pluribus annis et non erat de semine regio sed tamen magnus et potens. Agebat in finibus plidis a parte orientis. Requisiti vero nuncij de batho duce cur sic male recepisset domini pape nuncios. Responderunt quia homo paganus erat et saracenos habebat consiliarios. Sed iam potestatem tantam ut prius non habebat quia modo sub erchelthay potestate constitutus erat. Preterea requisiti de soldano moysac siue mussule que quodam nimue dicta est an christianus esset. Dixerunt eum fuisse cuiusdam christiane filium et quod ex corde christianos diligeret ac festa illorum obseruaret nec in aliquo legi machometi obediret. Et credebatur quod si tempus et oportunitas haberet libenter christianus fieret. Dicebant etiam quod summi pontificis nomen apud tartaros iam celebre esset et quod erchelthay domini sui propositum erat ut in estate proxima caliphum impugnaret et iniuriam domini nohiesu christo illatam vindicaret. XCIII.

De legatione regis francorum ad tartarorum principes.

Tandem habuit rex francorum consilium ut ad ipsum regem tartarorum et ad erchelthay nuncios suos cum litteris et iocalibus mitteret ita quod aliqui eorum ab erchelthay ad ipsum regem ludouicum directe redirent et alij ad regem chaam ulterius procederent. Significatis autem tartarorum nuncijs quod rex chaam valde gratum et carum haberet de scarleta tentorium siue capellam. Fecit eam rex ludouicus preparari ac fieri speciosam et quosdam pannellos habentes leuem atque subtilem brodaturam. In qua scilicet brodatura tentorio affixa ea que dominus noster ihesus christus pro nobis in corpore suo gessit honestissime satis sunt exarata. Hec igitur et alia ad ornamentum capelle et cultum diuinum pertinentia misit rex ludouicus regi chaam ad deuotionem fidei christiane in eo excitanda. Insuper etiam de ligno sancte crucis misit tam ei dem regi quam erchelthay per nuncios suos cum litteris ad utrumque directis hortantibus ut eum qui per gratiam suam ad cognitionem sui nominis eos vocauerat debita veneratione colerent et in eius amore iugiter permanerent. Sed et dominus obo legatus eidem regi magno chaam et matertere sue et erchelthay ac prelatis eorumdem destinauit epistolam de nuncijs eis quod sacrosancta romana ecclesia eos libenter et filios carissimos recipet audiens gratulamunda conuersionem eorum ad fidem catholicam dummodo fide orthodoxam vellent firmiter tenere et eam ofiteri matrem omnium ecclesiarum etque predeces

hiesu christi vicarium esse. & q̄ eidem vicario cun-
cti qui christiana professione censent merito debe-
ant obedire. **P**relatos etiam illoꝝ admonuit speci-
aliter. vt idipsum omnes saperent. & in eis scilicet a-
ta non essent. sed in veritate fidei. scilicet in quattu-
or primis generalibus cōsiliis edite. & a sede apo-
stolica approbate immobiliter permanerēt. **F**uerūt
autem huius legationis nunciū. videlicet a rege frā-
corum ad principes tartarorum destiat. predictus
frater andreas. cum duobus aliis fratribus eiusdē
ordinis & duobus clericis. ac duobus seruiētibz
regis. qui parati & instructi paulo ante purifica-
tionem proiecti sunt. vna cum predictis tartaro-
rum nunciis. viii. kl. febr. a rege licētiā acceperūt
ac tertia die nichosiam exierūt. **S**uper omnes autē
frater andreas capitaneus & magister a rege con-
stitutus. non multo post ad eundem regem literas
misit. quarum transcriptum dictus rex matri sue
blanche regine in franciam vna cum transcripto li-
terarum erchalthay trāsmisit. **XCV.** **D**e di-
scordia inter soldanos babiloniorum & halapie-
rum.

Reterea soldanus babilonie intellecto q̄ rex fracie
hyemaret in cypꝛo. statim iter arripuit veniendi
versus partes damasci. per ciuitatem hierusalē trā-
situm faciendo. ad hoc intendēs modis omnibz &
aspirans. vt halapie soldanum. & alios eidem ad-
herentes sibi pacificos & cōfederatos attraheret.
eosq; secum in auxilium suum adduceret. **A**d hoc
etiam nuncios suos caliphus baltacensis & senex
de monte destinauerāt. vt illos ad cōcordiam reuo-
carent. **A**t soldanus halapie cognoscēs versutiam
& maliciā soldani babilonie. non est ausus in ip-
so cōfidere. nec pacem aut cōpositiōnem cum eo
voluit mīre. ppter quod idem soldanus babilonie
in iram motus. urbem camele que pertinz ad solda-
num halapie per gentem suam obsideri fecit. & ipse
damascū rediit. In qua. s. obsidione dictus soldanus
ppter hyemē & pluuias & beduinōꝝ icursū ferē
in hoibz ac rebus & aialibz suis mltā dispēdia su-
stinuisse. **D**ū itaq; babilonicus exercitus i obsidē
dēa pmaneret. soldan⁹ halapie p̄pato exercitu suo
venit. vt eos ab obsidione remoueret. **A**d queꝝ ac-
cedens nunciū caliphi. monuit eum vt cum solda-
no babilonie pacem firmaret. pponens ei picula ml-
ta que saracenis imminēbāt hoc tempore. eo q̄ ex-
ercitus christianus ad perdendum gentes atq; le-
gem machometi cōuenisset. **E**t si quidem ipsi sara-
ceni taliter in semetipsoz bella cōuerterent. hoc illi
ad incōmodum & cōfusionem & christianis eozꝝ
aduersariis ad profectum cederet. **C**uz hec & alia
etiam multa nunciis caliphi proponeret. & de hoc
iam pluries cum eodem soldano tractasset ille nul-
latenus verbū pacis admittere uoluit. dicēs q̄ quā-
diu in eius dominio babiloni moarentur. sup hoc
aliquatenus non tractaret. & nisi recederent. die
crastino proculdubio cum eis p̄liū & cōflictū in-
iret. **V**itens itaq; dictus nunciū q̄ nihil i tracta-
tu pacis proficeret. recessit. ac festinans ad exercitū
babilonicū. imminētis eis belli piculū nunciāuit.
& sic eos ab obsidione recedere fecit. **Q**ui cuz ma-
xima cōfusione in damascū receperūt se. vbi tunc
morabatur soldanus babilonie graui detene⁹ infir-
mitate. **I**nter hec autē magister militum templi &
marecallus hospitalis scripserūt ludouico regi.
q̄ soldanus babilonie euz exercitū magno venerat
in partes gaze. ad cōsiliandū sibi soldanū halapie.

& damasci. **T**imebātq; ne forte ioppen vel cesare-
am intenderet obsidere. **P**ostea quoq; scripsit idē
magister regi. q̄ admiraliū qui dam soldani babi-
lonie ad ipm venerat. vt eiusdem regis francorum
voluntate. n. inquireret. eo q̄ domin⁹ suus libenter
cum ipso pacem haberet. **Q**uod regi omnibzq; ba-
ronibz displicuit valte. p̄sertim cum a quibus-
dam diceretur. soldanus ad requisitiōnem eiusdem
magistri. predictum admiraliū ad ipm misisse. **I**ta-
q; rex incōtinenti p̄fato magistro per literas su-
as inhibuit. ne de cetero tales nuncios absq; mādū
to suo speciali reciperet. aut cum eis colloquiꝝ ha-
bere p̄sumeret. **D**icebatur em̄ ab omnibz qui fa-
ctu n. sine nouerāt. q̄ quantumcūq; oppressi essēt
siri. nunquā primi faciebāt verbum de treugis. sed
tunc primo quando cum instātia magna requisiti
super hoc erant a turcis. idēq; q̄ dict⁹ magister
vt dicebatur. p̄ior inde verbum mouerat. ex hoc
christianozum odicio deterior facta fuerat. p̄fate-
rim quia turci ex hoc ipso poterant credere q̄ rex se
viribus inferiorē existimans quacūq; causa vel oc-
casiōe inuenta festinaret ad propria remeare.

XCVI. **D**e quibusdā euētibz cypꝛi dū ibi
morā traheret rex francorū.

Reterea dum idem rex francorū. in cypꝛo
cum regina margareta vxore sua moram
traheret. **A**rmenie quoq; rex intellectu ei⁹
aduentu misit nuncios solennes quendā archiepi-
scopum. scilicet armenū. & alios domesticos suos
cum literis suis & exeniis se offerēs eius volunta-
ti. **Q**uos ille prout decuit honorabiliter recepit.
Cum autē intellexisset esse discordiā inter ipsum &
principem antiochie grauem plurimū. atq; damno-
sam. que iam longo durauerat tempore. ppter hoc
& alia quedā. misit nuncios p̄prios ad utrūq;. **P**o-
stea vero p̄cedēte tempore. accedentibus ad eum
vtriusq; nunciis imita est inter ipsoz corā illo treu-
ga. ab instāti natiuitate sancti iohannis per duos
annos duratura. **Q**uia vero turcomanni paulo an-
terā antiochie depopulati fuerant. patriarcha &
p̄nceps antiochenus a rege francorum auxilium
petierunt. eisq; a rege sexcenti balistarii missi sunt.
Accidit autē dum esset rex in cypꝛo cum exercitu
christiano vt oriretur discordia inter vicecomites
castriduni & marinos suos instigāte dyabolo. **E**t
ex parte ianueniū a balistariis vicecomitis interfe-
cti sunt duo. quorum vnus erat magnus & nobil-
is homo. **I**dem quoq; vicecomes (nescio quo spū du-
ctus) habito tractatu cum comite montisfortis.
voluit ad partes aconēiū transfretare cum militi-
bus multis. **Q**uod ubi rex agnouit. ipsi ceterisq;
militibus ne hoc facerēt inhibuit. quoniā hac occa-
sione totus posset exercitus dissolui. & christiani
tatis negociū impediri. **C**unq; vicecomes quoquo-
modo id quod proposuerat implē vellet rex gale-
as suas armari fecit. & dominis nauū ne viceco-
mitem aut complices suos aliquatenus attēparēt
ferre prohibuit. **T**unc idē vicecomes ad aliud se
conuertit. & naue cum omnibus que in ea erāt sai-
luit. asserēs q̄ scdm conuētiōes int. r ipm & do-
minos nauis habitas tam nauis. q̄ ea que ibi erant
ipsius eē debant. **P**orro mediante rege tractatum
fuit. vt in duos bonos viros vtrūq; pars opromit-
teret. & rex terciū poneret. **S**ed quia consensuz p-
tium obtinere non valuit. idē dicta discordia tūc
sedari non potuit. **T**andem ad instāciā regis &
legati vicecomis post pascha nauem quam saiherat

ianuēlibus restituit. Qui & pro miserunt sub pena
duarū miliū librarum q̄ iuri starent in curia regis
francozū super querelis que vertebantur inter ip
sos & vicecomitē antedictū. Interea vero miserat
rex apud acon & alia loca maritima ad marinarios
& naues atq; vasella conducēda. Cūq; nūci hac
de causa in acon die dominica in quā gesima ve
nissent nullatenus ianuēses ac venetos ad hoc fle
ctere potuerunt. ut ratōabile p̄ciū in vasis suis
ponere vellent. His diebus instigante dyabolo in
ter ianuēses ex vna parte & pylanos ex altera se
ditio grandis exorta fuit. ita q̄ vnus consul ianuē
sis telo percussus interiit. Sed & paulo ante sedi
tio exorta fuerat inibi inter venetos & balliuū re
gni cypri. Itaq; rex francozū n̄ secundo misit patri
archam hierosolimitanū. ac suessio nensē episcopū
& conestabularium suum. & quosdam alios i acō
pro vasis & marinariis cōducendis & pro sedādis
se ditōibus antedictis. In cyp̄o quoq; fabricari fe
cit parua quedam vasella ad terzā hostium capi
endam necessaria. His autē dieb; ca pti sunt quidā
qui confessi sunt q̄ ipsi et quidā alii a soldano ba
bilonie missi fuerant. ut regem et maiores exercitū
veneni maleficō enecarēt. **XCVII. Qualit̄**
idē rex damiate portum cepit.

Ad extremum autē venerunt naues. vasa
q; conductā. venerunt etiam d̄ insulis na
ues q̄ plures. ac multi barones ac milites
& alii peregrini. qui moram in insulis fecerant. in
hyeme iam transacta. Itaq; die sabbati post ascen
sionem domini cum esset iam in nauī sua rex frāco
rum congregatis ibidem maioribus exercitus. de
ip̄orum cōsilio publicatum fuit per exercitum q̄
apud damiatā vniuersi cum dī adiutorio dirigerēt
iter suum. Die siquidem ascensionis put̄ ordiatū
fuerat ascenderunt nauem. sed vsq; ad diē meru
ri sequentem adhuc in portu remanserūt. quia tem
pus oportunum nauigandi non habebant. Nec ad
huc gentes illozū parate totaliter erāt. Eadez ita
q; die velo facto. recessit rex a portu nimociū cum
nauium & vasellorum copiosa multitudo. At po
stea per aliquot dies cum difficultate ac ventozū
contrarietate p̄cedentes. venerunt p̄pe paphū ci
uitatem cyp̄i. tantaq; fuerat temporis cōtrarietas
ut oporteret illos p̄pe nimociū bis reueri. Veit
q; tunc ad eos p̄nceps achayē cum gentib; & va
sellis quāpluribus in subsidium illozū ac ter
re sancte. & cum eo similiter dux burgundie. qui i
partibus romanis moram traxerat in hyeme. Expe
ctauerunt igitur peregrini apud nimociū. & cō
gregauerunt ibidem exercitum suum per incōmo
ditatem temporis dispersum. Tandem in festo s̄a
cte trinitatis vela ventis dāri fecerunt. & habito
satis congruo tempore nauigauerūt. ita q̄ in sejn
ti die veneris apparuit eis terra egipti. & p̄ pau
lulum ciuitas damiate. Appinquantē itaq; iuxta
ciuitatem in portu steterunt & naues suas ancho
rauerunt. Eadem die cum viderēt portum magna
turcozū equitum ac peditum multitudinē munitū
& os fluuii quod de p̄pe emmebat ex abundātia ga
learum armatum. cōsiliū habuit rex cum maio
ribus de exercitu. ut in crastino sūmo mane exirēt in
insulam ad terzā capiendā in parte illa. videlicet
vbi terram similiter illi ceperant qui in alia obsidi
one damiate fuerāt. ita q̄ fluuius esset inter ip̄os
& ciuitatem. In ip̄o igitur crastino peregrinis in
transibibus galeas. ceteraq; vasella p̄ua quotquot

intrare potuerūt. accinctis ut decuit. & armatis.
rex cum legato sacrosanctam crucē domini trium
phalem deferente nudam & apertam erat i quodā
vasello. p̄cedente quoq; in alio vasello iuxta ip̄
sos beati dyonisi martiris vexillo. fratribus regis
ac ceteris baronibus & balistariis. ac militibus cir
cumquaq; cōcomitātib; . Deinde p̄cesserunt vi
riliter in nomine domini versus terzā. de dei quo
q; misericordia & virtute sancte crucis non modi
cam habentes fiduciam. & insultus plurimos tam
sagittarū emissionibus. q̄ aliis facientes. cōtra ho
stium ferociā. Cūq; vasella ipsa in quibus erāt p̄
pter nimā maris planiciem vsq; ad siccam attinge
re non possent christianus exercitus in nomine do
mini relictis vasellis in mare saliendo se misit. &
vsq; ad siccam terzā cum armis suis pedes venit
Saraceni vero qui litus occupauerant. n̄ tentes de
fendere terzā nostris appinquantibus & exeunti
bus de vasellis sagittas & tela fortiter iaciebāt. &
cū gladiis feriebāt. S; nostri p̄ualētes itrauerūt &
occupauerūt terzā hostib; repulsis. paucis & q̄
si nullis nostrorū vulneratis aut lesis. Multis vero
saracenozū & equis eozū pluribus letaliter vne
ratis et interfectis. Inter quos etiam de maioribus
ip̄orum ceciderunt aliqui. videlicet vnus qui erat
ville capitaneus. et alii duo admirati. Eodan; autē
ibi p̄sēns non erat. sed d̄ nouo e damasci parib;
venerat. et tunc erat in loco. qui per vnam diē
a ciuitate p̄dicta distat. vbi et quodā infirmitate
languebat. In ip̄a vero die occupauerūt os fluuii
galee nostre. et fugerunt galee saracenozū et ascen
derunt fluiuium. Fixis autem rex ac peregrini ten
torijs suis super litus p̄notauerunt ibidem. et in
crastino videlicet die dominico. inibi cōmorari o
z dimauerant ut gentes ip̄orum et equi. qui scilicet i
nauibus adhuc erant illa die descēdere. ac venire i
exercitum possent. **XCVIII. Qualit̄ ip̄e rex**
vrbem intravit et occupavit hostibus fugatis et ex
pulsis.

Hic autem felici p̄ncipio. feliciora quo
q; adiecit dominus noster hiesus chris̄;
populo suo catholico. Nam saracenis q̄
erant in ciuitate diuina virtute perteratis. subito
illa nocte populus et in crastino die dominica ma
gnates. et alii omnes ex vrbe dicta exierunt. et in
fugam conuersi eam circūquaq; posito igne peni
tus reliquerūt. Quo percepto statim exercitū cō
moto. multi de nostris currentes intrauerūt vrbez
per quēdam pontem nauū. quem dimiserant sara
ceni satis integrum. nisi quod in ip̄o erat interrup
tio vna. que statim fuit a nostris gentibus repara
ta. Rex insuper habita certitudine de p̄missis. ali
quos de suis quos ad hoc duxit eligēdos inermi
sit. ac per totam ciuitatem guarnitionem suam po
suit. Postea recedens a litore in quo erat. eadē die
versus pontem ciuitatis se traxit. ibiq; ante pontē
ip̄sum tentoria sua posuit. ut si necesse esset illis q̄
erant in vrbe tempestiue succurrere posset. De vi
ctualibus autem guarnitionis. licet multa p̄ igne
depenerunt multaq; amota. fuerint et suberecta
multa tamen adhuc remanserūt ex eis. quoniam ad
longum tempus abundanter ciuitas a saracenis fu
erat munita. Erat quoq; ciuitas ipsa tam ob flu
minis interpositiōem q̄ murozū et turrium fortū
circūitū fortissima. multūq; postq̄ alias capta fue
rat infortiata. Vnde dicebant multi q̄ per vim ex
pugnari non posset vel capi. nisi deus miraculose

per virtutem suam id faceret. quādiu scilicet intus aliqui essent. qui victualia sufficienter habentes ibi morari vellent. Postea vero mūdāta ciuitate a quorundam mortuorum. scilicet ac bestiarum cadaveribus & extincto igne legatus vna cum patriarcha hierosolimitano. necnō archiepiscopis. & episcopis qui presentes erant. & magna etiam parte conuentuum. Rex ludouicus cum pluribus aliis processionaliter nudis pedibus p̄nte etiā rege cyprī. pluribusq; baronibus & aliis ciuitatē intrauerūt. Et i p̄mis locū in quo erat machometia. recōcilauit legatus q̄ dudum in altera eiusdem vrbis captōne beate virginis ecclesie deputatus fuerat & appropriatus. Deinde redditis mihi de impensis beneficiis gratiarum actionibus altissimo celebrata est missa solenniter in honore beatissime marie virginis a legato. proposuit etiam ibidem rex annuente domino. constituere p̄latos & canonicos debitum assidue famulatū domino reddituos. Capta est autem ciuitas damiatā anno domini. M. cc. xlix. post festum sancte trinitatis die octaua. Illic ergo stetit rex per totam estatē cum exercitu christiano. Non enim volebat inde recedere vsq; ad decrecentiam fluminis. q̄ tunc sicut dicebatur. terram occupare d̄bebat. quoniam niam alias in partibus illis per eius crescentiam exercitus christianus damnum incurrerat. Eodez anno circa festum iohannis baptiste. alfunus comes pictauiensis. frater dicti ludouici regis iter transmarinum arripuit. & regina blancha mater eorum ad custodiam regni sola remansit. Itaq; dictus comes cum exercitu magno i crastino sancti bartholomei mare apud aquas mortuas intrauit. & die dominico ante festum apostolorum simonis & iude apud damiatā applicuit. **XCIX. Qualiter apud massorā aduersus saracenos p̄cessit.**

Rex autem ludouicus & exercitus christianus deliberato cōmuni consilio tam naua li q̄ terrestri exercitu preparato. xx. die nouemb̄is de damiatā recesserūt. & aduersus exercitum saracenorum congregatum & castrametati in loco qui massora dicitur p̄cesserunt. Et in ipso quidem itinere saracenorum insultus aliquos sustinuerunt. in quibus iudem saraceni assidue suorum detrimentum non modicū receperūt. Intellexerūt etia; in ipso itinere soldanum babilonie de nouo miserā vitam finisse. Qui & ad filium suum tunc in orientis partibus morantem vt in egiptum veniret miserat. & a cunctis maioribus exercitus sui iuramentā fidelitatis eidem fieri fecerat. relictā totius exercitus ac terre sue custodia. cuidam admirato nomine farcasino. Accedentes igitur ad locum p̄dictum die martis ante natale domini. Primo quidem accessum habere nequiuim? ad saracenos eodem p̄pter quendam fluuiū inter verūq; exercitū defluentem. qui scilicet fluui? chaneos dicitur. & in loco illo a magno flumine deriuatur. Inde iter verūq; fluuiū posuerūt castra nostra. a maiori flumine ad minorem p̄tendentia. Vbi aliquando conflictu habito cum saracenis. multi ex eis ceciderūt interfecti nostrorum gladiis. maxima quoq; illorum multitudinem submersa. in aquis nili validis & profundis. At vero quia fluui? chaneos variabilis nō erat. p̄pter aquarū pfunditatem. & riparum altitudinem. ceperunt nostri facere super eum calciatāz vt exercitū christiano pateret transitus per eam. Dum igitur ad hoc multis diebus. cum imensis laboribus & periculis ac sumptibus insisterent. sara-

cenī e contra totis conatibus resistentes machinis nostrorum quas ibidem erexerant. machinas q̄plures opposuerūt quibus & castella lignea. que sup̄ p̄sum eūdem collocari fecerant. equassata lapidibus & contracta igne greco totaliter conbuserunt. Quo facto. fere omni spe frustrata per calciatam illam taliter transeundi. tandem per quendam saracenum ab egiptio exercitu venientem. datum fuit nobis intelligi. locum aliquantulū inferius vada bilem esse. quo poterat exercitus christianus fluuiū transmeare. Inde cōmunicato consilio. die carnispruij mane ordinatis aciebus venientes ad locū transferūt fluuiū. non tamen sine graui periculo quia pfundior ac periculosior erat loc? q̄m eis fuerat inuicatum. Nā et equos illorum ibi natāre oportebat. & p̄pter altas & lucosas ripas exitus p̄dicti fluminis periculosus erat. Itaq; transacto fluuiū ventum est ad locū. vbi iuxta p̄dictā calciatam erant machine saracenorum. Habitoq; cum saracenis congressu. nostri qui p̄cedebant non p̄centes sexui vel etati. multos ex ipsis trucidarūt. Inter quos & capitaneum illorum. & quosdā alios admiratos ibidem interfecerūt. Deinde vero dispersis aciebus nostris quidam nostrorum. per hostium castra discurrentes. venerūt vsq; ad villam que masora dicitur. quotquot hostium occurrebant gladijs occidentes. Sed tandem saraceni p̄cepto eorum in consilio p̄cessu. resumptis viribus irruerunt in eos. & vndiq; circūuallantes oppresserunt ipsos. Vbi nostrorum strages non modica baronum ac militum tam religiosorum q̄ aliorum facta est. Ibiq; & robertus comes atrebaensis frater ludouici regis in manus hostium incidens. temporaliter amissus est. Itaq; die illo. saracenis super nostros vndiq; irruentibus & ymbrem sagittarū emittentibus vsq; ad horam circiter nonam. graues illorum sustinuerūt insultus. Tandem deficiente nostris omnino balistariorum subsidio. multisq; illorum vulneratis. & equis eorum p̄ maiori parte sauciatis vel occisis. tamen auxiliante domino campū obtinuerūt suorum viribus relictis. Ibiq; iuxta saracenorum machinas quas adquisierāt illa die castra sua posuerunt vbi & die illo pauci numero cum rege morā fecerūt facto prius de lignis ponte. per quem possent ad ipsos illi qui erant ultra fluuiū transmeare. In crastino vero plures ex illis de mandato regis transientes fluuiū castrametati sunt iuxta ipm. Et tunc destructis saracenorum machinis licias & pōres nauales fecerūt. per quos nostri de vno exercitu ad alium libere trāsire poterāt & secure. Sequenti vero die veneris saraceni cōgregatis ex omni p̄te viribus suis cum infinita multitudine ad nostros licias cōuenerūt. & tantos tāq; terribiles insultos quantos vt a pluribus dicebatur nunq̄ viderant facere saracenos. ex omni parte christiani exercitus fecerūt. Quibus tamen nostri restiterūt. ordinata copia bellatorū ex omni exercitus parte. & ipsorum impet? repulerunt maxima eorum multitudine nostros gladijs occubere. **C. Qualiter i regresu cū exercitu suo capto fuit.**

Postmodum elapsis aliquot diebus. aduenit apud massorā soldanī filius de orientis veniens paribus. In cui? aduentū timpanizantes ac letantes egiptij. receperūt illū in dominum & ex hoc augmentata est non modicū fortitudo eorum. Nostri autē postmodū occulto dei iudicio omnia in cōtrarium successerūt iporum desiderijs

inolerē peste diuersarū egritudinū. & etiā mortali-
tatis generalis. tam in hominib⁹ q̄ in equis. ita
ut in exercitu vix aliqui essent. qui mortuos suos
vel egrotantes ad mortem non plangerent. Vnde
p̄ magna parte diminutus erat christian⁹ exercit⁹
atq; consumptus. Tantus etiā erat defectus vi-
ctualium apud illos eo tempore q̄ plures ieiūa
deficiebant ac fame. Non em̄ ad exercitum vassella
naualia de damiata transire poterant. impediēti-
b⁹ saracenoz galeis & vasis pyratice. que per ter-
ram in predicto flumine collocauerāt. sic q̄ pluri-
mis vasis nostris prius ab eis in flumine captis.
tandem duas successiue caruenas ceperunt victu-
alia & alia multa bona ferentes ad exercitū. cesa
multitudine marinarioz & alioz in tot⁹ exerci-
tus detrimentum. Vnde omnino deficiente suffra-
gio victualiu & annone equozum ceperūt deficere
fere omnes in desolatōnem ac terrorem non mo-
dicum incidentes. His igitur incōmodis artatos in-
euicibilis necessitas illos induxit a loco predicto
recedere. & ad partes damiate si dominus prouidisset.
At vero dum quinto die aprilis essent in itinere
reuertendi. saraceni cum infinita multitudine
christianū illum exercitum sunt aggressi. Accidit
q̄ permissione diuina fortasse peccatis aliquoz
exigentibus ut prefatus rex ludouicus cum duo-
bus fratribus suis qui superant. videlicet alfunso
pictauiensi & karolo andegauensi comitibus. ac ce-
teris. qui cum eis redibant in manus inimicorum.
scilicet saracenoz inciderent. Itaq; per terzam ne-
mo penitus euasit. sed omnes capti sunt & carceri-
bus mancipati. non sine magna strage nostrorum
& effusione sanguinis christiani. Maior etiā pars
illoz que reuertebatur per fluium similiter fuit
capta. vel etiā gladio interfecta. vassell' naualib⁹
ut plurimum similiter dissipatis. in quibus egrotā-
tium multitudinē dolorosam incendiū flama obus-
sit. Itaq; gens ista seeleratissima preter blasphemias
quas in cōtumeliam creatoris p̄ferebant in cōspe-
ctu populi christiani. crucem quoq; flagellis cedē-
tes in eam spuebant. & in opprobrium fidei christi-
ane viliter pedibus cōculcabant. CI.

Qualiter sub certo pacto a saracenis dimissus fuit.

Postea vero per dies aliquot. soldan⁹ re-
gem ludouicū de faciēdis treugis fecit re-
quiri petens instanter cum minis & au-
steritate verboz. ut absq; mora sibi faceret damia-
tam cum omnibus rebus ibidem inuentis restitui
ac refartiri omnia damna & expēsas quas fecerat
vsq; ad tempus illud. a die scilicet quo damiatam
receperant christiani. Tandem post multos tracta-
tus usq; ad decennium imita est treuga sub hac for-
ma. videlicet q̄ idem soldanus regem & omnes ca-
ptiuos christianos qui capti fuerāt a saracenis. p̄
qm rex in egiptum venerat. necnon & omnes alios
de quibuscunq; partibus oriundos. qui capti fue-
rant a tempore quo soldanus hyemel auus eiusde⁹
soldani olim cum imperatore treugas inierat. om-
nes in quā hos de carcere liberaret. ac liberos ubi
vellent abire permitteret. & q̄ terzas quas i regno
hierusolimitano in aduentu regis christiani tene-
bant cum omnibus pertinentiis in pace tenerent.
Rex autem tenebatur ei reddere damiatā & octo
milia bizancioz saracenicoz pro liberatōne capti-
uozum & damnis ac expensis predictis. Insup etiā
am liberare saracenos omnes. eo tempore in egiptum

to captos a christianis. necnon & illos qui capti
fuerant in regno hierusolimitano a tempore treu-
garum. que facte sunt olim inter imperatorem &
soldanum predictum. Adiectum est etiā q̄ om-
nia bona regis mobilia & oim alioz que apud da-
miatam remanerent. post eius recessum salua foret
ac sub eiusdem soldani custodia ac defensione. por-
tanda quandocunq; oportunitas haberetur ad ter-
ram christianoz. Omnes etiā christiani infirmi &
alii qui p̄ rebus suis quas illic habebant vendēdis
in damiata moram traherent. similiter turci essent
sine impedimēto vel cōtradictōne quacunq; reces-
suri per terzam vel mare quando vellent. Et omni-
bus illis qui per terzam vellent recedere tenebatur
idem soldan⁹ securum conduct⁹ vsq; ad terzam
christianoz prestare. Ac cum huiusmōi treuge p̄-
stitis iuramentis hinc inde fuissent firmate. iāq; sol-
danus cum exercitu suo veniret damiatā p̄ cōplen-
dis omnibus que firmata essent. Accidit iudiciū di-
uino. ut quidam saraceni milites. non sine cōuiuen-
tia maioris partis exercitus. irruentes in soldanū
predictum surgentē in mane de mensa post pran-
dium ipm immaniter vulneraret. & de suo tento-
rio exeuntes ut posset fuge beneficō liberari. vidē-
tibus fere omnibus admiratis. & alioz saracenoz
multitudinē frustratim gladijs trucidarent. Quo
perpetrato statim multi saracenoz armati venerūt
ad regis tentoriū in illo furoris calore. ac si vellent
in eum & in alios christianos descendere. Sed ipozū
furiā diuina clementia mitigante. requisierūt re-
gem ac suos instanter super firmandis treugis p̄-
habitis. ac festina dīliberatōne damiate ciuitatis. p̄-
missis tamen quibusdā verboz & cōminatōnib⁹ to-
nitrui. Tandē igitur sicut domino placuit rex fir-
mauit treugas cum omnibus admiratis quas cum
soldano fecerat antea. & ab omnibus & singul' iux-
ta legem ipozum super hoc recepit iuramenta. de
terminatis quoq; certis temporibus. infra que hic
inde captiui liberarentur. & damiata ciuitas redde-
retur. In cuius redditōne & tunc cum eisde⁹ admi-
ratis. & antea cum soldano christiani ea de cā non
tamen sine difficultate cōuenerant. quia de illa re-
tinenda nulla spes erat. sicut certissime per illos q̄
de illa venerāt ad ipsos intellexerāt. Propter qd
rex de consilio baronum potius elegit ac decreuit
christianitati fore cōsultius. se aliosq; captiuos p̄
huiusmodi treugas liberare. q̄ & ciuitatē cum re-
siduo christiani populi existentis in ea talitē amitte-
re. & se aliosq; sub tantis periculis in carcere re-
manere. Itaq; statuta die ciuitatē damiatā admira-
ti receperunt. qua recepta. regem & fratres suos
necnon & alios barones & milites de regno fran-
cie hierusalem et cypri liberauerunt. Extunc ergo
spem habuit rex & sui firmā. eo q̄ illos liberassēt
q̄ de reddēdis omnibus alijs christianis secundū
treugarū continentia iuramenta sua firmiter obserua-
rent. CII.

De infractōne treugarum a saracenis

His ergo peractis. ab egipti partibus. rex
& alij capti et liberati recesserunt. ibiq;
certos nuncios ad recipiendos captiuos.
& ad custodiam rerum quas illic dimiserāt (eo q̄
nauigia non habebant que ad portādū sufficerēt)
reliquerunt. Postmodum autem in acon veniētes
de captiuis rehabendis solícite cogitantes. remis-
erunt in egiptum et alios solennes nuncios. atq;
nauigia ad reducēdum captiuos et alias res quas

ibi dimiserant. scilicet machinas. arma. tentoria. equos & alia multa. Sed admirati predicti a nuncijs nostrorum sibi reddi captiuos. & alia supra dicta iuxta formam treugarum cum instantia postulabant. Sicq; deuenerunt eos diutius in babilonia sub spe reddendi omnia que repetebant. Tandem post expectatōem diutinam. de captiuis omnibus quos reddere tenebantur. qui plus q̄. xij. milia ēē firmiter asseriebantur inter antiquos & nouos non liberauerunt nuncijs regis nisi tantummodo. cccc. de quibus etiam pars quedam exiuit e carcere pecunia mediante. De ceteris autem rebus nihil uoluerunt omnino reddere. quicquid (quod detestabilius ē) electos iuuenes de christianis captiuis ducendo ad victimam sicut oues appositis gladijs super eorū ceruicibus. a fide catholica quantum in eis erat cōpellebant apostatare. ac sceleratissimi machometi legem clamare. Quorum multi quidez ibecilles atq; fragiles. profitendo legem illam detestabilem a fide exorbitauerūt. ceteri uero ut athlete fortissimi. constantissime in proposito fidei persistentes coronas martirijs receperunt. Ad hec cuq; rex ludouicus post initas treugas. & liberatōnem suam firmam fiduciam haberet. q̄ liberatis captiuis terra trāsmarina quam christiani tenebāt vsq; ad tempus in treugas diffinitum. pacifice permaneret. de reditu suo in franciam disposuerat. ac de nauigio & alijs passagio necessarijs tractauerat. S; manifeste uidens q̄ admirati predicti apte per treugas ueniebant. sibiq; & christianitati contra p̄pria iuramenta illudere non timebant. requisitū consilia baronum. ac militum religiosorū quid sibi esset in euentibus huiusmodi faciendum. Quorum maior pars concorditer assererat. q̄ si eos recedere ad presens contingeret predicta terra in amissionis periculo remaneret. maxime cum in statu tam debili tamq; miserabili constituta esset. Captiuis quoq; christiani qui ab infidelibus detinebantur. omni spe liberatōnis sublata. pro perditis reputarentur. At ex illorū mora possent euenire christiani ac terre illorum aliqua bona. presertim cum inter babilonicos & soldanum halapie. discordia grauis esset exorta. qui. soldanus exercitibus suis cōgregatis. damascum iam cepit. & quedā castra sub dominio babilonie constituta. processurus ut a multis assereretur in egiptum. ad mortem interfecti soldani vindicandam. & ad terram illā si posset occupandam. His ergo consideratis rex (licet ei dissuaderetur a multis) maluit tamē adhuc differre passagium & morari per aliquot tempus in regno sirie. q̄ christi negocium sic desperatū. & captiuos predictos in tantis periculis constitutos relinquere. Alfonsus uero pictauensem. & karolum andegauensem comites. uidelicet fratres suos ad reginam matrem suam consolandam duxit i franciam remittendos. Acta enim sunt hec. āno domini. M. cc. l. regni uero ludouici xxiij. CIII

De uita & martirio sancti petri mediolan.

Et tempore claruit in ordine fratrum predicatorum. uita & doctrina & miraculis beatus petrus mediolanensis. Quē & papa innocētiū. huius nominis quartus. anno pontificatus sui. x. canonizauit. & i epistola canonizatōis eius. quam per omnes ecclesias promulgari fecit. actus eiusdem breuiter in hunc modū descripsit.

Innocētiū quartus. Hic beatus petrus origine lumbarus. in ordine

fratrum predicatorū. xxx. fere annorum spaciō. uirtutum caterua fultus. circa fidei maxime defensionem (pro qua totus ardebat) sic preualuit & profecit. q̄ contra diros eius hostes intrepida mēte feruentiq; spiritu continuum certamen exercēs. feliciter illud martirio consummauit. Sicq; firmus in petra fidei. petra demum passionis alius. ad petram christum digne laureandus ascendit. Ipse si quidem ueritatis filius. & bonitatis alumnus. conuersatōne conspicuus. fama preclarus. miro prefuisse nitor. mundicie uirginitatem itegre custodisse. nec mentis habuisse nec corporis corruptelā. & nullius mortalis criminis sensisse contactū. firma confessorum suorum assertōne monstratur. Et q̄ seruus delicate nueritus i dominum proteruit. carnem suam assidua cibi & potus paritate restrinxit. ne uero per ocij desidiam. hostilibus istidjs pateret. in iustificatōibus domini exercebat assidue ut eo circa licita totaliter occupato. locum in ipso illicita non haberent. & a spiritualibus nequicijs tutus esset. Nocturna quippe silentia humane deputata quieti. post dormitōnem breuem in studijs lectōnum decurabat. et somni tempus uigilijs occupabat. Dies autem impendebat cōmodis animarum. uel sedulis iminendo predicatoribus. uel confessionum audientiē insistendo. aut hereticum dogma pestiferum. ualidis ratōnibus confutando. in quibus spiritualis dono gratie noscitur claruisse. Deuotōne insuper gratus. humilitate letus. obediētia placidus. benignitate suauis. pietate cōpariens. patientia constans. caritate prestabilis & i cūctis morum maturitate cōpositus. alios profusis uirtutum aromatibus attraherat. Feruens quoq; amator. fidei cultor. precipuus. propugnator ardētior. sic animo suo illam impresserat. sic se totum in illius manciparat obsequium. q̄ queq; ipsius uerba & opera redolebant fidei uirtutem. cuius dulcedinem lingua eius. uelut redundās fauus copiose distillans semper illius documenta suauia. propria bat. Pro hac inquam mortem subire cupiens. hoc principaliter a domino attentis & crebris supplicatōibus postulasse probatur. q̄ non sineret cum i hac luce migrare. nisi sumpto pro illa calice passionis. Vnde quia meruit tantus athleta speciales palam de pugna tam strenua reportare. ac in celibē patriam presignitus fectis roseis introire. cum de ciuitate humana. ubi fratrum sui ordinis ibi cōmorantium prior erat. mediolanū pergeret. pro exequenda inquisitione circa hereticos. sibi ab apostolica sede cōmissa. sicut in publica predicatorū predixerat. quidam de iporū hereticorū crecentibus p̄ce illorum inductus & precō. in eum iter salutis propositi prosequente funestus insiliit. In agnū utiq; lupus. ferus in micē. in pium impius. furibundus in mansuetū. in modestū effrenis. pphanus in sanctum presumit insultū. exercet conatum. mortem intentat. Sacrum autē illius caput gladio crudeliter impercussus. diris i ipsū impressit uulnerib; & sauciato sanguine iusti ense uenerandū illuz (n̄ diuertere ab hoste. sed exhibentē se protinus hostiā. & cesoris sustinentē in patientia truces ictus) dimisit (spū petente supna) in ipso loco passionis occisum. Ipso quoq; sacrilego. percussuras in christi ministrū geminas inculcāte. ille non querula uoce murmurans. sed suffertēs omnia patienter suū domino spiritum cōmendabat dicēs. In manus tuas domine commendo spiritum meum &c. Symbolū

etiam cepit dicere fidei. cuius nec in hoc articulo
desijt esse prece pout ipse nephandus qui a fide
libus captus fuit. & quidam frater dominicus. q
comes illius erat. & ab ipso lietoze percussus die
bus aliquibus superuixit postea reculerunt. Sicut
enim granum frumenti cadens in terram. & infide
lium manibus cōpressum & mortuum. vberē con
surgit in spicam. sic borus in torculari calcatus.
liquois redundat in copias. CIII **De ipi?**
miraculis.

Hic iam in celo quasi luminare conspicuū
& splendore glorie in multoz coruscato
ne signorum effulget. quia non vult do
minus ipsius abscondere sanctitatem. nec merito
rum suoz virtutem supprimere in occulto. sed in
lucentia sanctorū candelabra manifestius exaltare
ut in omnibus qui in ecclesie domo habitant. pro
ferat clarum lumen. Nam nec in vita latere sic po
tuit. quā miraculoz claritate pateret. Cuiusdam
etenim nobilis filium pre nimio & horribili totius
gule tumore. nec loqui. nec spirare valente in leua
tis ad deum manibus. & crucis i eum facto signa
culo. illoq accipiente illius capam. & infirmo sup
ponente loco sanauit. Idem quoq nobilis rebe in
ti postmodū torsione grauius corporis. credens
& metuens sibi exinde imminere mortis discrimē
capam ipam quam extunc conseruauerat reuerentē
fecit afferri. Qua suo apposita pectori. mox vermē
quendam duo habentem capita. & pilozum densi
tate villosum euomit. plena liberatōe secuta.
Cuiusdam iuueni muto immisso digito i os eius. sue
lingue soluto ligamine. beneficium loquele cessit.
Hec & alia plura dum viueret dignatus est per eū
dominus operari. Post mortē vero ipsius lampas
des ad sepulcrū eius venerabile dependentes pluri
es per seipās. absqz omni humano studio & miste
rio diuinitus sunt accense. quia conueniens nimis
erat. ut qui igne ac lumine fidei excellenter clarue
rat singulare de ipso ignis & luminis miraculū ap
pareret. Quidam autē dum vesceretur cum aliis et
illius sanctitatem & miracula deprauiaret. sump
to quodam sub hac detestatōe morsello. q eum
non posset si circa hec delinqueret transglutire.
sensit mox ipm suo gutturi sic herentem. ut eum i
ducere vel educere non valeret. At ille penitens &
iam vult? mutato colore. quasi sentiens vicie mor
tis euentum. facto infra se voto. q linguam de ce
tero ad talia non laxaret. fuit protinus illo euomi
to liberatus. Ydropica quedam mulier. ad locum
passionis ipsius auxilio dei perueniens. fusa ibi ora
tōne. sanitatem integrā mox ipa recepit. Obsesse
quidem a demonibus lōgo tempore mulieres (mi
ra res) martir ipse deiectis illis. cu multo. sangui
nis vomitu de corporibus liberauit. Febres expu
lit. lāguozesq curauit plurimos & diuersos. Cui
dam sinistre manus digitū ex morbo fistule pluriū
foraminū concauitate defossum. mira consolidatō
ne sanauit. Quidā puer ex casu grauissimo sic op
pressus ut motu & sensu penitus destitutus tāq
mortuus defleretur. mox apposita de terra suo pec
torī. sacro eiusdem martiris cruore contacta. in
columis exurrexit. Quedam cuius carnem cancer
edax sedula corrosione vorabat. limitis huiusmodi
terza vulneribus est curata. Alii etiam diuersis in
firmitatibus occupati. qui sepulcrū ipsius in vehi
culis & aliis sustentaculis adierunt. exi de postmo
dum plena incolumitate recepta. sine aliquibus re:

diere subsidiis. Ad hec vero magna hereticoz &
ipozum credentiū multitudo. cū tantā fidei aduer
terent efficaciaz. & ad eam tot certis & apertis si
gnoz indicis tanq quibusdam clamantib? prece
nibus vocarentur. nec possent tam valide eoz in
stantie non parere. ad ipsius lucez fidei de sui erro
ris núbulo est conuersa. Quid plura. his & q mul
tis aliis miraculis gloriolis magnificauit dominus
sanctū suum & colendū exhibuit vniuersis. n. kl.
may. CV. **De temporibus presen**
bus.

Ecce tempora sexte etatis vsqz ad presen
tem annū sūmarim perstringendo descri
psi. qui est annus christianissimi regis no
stri ludouici. xviij. imperij vero friderici. xxxij.
Pontificatus autē innocentij quarti secundus. qui
est porro ab incarnatōe domi. M. cc. xliij. A cre
atōne vero mundi quīntimillesimus. cc. vi. Et hoc
dumtaxat iuxta minoz numerū quem in hac tota
serie secuti sumus. Porro secundū maiore numerū
ex antiqua translātōe sumptū. quem supra posui
mus. ann? presens existit. ab imitō seculi. sextusmil
lessimus. cccc. xlii. Porro septima etas que anima
rum quiescentiū est. ab ascensione domini. aperta
ianua quietis iniciū habuit. & vsqz in presens vna
cum sexta decurrit. Sed & deinceps vsqz in finem
mundi simul cū illa protendetur. & tunc etiā ipsa
quidē secundū se non habebit finem. quia requies
animaz interminabilis est. sed ab octaua resurgen
tium etate suscipietur. Idēqz in genesi. vii. dies
non habere vespē inuenitur. Interim autem in
hoc mundo visibili florentes mali persequunt. bo
nos. & boni tolerant malos. Et cum illi nequiter
isti vero laudabiliter viuunt. vtriqz tamen cōmuni
ter temporalia bona participant. necnon & eccle
sie sacramenta. Et inter hec ut ait salomon nescit
homo utrū amore an odio dignus sit. sed omia p
mixta sunt & confusa. donec appareat ventillatoz
impioz rex sapiens. qui seperabit granum a palea.
Porro defunctorū anime. quedā scilicet reprobuz
in inferno cruciantur. donec in fine resūptis corpo
ribus sententiā perpetue dānatōis excipiant. &
duplici contritōne conterantur. Quedā vero soli
cet electoz que nondū ex toto purgantur. sed cu
lino. feno. stipula. de hac vita migrauerunt. igne
purgatorio temporaliter affliguntur. donec illo ig
ne purgate ac penitus dealbate. stola primaz ac
cipientes beata requie perfruantur. Alie vero &
iam in hac vita. siue per baptismū. siue per penitē
tiam omnino purgate. vel post mortē ut dictū ē
igne purgatorio dealbate. moxqz prima stola feli
citer decore. iā illa requie ac visione beatifica gra
tulantur. ac spe felici & segura. secundā quoqz sto
lā in fine prestolantur. CVI **De signis fūe**
consumatōis.

Quantū vero tēporis vsqz ad finē seculi.
& aduentū iudicis super sit. certū est ne
minē mortale esse qui nouerit. nisi forsitā
dominus alicui speciali gratia reuelauerit. Omniū
nanqz de hac re calculantiū digitos quiescere iubz
qui ait. Non est vestrū nosse tēpora &c. Iā tam
illius consumatōis apparent euidentia quedam si
gna dudū a sactis prophetali spū predicta. Quo
rum primū est iniquitatis inūdatō. ac per hoc fidē
& caritatis euacuātō. Reliqua vero sunt scientie
mūltiplicatō. prelio? opinio. euangelij per orbem
disseminatō. sathaneqz solutō. id ē potestatis ipi?

a tempore passionis domini cohabite relaxatō. hereticorum dispersio. Septimū quoq; iam esse videntur in ianuis. a romano scilicet imperio vel obedientia discessio. **V**t autem ait crisostomus. medulla huius mundi sunt homines sancti. Sicut enim in arbore quandiu medulla sana est semper floret. cum autē consumpta fuerit. tota paulatim marcescit. ita quandiu fideles manent stat iste mundus. cum autē ex mundo defecerint cadet. sicut egredientibus israelitis exterminatus est egiptus. **S**ed constat prius antichristū venturū. & contra sanctos pugnaturum. **V**nde methodius martyr. In nouissimo inquit sexto miliario seculi. exhibunt filij ysmahel de heremo. & erit aduentus eorum castigatio sine mensura. Tradidit deus in manus eorum cuncta regna gentium. propter peccata & scelera eorum. **F**aciunt enim christiani multa illicita. polluētes semetipsos. quod dictum turpissimum est. propterea tradidit illos deus pollutis barbaris in manus saracenorum. Ecclesiarum thesauri & ornamenta eorum erūt & ab eis distribuentur. ecclesie quoq; cremabuntur. **I**deoq; patrem eorum ysmaelem deus. o nagrum vocauit. Non enim sunt homines sicut alie gentes. sed de heremo venturi. id est hominibus odibiles. **S**acerdotes in locis sanctorum interficient. & in ecclesijs sanctorum cum mulieribus concumbent. & sacra ecclesiarum vestimenta induent ipsi & uxores eorum. **E**ritq; tribulatio magna super christianos ut manifestentur qui in christo sunt credituri & liberabit eos de manu saracenorum. **S**urget enim rex christianorum & preliabitur cum eis. & interficiet eos gladio. & reddet illis deus in septuplum mala que in alijs gesserunt. **P**ost hec vero & alia plura subiungit. **T**unc apparebit filius perditionis qui dicitur antichristus in corozaym nutrietur in bethsaida. & regnabit in capharnaum. **C**VII

De quibusdam dictis ioachim & sancte hildegaridis.

Querum abbas ioachim in expositōe hieremie ita scribit. Ab anno domini. M. cc. & ultra suspecta sunt mihi tempora & momenta. in quo nouo ordine sa mulis exorto. **O**phni & phinees sacerdotes & pontifices dei. a romane rei p. principe captiuentur. Capiatur archa ecclesie hely quoq; id est summus pontifex corruat. & quasi alter mardocheus sub aman iudicimine maneat agagita. **I**psam autē ruinam ecclesie. tunc necesse est predicare ac plangere. quibus & voluntaria paupertas ardeat. & doctrie spūalis ac vite puritas in future tribulationis aculeis non obstat. **T**ales ergo doctores & tales prophete mittendi sunt. qui non solum inferiores homines. sed etiam ipsos pontifices & prelatos fulgurent et nō palpent. **R**euelandi nimirū in proximo sunt doctores. predicatoresq; fideles. qui & terrena carnaliaq; corda omni plaga percutiant. & elatis ac tumidis magistris. silentium suis studijs ponant. **E**t licet ordo ille futurus ad obedientiam sit oriturus. tam a prophetis est prenunciatus. & in apostolicis viris terciū temporis ecclesiastici cursus a deo cognitus & electus. i. vultus spūalis ecclesie ac perfecte doctrine sanctificandus. ac si alius beniamin filius non tam doloris in pena. q̄ dextre scilicet exultationis in gloria. **T**ales in proximo pariet generalis ecclesia iam senescens. tales rachel plorabit filios a rege im-

puidenti facie. ac si altero herode occidendos. **Q**ui propter eam dicti sunt doloris filij. quia contentis eis spūalis religio pro angustia temporis non poterit consolari. **S**ed tamen & ipsi dextre filij dicuntur. quia vntē in eis et pro eis mater ecclesia p̄mitte inde de eis & cum eis eterna patria iocundat. **H**is sunt fideles in doctrina. spūales in vita. obediētes in pressura. **F**ormatus est igitur ordo iste. ad istaz hieremie in ecclesia generali. sanctificatus in obseruantia regulari. ne quis eum de vite merito reprehendat. **P**uto etiam q̄ sicut olim deus patres elegit senes secundo apostolos iuniores. ita & nunc tercio pueros ad literam eligat propter eos quibus vterā viluerunt. ad predicandum scilicet euangelium regni. prelati adulterantibus verbis dei. **E**t sicut olim per moysen & iosue dominus chananeos israelitis subiecit. ac per paulum & barnabam idolatras strauit. sic etiam nunc per duos ordines fuos in illis presignatos gētes incredulas subigat et conuertat. **H**ucusq; ioachim. **S**ed & anno ab incarnatione domini M. c. lxxxviij. sancta hildegaridis de tempore muliebri prophetauit in hunc modum. **A**nno inquit post incarnationem christi. M. c. apostolorum doctrina & ardens iusticia. quam in christianis & spūalibus constituerat deus. tardare & in hesitationem verti cepit. sed hoc muliebri tempus non tam diu durabit. q̄ diu hucusq; persistit.

CVIII **D**e aduentu antichristi et eius fallacijs.

Igitur autem antichristus in babilonia de tribu dan nasciturus. iuxta id q̄ ait iacob pater eius. fiat dan coluber in via etc. **V**nde et hec sola tribus in apocalypsi subicitur. ubi ex alijs tribubus signati numerantur. **H**uius aduentus ut ait apostolus erit secundum operatōes sathane. q̄ totum faciet (dyabolo qui illum possidet) insigante atq; cooperante. **N**ec tamen ita possidebit eum ex toto. ut uniatur ei sicut humanitati diuinitas in christo. nec ita vexabit eum ut careat rationis iudicio. alioquin non imputaretur ei quidquid ageret. sicut nec furibundo. **C**omestor quidem dicit q̄ a principio conceptōis illius dyabolus in utero matris eius descendet. cuius viri te deinceps aletur puer et nascetur et adolescet. **S**ed alij dicunt et forte verius. q̄ more ceterorum hominum a die conceptōis sue habebit angelum sui custodem vsq; ad annos discretōis. tunc excolletur supra omne quod dicitur deus. et angelorum presidio penitus eius desertum occupabit eum dyabolus. **Q**ui ideo tunc soluendus dicitur. quia totam potestatem suam antiquam sibi relaxatam. per illum exercet. et pro voluntate sua inclinabit eum ad malum. sicut possessor ad libitum suū trahit iumentum. **T**unc igitur iniquus iste caput omnium iniquorum aperte reuelabitur qui nunc in mēbris suis misterium iniquitatis iam operatur. cumq; venerit hierusolimam circumcidet se dicens iudeis se esse christum. ipsis in lege promissum. christum vero nostrum fuisse deceptorem et magum. **O**mnes itaq; iudei credentes et ei adherētes. cōfluunt ad ipsum. et reedificabunt templum a romanis destructum. ibiq; sedebit dicens se esse summum deū. **V**eniet quidem ut ait apostolus. i. omni virtute potestatis humane et opulentie. facietq; signa et prodigia. que dicuntur mendacia. vel quia non erunt vera. s. fantastica. vel quia ad confirmandum mendacium ostensa. ad seducendum videlicet illos qui

caritatem & veritatem christi recipere nolunt. Multa deceptis munera largientur et quos terrore nequiverit. avaricia subiugabit. populum iudicare. sabbatumque servare compellet. ut exteriorum ritum legis revocet. **Diem quoque dominicum honorari iubebit. quia mori se ac resurgere simulabit.** **CIX. De persecutōe eius & interitu ipsius.**

Et sicut christus apostolos misit. sic ille per orbem et legitur mittet legatos suos ubi personaliter accedere non poterit. Hi civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. id est ecclesiam persequentur tribus annis & dimidio quibus regnabit antichristus. In eo namque brevi spacio totis viribus suis suorumque legitur seviturus. plurimosque pariter dolo & ypocriti partim violentia seducturus. Sancti vero tunc tante sapientie ac fortitudinis erunt. quod tanto eius impetu insidiosisque vincere non poterunt. tunc emittet dominus helyam & enoch famulos suos. ad hoc ipsum viuentes in paradiso terrestri reseruos. ut ipsum antichristum redarguant. & corda filiorum ad patres convertant. tandemque mortis debitum tanto tempore dilatum exoluant. **Prophefabunt autem diebus mille. cc. lx. amici facis. id est verbo et exemplo predicabunt penitentiam tribus annis & dimidio. sicut & antichristus predicavit.** **Ipsam qui deum antichristum coram omni populo arguent et mendacem & fallacem ostendent. tunc iudei agnoscetes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati. eruntque ut dicit methodus. c. xl. quatuor milia virorum ex omni tribu israel pro christo interfecti. tunc antichristus furore repletus iubebit sanctos dei testes. enoch scilicet & helyam occidi. & iacebunt in plateis hierusalem per triduum insepulti. ut quicumque viderint timeant eis conformari. tunc erit talis tribulatio. qualis nunquam fuit antea nec post erit.** **Denique iuxta visionem danielis. veniet antichristus usque ad verticem montis oliveti. qui dicitur melchus & sanctus. quia ex eo ascendit ad patrem christus dominus. ibique seductor ille peribit. unde saluator ad celos ascendit.** **Cum etenim sederit in eodem loco. in papilionem & in solio suo dominus iesus christus ut ait ambrosius ostendit se ei. & interficiet eum spiritu domini sui. id est virtute precepti sui.** **Ipsam namque iesu clamante in aere morietur antichristus per michaelis ut dicitur fulminatus.** **Maxima quoque pars suorum ut legitur a michaelis interficietur.** **Igitur a tempore quo iuge sacrificium ablatum fuerit. id est quo antichristus orbem obtinens dei cultum interdixerit usque ad interfectionem eius.** **Dies. M. cc. xc. id est annitres & semis complebuntur. tanto enim tempore sanctos persequetur.** **CX. De adventu iudicis ac signis pambulis.**

Post mortem antichristi non statim veniet ad iudicium dominus. sed ut ex libro danielis intelligitur. electis qui in illa persecutōe tribuauerunt. xlv. dies ad penitentiam concedentur. Quantum vero post venturus sit dominus penitus ignoratur. **Ministri quidem antichristi gaudebunt in illis diebus nubentes & convivales celebrantes. ac ludos diversi generis exercetes. atque dicentes.** **Licet preceptor noster mortuus sit modo tamen habemus pacem & securitatem.** **Cumque talia dixerint superveniet eis interitus gravis & repentinus.** **Illud quidem extremum iudicium**

precedent signa multa que nobis exprimit euangelium. In historia quoque scolastica leguntur signa quindecim dierum. que invenit hieronimus in annalibus hebreorum. sed verum continui an interpolati futuri sint non expressit. **Prima enim die erigit se mare quadraginta cubitis super altum domini montium stans in loco suo quasi murus.** **Secundo tantum descendet ut vix videri possit.** **Tercio marie belue apparentes super mare dabunt rugitus usque ad celum.** **Quarto ardebit mare & omnes aque.** **Quinto herbe & arbores dabunt rorem sanguineum.** **Sexto ruent edificia.** **Septimo petre admuice collidentur.** **Octava generalis fiet terremotus.** **Nono equabitur terra.** **Decimo exibunt homines & cavernis. & ibunt velut amentes. nec mutuo poterit loqui.** **Undecimo surgunt ossa mortuorum & stabunt super sepulcra sua.** **Duodecimo cadent stelle.** **Decimotercio morientur viuentes. ut cum mortuis resurgant.** **Quartodecimo ardebit celum & terra.** **Quintodecimo fiet novum celum & nova terra. & resurgent omnes.** **CXI. De purgatione mundi & claritate iudicis advenientis.**

Anturum quidem iudicem ignis precedet qui faciem huius mundi comburet. peribitque celum & terra non secundum substantiam. sed secundum speciem que mutabitur in meliorem. Celum dico aereum non ethereum. tantum enim ascendet ignis preambulus iudicii. quantum ascenderunt aque diluvii. scilicet. xxv. cubitis super cacumina montium. ut hanc mundi partem expurger a peccatis hominum. terra igitur et mare ex aeris crassitudine conflagrabit. & electos quoque secundum apostolum purgabit. in quibus aliquod purgandum extiterit. **Vnde & tandiu durabit donec omnes purgaverit. purgatis autem nullatenus nocbit. malis itaque qui tunc vivit reperti fuerint erit consumptio. bonis vero refrigeratio.** **Ut enim ait augustinus. hoc erit incendium mundi sanctis. quod fuit tribus pueris camini babilonis.** **Media nocte venturus iudex legitur. non pro hora temporis ut ait augustinus. sed pro rei obscuritate. id est occultatione.** **Erit autem iudicis adventus. ad instar fulguris subitus & coruscus.** **Vnde sol & luna tunc obscurari leguntur non sue lucis diminutione. sed veri luminis comparatione. alioquin legimus septuplum luminis. quod nunc plus habetur in die illa. sed respectu vere lucis erunt omnia in sui natura tenebrosa.** **Domini qui tunc in aere apparebit supra locum unde ascendit. et erunt coram eo quasi triumphi vexilla sue mortis instrumenta. videlicet crux et clavis et lancea.** **Vnde dicit crisostomus. quod angeli signum crucis excelsis humeris portabunt et regalem nobis aduentum tamque vexillo et pompa regali precedente nuntiabunt.** **Nec solum crucem. sed et vulnera sui corporis. id est cicatrices vulnerum demonstrabit. ut ostendat se vere esse qui pro nobis crucifixus fuit.**

CXII. De generali resurrectione et eius ordine.

Sic igitur purgato mundo. et ad iudicium veniente domino emittetur vox illa magna et manifesta. que in euangelio dicitur tuba quia tamquam signum triumphi victores ad premium atque ad diem epulum invitabit. victos autem deterrebit. **Hoc igitur erit aliquod preclarum et evidens signum quod dabitur ad mortuos suscitandum. ut omnes resurgant et veniant ad iudicium.** **Hec etiam vox filii dei et vox archangeli dicitur. quia annuncie**

filio per angeli ministerium hoc implendum esse non dubitatur. Sic enim in euangelio dicitur. mittet angelos suos cum tuba & aggregabunt electos eius a quatuor p. e. Et iterum Exhibunt angeli & sepe rabunt malos de m. iustorum. Hec itaq; vox ab omnibus audietur. eiusq; virtute mortui resuscitabuntur. boni quidem in gloria immutaturi. & in multis bene dispositi. Mali vero quantum ad diminutionem membrorum incorrupti. sed prauis & passibilibus corporum qualitatibus non priuati. Omnes igitur resurgemus boni & mali in momento in ictu oculi. Non enim per deo terrena materies. de qua mortali carno contrahitur. sed in quemcunq; puluerem cinerez ut resoluatur in quoslibet alios aurazq; diffugiat in quemcunq; corporum substantiam. vel in ipsa elementa vertatur. in quorumcunq; animalium vel etiam hominum. cibum carnemq; mutetur. illi anime in puncto temporis eam reddet. que illam primitus ut homo viueret animauit. Resurget autem non fantastice sed vere. quidquid est de veritate humane nature. Et in eo resurget vnus quodq; in quo prius habitus oportunitas suum esse. Vnde costa adeo detracta non resurget in adam sed in eua. Quia formata muliere perfectior fuit homo quantum ad conseruationem spiritus quam ante. Eadem etiam ratione manus hominis amicta ab hoste alio resurget in primo. Quia vero corpus humanum perfectissimum est omnium corporum inferiorum. caro bouina ab homine comesta & in carnem eius mutata resurget in ipso comestore. nimirum non in sua specie prima. sicut nec terza de qua formatus est adam sed sub specie carnitatis humane. Decisio quoq; que fit ex parentibus in humana generatione non in ipsis resurget. sed in prole. quoniam in ea primo habet oportunitas suum esse. nec etiam vnus fuit ut dicunt quidam de substantia carnis pentum actu sed potestate. Fit enim de superfluitate humiditatis tercie. parata vniui membrorum substantie. Tunc secundum apostolum omnes electi de diuersi mundi partibus occurrent sibi inuicem in virum perfectum. id est in virilem perfectionem. quasi scilicet in statu etatis. xxx. circiter annorum. in qua christus habitavit annorum & corporis plenitudinem. Igitur vnusquisq; mensuram corporis plenitudinem sui recipiet. quam in etate. xxx. annorum habuit. etiam si senex obiit. vel quam in illa habiturus esset. si resque ad eam peruenisset. Ita vero modificabitur in vno quoque materies illa corporis. ut nihil ex eo pereat nihilque superfluat. Sed & si quid alicui defuerit ille supplebit qui de nihilo fecit quod voluit. Et si quod enormiter abundauerit in parte aliqua per totum spargitur. ita quod ibi nihil indecorum erit. sed omnia decentia. Nec erit necesse ea que de cadauere dilapsa sunt ad easdem partes redire corporis ubi prius fuerunt. Sed sicut statua quando iterum funditur quod prius erat de naso sit de pede vel econuerso idem tamen simpliciter qui prius & nasus & pes erit. licet non eadem materia sit. quia non iudicatur de meritibus secundum materiam sed secundum formam. Sane ibi erit etiam sexus diuersitas. non quidem in seruiens vsui vel libidini. sed nouo decori & diuine laudi. Porro hermafroditus in eo sexu resurget quem ei natura dedisset si non impedita fuisset. Mortui ergo qui in christo interim quiescunt resurgent primi. non quia ibi sit ordo temporis sed dignitatis. Resurget autem vnusquisque in suo ordine scilicet apostolus ut apostolus. propheta ut propheta

& ita de ceteris. Tunc & illi qui viuui reperiuntur. secundum apostolum simul cum illis qui dormierunt obuiam in aera christo rapiuntur. & ut dicit in ipso raptu morientur. statimque resurgent ut anima de corpore quali per soporem egressa. eidem in momento reddat. CXIII. De miraculo & causa resurrectionis nostre.

A Nime quidem etiam exute corporibus appetunt incorporeationem. Vnde & illo appetitu utcumque retardant ne ex toto confluant in summe maiestatis contemplationem. Sed & corpus naturaliter appetit animam tanquam perfectionem suam. verum licet in veroque sit mutue coniunctionis desiderium. non tamen possunt a natura iterato coniungi. sed miraculose tantum. Primo quidem quia non potest fieri regressus a priuatione in habitum per naturam. ergo nec a morte ad vitam. Deinde quia ipsa resurrectio subito fienda legitur. natura successiue operatur. Tercio quia coniunctio ipsa indissolubilis erit. & corpus impassibile. quod natura nullatenus potest facere. Quarto quia resurget idem corpus numero. natura vero non facit idem numero sed specie. Ex similibus namque similia procreant. spiritusque per indiuiduorum multiplicationem conseruat. veruntamen duplex erit in resurrectione corporum coniunctio. vna scilicet actio quam miraculose faciet deus angelorum ministerio. alia vero relatio media inter partes coniunctas. Et hec naturalis erit. sicut in ceco illuminato visus habitus fuit miraculosus. & visus actus naturalis. Itaque non oportet dicere. quod resurrectio sit naturalis. quoniam illa secunda coniunctio. que est relatio non est resurrectio sed consequens ad resurrectionem. Dicitur autem resurrectio christi causa nostre resurrectionis fore quia quodammodo causa motiua est liberalitatis patris. ut amore christi faciat fratres eius resurgere gloriose. Sicut cum rex terrenus filium suum militem facit eius amore multos alios etiam milites facit. Est etiam causa motiua quantum ad nos. quod mouet nos ad resurrectionis gloriam bonis operibus adquirendam est iterum eius causa formalis id est exemplaris. Hec omnia que dicta sunt. ante iudicium illud extremum facta sunt. CXIII. De aduentu iudicis illustratione.

O mnibus itaque resurgentibus & in occursum iudicis properantibus. Obuiabit in primis peccatoribus ista facies delictorum suorum omni tormento amarior. Inde namque conscientie remorsio. inde timor dolor. desperatio. Inde etiam inestimabilis confusio. dum vniuersa multitudo spectantium leget in eorum pectore. stilo ferreo signatas ymagines peccatorum. Tunc enim secundum apostolum cogitationes animam accusabunt. non vti que tunc erunt. sed que nunc sunt. quia quasdam sui notas & signacula. in corde velut in cera relinquant. Hi sunt libri singulorum qui tunc omnes aperientur. quia per aduentum iudicis non solum tenebre aeris illuminabuntur. sed etiam abscondita cordium manifestabuntur. Et tunc illud euangelij implebitur. nihil operum quod non reueletur &c. Quadam enim virtute diuina fiet. ut vnusquisque opera sua bona vel mala. cum cuncta in memoriam reuocentur ac mentis intuitu mira celeritate cernantur. ut hominem vel accuset conscientia vel excuset. eaque teste uel damnetur uel saluetur. In electis autem uel omnino delebitur memoria pristinae conuersationis succedentibus eternis bonis. uel potius habebunt

priorum malorum memoriam: utique non ad penam. vel glorie derogationem sed ad gratiarum actionem.

Tunc itaque reprobi desperantes. & ante faciem iudicis apparere formidantes dicent montibus. opere nos a facie sedentis super thronum. **V**t enim ait crisostomus super matheum. satis est mille fulmina sustinere. quam vultum illum mansuetudinis ac pietatis plenum. nos tamen auersantem videre. **A**llesque totius tranquillitatis oculos nequaquam sustinentes nos aspicere. **D**icit etiam hieronimus quod sol & luna lumen suum retrahentes. & seueritatem iudicis aspicere non valebunt. non quo clementiora sunt dei iudicia. sed quo omnis creatura in tormentis aliorum de suo iudicio pertimescat. **V**irtutes quoque celorum. id est angeli tunc moueri dicuntur. non quidem metu damnationis vel aliqua perturbatioe pauoris. sed admiratione quadam eorum que viderit. **V**t autem ait beda. quid patietur virgula deserti. ubi concugetur cedrus paradisi. **CXV.**

De sessione iudicis & assessoribus ac testibus.

Aunc igitur electis in aera domini occurrentibus. & reprobis in terra quam dilexerunt remanentibus in valle iosaphat. id est iudicii sententiam expectantibus sedebit in aere. nube sibi ministerium exhibente. sicut factum est in eius ascensione. sicque faciet iudicium constipat agnibus ac virtutibus celorum. omnium quoque creatura armata ad ultionem inimicorum. **I**n forma utique serui christus iudicabit. in qua coram pilato iudicatus fuit. **Q**ue & tunc non habes spem neque decorem omnibus spectaculum fuit. & tunc in gloria decoris omnibus hominibus apparebit. **C**umque ut ait augustinus in forma serui glorificata. viderit eum boni & mali tolletur impius ne videat gloriam dei. id est diuinitatis claritatem. **H**anc enim soli mundi corde videbunt. quia vita eterna erit eis. **I**taque pater non iudicat quemquam. sed omne iudicium dedit filio. quia filius hominis est. **N**on quod ipse sit filius ex virtute humanitatis. vel sine patre & spiritu sancto iudicaturus sit. sed quia iudicans in forma hominis gloriosa apparebit cunctis impiis quidem terribilis. iustis vero mitis. quia malos terribilis. iustos autem illustrabit & letificabit. **I**udicabit tamen virtute diuinitatis. non humanitatis. & hoc cum patre & spiritu sancto sicut & corpora suscitabit. **Q**uod tamen eius humanitas factura legitur. quia dabit in forma hominis meritum & causam nostre resurrectionis. id est passionem & resurrectionem suscepit. & forte secundum eandem formam vocem dabit qua mortuos suscitabit. **V**nde ipse princeps angelorum christus ab apostolo vocatur archangelus. vel ut hoc ipsum archangelus aliquis eius imperio sit factururus. non autem solus christus. sed & sancti cum eo iudicabunt nationes. ipso dicente. sedebitis & vos super duodecim sedes. **N**ec solum duodecim apostoli cum eo iudices sedebunt. alioquin paulus ibi non sederet. sed omnes perfecti qui relictis omnibus ipsum secuti sunt. **P**er duodecim namque sedes perfectio tribunalis accipitur. id est vniuersitas iudicantium. & per duodecim tribus vniuersitas iudicandorum. **E**rantque testante beato gregorio quatuor ordines in iudicio. duo scilicet electorum. & duo reproborum. **E**lectorum namque quidam non iudicabuntur sed iudicabunt & regnabunt ut perfecti. quidam iudicabuntur & regnabunt ut mediocriter boni. **R**eproborum vero quidam iudicabuntur & peribunt.

re mali catholici. **Q**uidam vero non iudicabuntur sed peribunt. ut increduli quorum damnatio toti ecclesie nota ac certa est. **E**rit autem ibi iudicium quadruplex. **I**udicium prime auctoritatis quod erit trinitatis totius. principalis admodum instructionis. quod erit christi solius. **A**ssessoris. quod erit perfectorum. & compationis quod minus malorum. iuxta illud **R**egina austri surget in iudicio c. g. i. & c. **C**um vero perfecti potestate vel auctoritate iudicaturi leguntur. potestas vel auctoritas large sumitur. non prima videlicet. sed secunda que ex iudicis assensione contrahitur. **V**nde qui vicerit inquit dabo ei sedem in c. m. an. c. **H**is enim in throno sedere filii est ex ipsius potestate iudicare. **A**derunt etiam cum eo tunc omnes angeli scilicet humanorum actuum testes futuri. sub quorum custodia bene vel male egerint ut ait origenes super numeri. **V**nusquisque inquit angelorum in extremo iudicio aderit. adducens secum illos quibus prefuit. quos adiunxit. quos instruxit per quibus faciem patris semper vidit. **CXVI.**

De meritorum discussione.

Aunc seperabit iudex bonos a malis. sicut pastor oves ab hedis. **Q**uibus namque comparantur electi potius quam agni propter spiritalem fecunditatem. reprobi vero non capris. sed hedis propter sterilitatem. **T**unc ut ait gregorius nazianzenus. omnia pendebunt in statera iusticie. gesta scilicet & verba & cogitationes nostre. **M**ala enim & bona contra se inuicem diuersa lance penduntur ut pars que preponderauerit vincat. & quo vergit opus illuc irrevocabilis sententia decidat. tunc iudex improperebit nobis non solum mala que fecimus. & bona que per negligentiam omisimus verum etiam beneficiorum in suorum multitudinem que ingratis suscepimus. & quibus abusi fuimus castigaciones & medelas. atque remedia. quibus adhibitis curati non sumus. **P**ropter vos inquiet cum in forma dei essem. hanc serui formam accepi in qua & xxxij. annis vobis laboriose seruiui. salutem vestram operando. predicando. discurrendo. sustinens in factis meis observatores. in dictis contradictores & murmuratores. **I**n hac quoque pro vobis flagellatus sum. consputus palmis. in faciem cecus. spinis coronatus. morte turpissima condemnatus crucifixus. aceto petatus. mortuus. lanceatus. **P**aradysum vobis aperui. regnum meum vobis obtuli. **N**ec vos coegi. sed libertatem spiritus vobis concessi. humile solummodo voluntate in vobis requiui. **Q**uid vltra debui vobis facere et non feci. **D**icite mihi peccatores. natura mortales & passibiles. quid passi estis propter me dominatorem vestrum. qui tanta pro vobis iustus & impassibilis passus sum. **T**unc etiam qualitercumque preferentur illa preconia bonorum. **E**sturiui & dedistis mihi man. c. **V**bi aduertendum est quod in retributione dominus opera misericordie potius quam opera penitentie vel iusticie commemorat. ut se primum ad remunerandum ostendat. **S**i enim ea que naturalia sunt ac per hoc facilia (quia pietas ipsa naturalis ad hoc animum mouet) tanto premio remunerabit multo magis ea que sunt difficiliora. **I**tem ut ostendat quod quicumque saluabitur in agnis ex misericordia dei. quam ex suis meritis saluabitur. & ei solum qui misericordiam fecerit. misericordia impen-detur. **A**c si dicat. **V**estra quidem merita tanto premio non sunt condigna. sed quia dignos misericordiam vobis fecistis miserendo. videlicet alijs. congruum est ut misericordia respondeat vobis. **S**i militi ubi

mali redarguuntur. sola immisericoz avaricia me-
moratur. Ibi quoq; considerandum est quid mere-
atur qui aliena rapit. si damnabitur eternaliter qui
sua non dedit. Iudicium nanq; sine misericordia fi-
et ei qui non facit misericordiam. Quod autem di-
cuntur responsuri. Domine quando vidimus te
esu. &c. Cum dicant sancti. q; omnis lingua obmu-
tescet in die iudicii. per ypoteseum potest intelligi.
scilicet non quia reuera huiusmodi alteratio futura
sit. sed quia si fieret iudex rationabiliter hanc eoz
responsionem vel excusationem compesceret. Vñ
dicit comestor. q; hec bonoz & maloz comemo-
ratio nihil aliud erit q; q; singuli merita sua cogno-
scent. quib; saluabunt & danabunt. CXVII.

De fine platonis.

Omnis pferetur super utrosq; sententia
scilicet venite benedicti & ite maledicti
sive vocali sono sive alio modo. Hec etenim
& huiusmodi omnia plurimi magis putant consci-
entis. q; verbis exprimenda. Ibi igitur reprobi
in supplicium eternum. iusti autem in regnum eter-
num. In disceptando fuit ordo contrarius. quia p-
prium est boni dei. prius recordari beneficia bono-
rum. q; malefacta maloz. Postmodum autem in exi-
tu verozunq; prius nominat pena maloz. ut prius
que timoris sunt euitemus mala. postea vero que
honoris sunt appetamus bona. vel quia reprobi dam-
nationem ipam ex condigno meruerunt. electi ve-
ro gloriam illam ex dei misericordia. potius q; ex me-
ritis obtinebunt. Quia tamen vniuersa vie domini
misericordia & veritas. sicut electos remunerabit
supra condignum. sic etiam reprobos punit citra
condignum. Eternaliter tamen licet peccauerit te-
poraliter. quia ut dicit gregorius. iustus est ut nu-
q; careant supplicio. qui nunq; voluerunt carere
vel esse sine peccato. Ideo nanq; cum sine peccate-
runt. quia cum sine vixerunt. Voluissent autem sine
fine viuere ut possent sine fine peccare. Notandum
vero q; te reprobis dicitur. Ibi hi. si a facie do-
mini & omnium sanctoz conforto proiecti in sup-
plicium eternum. scilicet ignis inferni. Ecce duplex
pena reprobis preparata. scilicet excisio vel sepe-
ratio a regno & cruciatus in inferno. Hec sunt secu-
ris & ignis de quibus dicitur in euangelio. Omnis
arbor que non facit fructum bonum excidetur &
in ignem mittetur. Quarum scilicet penaz prior
asserit ibi crisostomus omnibus tormentis ee gra-
uiorem. Nam horrendum est inquit illud iehenne
supplicium & res intollerabilis. Tamen si decem mi-
lia iehennas ponat aliquis nihil tale dicit quale e-
a beate illius glorie pelli honore. & christo exosu
esse. His ergo sicut dicit gregorius nazanzen; qui
regno celozum indigni habebuntur. erit etiam hec
maior omnium pena q; a deo proiectione. & pudor
atq; confusio conscientie eozum. cuius finis atq;
remedium nusq; inuenitur. Item gregorius magnus
in omelia de virginibus. O inquit si quis sapere
posset in palato cordis quid habeat admiratōis.
Ecce sponsus venit. porro quid dulcedinis et que
parate erant intrauerunt cum eo ad nuptias. Po-
stremo quid amaritudinis. & clausa est ianua. Ia-
nuam enim glosa regni apertus intelligit. qui post iu-
dicium nullis patebit. Tunc siquidem apparebit il-
lius seueritas magna. cuius ineffabilis misericordia
Deniq; sicut dicit glosa in apocalipsi. Plangēt se
super eum omnes tribus terre. id est omnes terre
in quia non tantum dolebunt de ipso tormento q;

q; repellentur a tali consortio. CXVIII.

De igne iehennali.

Tones quidem duos legimus in fine mundi futuros
vnum transitorium quo mundi huius facies exure-
tur. electiq; purgabuntur. & hic precedet iudici-
um. de quo superius iam dictum est. Alium vero
eternum quo reprobi eternaliter punietur. & hoc
iudicium subsequetur. Hic est ignis corpore? sub-
terraneus. ad penam thesaurus. impijs hominib;
ac demonibus ab initio preparatus. Qui dupliciter
inextinguibilis dicitur active scilicet & passive. qz
nec extinguet nec extinguetur. neq; enim fomentis
aliis q; ipozum damnatorum corporibus nutritur.
Vnde de reprobo iob dicitur. deuorabit eum ignis
qui non succenditur. Cruciatos quoq; non extin-
guet. quoniam ad rediuiua tozmeta perpetuo ser-
uabuntur. Vnde ibidem sequitur. Affligetur re-
lictus in ta. s. ut enim ait gregorius. Talis erit &
mors & caro quales non sunt modo. quando scili-
cet compago membrorum atq; vitalium ita infir-
ma est q; summum dolorem sustinere non potest.
Prima mors animam nolentem pellit a corpore. Se-
cunda vero nolentem tenebit in corpore ab utraq;
ergo communiter id habetur. ut quod non vult ani-
ma de suo corpore patiatur. Ibi nanq; sicut dicit
cesareus) ardoribus sempiternis elcas. crimia mi-
nistrabunt. Itaq; penalis exustio. quia culpam iu-
betur inquirere. substantiam nescit absumere. non
enim tam reum persequitur q; reatum. Et quia non
recipit causa remedium. carebit sine supplicium. hoc
est quod dicitur in iob. Pluet super illum bellum
suum. Ibi nanq; sic confligit cum ipa natura vis
doloris ut neutrum alteri cedat. Dolor enim perma-
net ut affligat. natura ut sentiat. & sic utruq; no-
deficit ne pena deficiat. Illic igitur umbra mortis
& nullus ordo. sed sempiternus horroz inhabitat
horrendo nanq; modo ibi reprobis erit dolor cu;
formidine. flama cum obscuritate. Et merito. ut
quoniam a creatoris voluntate nequaquam veriti sunt
discrepare dum viuerent in eozum interitum. ipa
suis qualitatibus etiam elementa non discordeant.
Et quo se impugnant cruciatus augeant. Fitq; mi-
seris mors sine morte. finis sine fine. defectus sine
defectu. quia & mors viuit. & finis semper incipit
& defectus deficere nescit. Quoniam itaq; mors
perimit. sed non extinguit. dolor cruciat. sed nulla
tenus pauorem fugat. flama conburit. sed nequaquam
tenebras discutit. ordinem supplicia non habet. du-
non per omnia qualitatem tenent. Quamuis ignis
iste & ad consolationem reprobis no luceat. & ta-
men ad aliquid luceat. scilicet ut ad doloris cumu-
lum qualiter delicta crucientur ostendat. sicut euā-
gelium de diuite purpurato manifestat. Vnde est
illud. Vox domini intercedentis flam. ig. &c. Idem
ignis torquebit non solum homines. sed etiam de-
monea. Cur enim non credamus etiam incorporeos
spūs igne corporali posse affligi. cum hominum
spūs & ipsi incorporei possint corporalibus mem-
bris includi. et tunc etiam poterunt corpora suoz
vinculis insolubiler alligari. CXIX.

**De machina cruciatoria ex quattuor elemē-
tis.**

Petere sicut ex dictis cuiusdam simpli-
cis ac boni viri colligitur. cui nuper de fi-
ne mundi quedam reuelata fuisse credun-
tur. in corporibus eozum terrenis que nūc stratis
qualitatibus permixta sunt & quodammodo temperata

cunctis bonis qualitatibus ablati male tantum & cruciatorie remanebunt. ex quarum contrarietate absque tempamento perdurante. dolorem perpetuum ac multiplicem indefinenter patientur. **C**umque nunc interim eorum anime corporibus exute usque ad iudicium in igne iehennali crucientur. tunc cum a singulis corpora sua resumentur. ipsis quoque cruciandis. noua tormenti machina preparabitur. & ex quattuor elementorum contrariis qualitatibus in unum conflabitur. ut per que peccauerunt. per hec etiam torqueantur. Dicit enim quod filius dei radius ille splendoris. de patris luce procedens angelos. omnesque sanctos perfundens. venit ad iudicium. quasi quodam impetu secum trahens totum celeste regnum. Sic autem veniens in primis separabit qualitates quorum elementorum. ignis scilicet & aeris. De igne sepeparabit a claritate calorem. ardorem & siccitatem. De aere vero a leuitate humiditatem. grossiciem & mutabilitatem seu cursum. Ardore autem ignis & calore cum siccitate descendentes consumetur & ardebit orbis totus scilicet terra & aqua. De qua terra a puritate seu quadam subtilitate que modo quidem in ea est. sed latet. separabit grossitudinem. ponderositatem. & siccitatem & de aqua a perspicuitate frigiditatem. humiditatem & amaritudinem. ut scilicet omnium elementorum bone qualitates. electis ad gloriam seruiant. prave vero & cruciatorie. reprobos sine fine torquantur. De his enim quedam regio fiet in profundo abyssi. que nomen habebit inferni. Cumque nunc ille qualitates vnite in elementis. inuicem se temperent. tunc quando erunt sepeate ita stabunt inseparabiliter. quod nulla alteram temperabit. Calor quidem ignis non temperabit frigiditatem aque. nec econuerso. nec amaritudo aque humiditatem aeris que est mater corruptionis nec econuerso. Nec leuitas aeris grauitatem terre. nec substantia aeris ignis claritatem. nec humiditas aque terre siccitatem. In predicta ergo regione que mire magnitudinis erit. sicut & totus mundus elementatus. damnati existentes moriendo uiuent. & uiuendo sine fine morientur. Affligent siquidem calore ignis sine tempamento aque et frigiditate aque sine tempamento ignis. Amaritudine aque sine humiditate aeris que est mater corruptionis. & fetore quodam intolerabili ex humore aeris. sine tempamento amaritudinis aque vel ignis siccitate. & ariditate quodam sitis. ex ardore ignis que non posset temperari. Item habebunt tenebras palpabiles propter densitatem aeris & priuationem claritatis solis & ignis. Item ex cursu seu mutabilitate aeris tanta erit tempestas iugis & impetu. quod quasi in ictu oculi impellet eos. & quasi ab oriente in occidentem & econuerso. Et ex isto motu insurgit quidam sonus terribilis quasi tonitruum magnum. quod quidem erit eis pena ineffabilis. & ipsis semper adducet tenebras densiores tempestas aeris. Nec omnia patitur a creaturis extra se quia pugnabit orbis terre contra insensatos. & hoc per infinitos modos. quia quacumque re homo male utitur contra deum. illius rei esse saluabitur in aliquo predictorum elementorum. & in aliquo illorum specialiter damnatum puniet eternaliter. ut per que peccat quis per hec & puniatur. Preter hec autem habebunt mera se quasi alium infernum ex contrarietate qualitarum predictarum. Quia cum ipsa corpora sint de terra elementa ex quattuor elementis. assumet quilibet corpus suum de terra & purgabuntur

elementa siue qualitates in ipso corpore sicut extra. & ita sole qualitates male & cruciatorie remanebunt. nec se adinuicem tempabunt. Hec de dictis istius simplicis viri breuiter excerptis. quibus nimium concordare videntur etiam doctores sacri. Nam de ignis elemento. verbi gratia dicit basilus in exameron libro sexto. In retributionibus inquit delictorum ratio nos secretior docet parcendam esse ignis naturam. Cuius lux ad illuminandos deputabitur iustos. ardor autem proficiet ad peccatores cremandos. Unde dicit psalmista. Vox domini intercidetis flamam ignis &c. In libro quoque sapientie de natura elementari dicitur indefinite. Creatura tibi factori deseruiens excandesce in tormentum aduersus iniustos. & leuior sit ad benefaciendum probis qui in te confidunt. Sed & alie damnatorum pene multiplices in scripturis leguntur. quarum quedam his tribus versibus breuiter apprehenduntur. Nix. nox. vox. lacrima. sulphur. laquei. sitis. estus. Malleus. & stridor. spes perdit. vincula. vermes. Esse carere deo. carcer. confessio cura. scilicet amorum carnalium. **CXX** De interioribus reproborum penis.

Porro quantum ad animam erit eis multiplex pena. scilicet dei obliuio. conscientie remissio. dolor. timor. desperatio. orium quoque dei & sui. & infructuosa penitentia. Ut autem ait augustinus in enchiridion. Sicut nec bonis in celo voluntas. sic nec malis in inferno peccandi facultas esse poterit. quibus tamen mala voluntas meretur. sed illa non erit meritum supplicii. cum idem non sit locus merendi. quam potius supplicium mali meriti quod in hac vita precessit. habebunt etiam de malis suis penam. sed non obtinebunt indulgentiam quia stimulum nulla penitus sequetur correctio voluntatis. Sic enim ab eis culpabitur iniquitas sua ut amisso penitus bonitatis affectu. nullatenus possit ab eis diligi vel desiderari iusticia. Itaque perseuerantia voluntatis male erit eis tantum ad cumulum pene. Denique tenebre quibus illic inuoluuntur exteriores dicuntur. quia in hac quidem vita nullus adeo malus est ut a luce dei penitus excludatur. sed nec perdit affectum beatitudinis. nec amorem illius boni quem habet naturaliter creatura rationalis. Illic autem peccatores tenebras exteriores patientur quoniam extra lucem dei preiecti. etiam luce corpora priuabuntur. hec quidem tenebre iam hic incipiunt in peccante cum ab interiori dei secluditur lux. Non autem omnino ut dictum est. sed tunc penitus extra erit qui lucem habitat inaccessibilem. & ob hoc insumma erunt cecitate. Sane tenebre exteriores intelligi valent quedam malignitas voluntatis & odij que tunc in mentibus reproborum excrescet. sed & etiam quedam obliuio dei. quia tormentorum suorum interiorum & exteriorum doloribus adeo stupefiet et turbabuntur. ut ab istis ad cogitandum aliquid de deo vix & raro vel nunquam mentem reuocet. Sed illuc omnino tendat impetus cogitationis ubi sentitur vis doloris. Et has quidem profundissimas tenebras (secundum augustinum) improbi perpeffuri sunt post iudicium. nam illud de diuine purpurato qui eleuatis oculos suos vidit abraham et mala sua confiteri coactus ante iudicium legitur factum. At in isto iudicio peccatores in tenebras profundiores eiciuntur. ubi nullam dei lucem videbunt cui confiteantur.

CXXI De gloriosa mundi renovatione.

Autem dicit augustinus iudicatis his que non sunt inuenti in libro vice. & in eternum ignem missis. figura mundi huius ignium mundanorum conflagratione preteribit. si cut facto mundanarum aquarum inundatione diluio. Ea siquidem conflagratione corruptibilium elementorum qualitates ardendo penitus interibunt que corporibus nostris corruptibilibus congruebant. atque ipsa eorum substantia qualitates illas habebit. que corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. ut videlicet mundus in melius innouatus. apte accomodetur hominibus etiam carne innouatis in melius. Vnde vidit iohannes sedem super thronum a cuius conspectu fugit celus & terra. & mare iam non est. quia peribunt quidem hec secundum spiritum sed non secundum substantiam. ut superius dictum est. Ante iudicium namque futura videtur eorum purgatio. postmodum autem eorum innouatio. Per peccatum enim hominis omnia elementa infecta & corrupta sunt. que propter ipsum creata fuerunt. unde eorum purgatio nihil aliud erit quam illius interfectionis sue penalitatis imitatio. Et hoc quidem per ignem fiet. qui iudicis faciem precedet. Quoniam & tunc humanum genus in electis ab omni corruptione culpe ac penalitatis purgabitur ac penitus innouabitur. Innouatio vero mundi non fiet per ignem. quoniam sol & luna que ignis passioni non subiacent. innouabuntur. id est meliorabuntur. & corpora sanctorum secundum apostolum immutabuntur. quod constat per ignem non fieri. Ut autem dicit basilus. ignis qui nunc interim usque ad diem iudicii calidus & lucidus ostenditur. post illam innouationem mundi diuidetur. ita scilicet ut superius in regione uiuorum. sit tantummodo lux. & inferius in regione malorum sit calor. Itaque inferior illa terre pars ubi est inferus in obscuritate sua remanebit. quia superior lux illuc nunquam appropinquabit. non tamen propter hoc etiam illa pars ad ornatum mundi non pertinebit quoniam ut ait augustinus. Anime etiam damnatorum ordine naturali meliores sunt omnibus corporibus. Sicut ergo celum sideribus. sic illa pars inferior damnatis ornabitur angelis & hominibus. Itaque ad maiorem gloriam & gratiarum actionem. peccato reproborum electi videbunt quas per gratias euaserunt preterea contrariorum oppositione mundi pulchritudo contextitur. sicut scriptum est. Contra malum bonum &c. Itaque sicut multiformis pictura cum colore nigro suo loco bene ordinato. sic uniuersitas rerum. si quis intueri possit etiam in sinistra parte perfecta et pulchra est. licet illam per se consideratam sua deformitas deturpet. Hae igitur ratione. sicut superior pars gloriosa & pulchra erit sua claritate. sic etiam pars inferior recte sapienterque disposita mundum ornabit sua obscuritate.

CXXXII De solis & lune restoratione.

Porro iuxta ysaiam erit lux lune sicut lux solis. & lux solis septemplex. sicut lux septem dierum. Super quem locum haymo dicit quod determinato illo iudicii examine. omnibusque reprobis in inferno conclusis. Dominus hiesus cum corpore suo quod omnes electi sunt in celo se substulerit. tunc sibi luna splendorem solis mutabit. Sol vero septemplex quod modo lucebit. recepto splendore quem homine peccante

amisse. Dicit etiam ysidorus quod nec sol nec luna postea ad occasum sunt ventura. sed in loco in quo creata sunt sine fine permanebunt. ne scilicet eorum claritate fruantur damnati. qui apud inferos erunt. Vnde dicit abacuc. Sol & luna steterunt in habitaculo suo &c. Et alibi dicitur. Non occidet ultra sol tuus &c. Ante diem quidem iudicii iuxta iohannem eclipsim patietur. In aduentu vero iudicii obscurari comparatiue dicuntur. In mundi autem innouatione quando scilicet celum nouum & terra noua fient eorum claritas augmentabitur. Vnde dicit ysidorus quod sol tunc laboris sui mercedem recipiet. Non ergo amplius diei. noctisque vicissitudo. sed una dies continua que nota est domino. Quod autem dicit ysaias. non erit tibi amplius sol ad lucendum &c. subintelligitur non ad necessitatem. sed tamen ad decorem. CXXXIII De glorificatione factorum in doctoribus corporum.

Anime vero iustorum ut ait supradictus vir. in resurrectione leuabunt corpora sua de puritate terre. que induent aque claritatem. ignis subtilitatem & aeris leuitatem. Deinde quasi radius quidam a filio dei procedens. ea subintrabit. istaque clarificans prout magis vel minus glorificabit. Tunc ergo ita iuxta euangelium. fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. propter quattuor dotes corporis que per similitudinem notantur in proprietatibus solis. Fulget enim radius eius. in quo notatur claritas. Corrupti enim vel coquinari non potest. in quo impassibilitas. In ortu suo mox transparet usque in occidentem in quo agilitas. per vitrum quoque radius eius transit. & calor eius omnia penetrat. in quo subtilitas. hoc est quod ait apostolus. seminatur corruptibile. scilicet & in corruptione surget incorruptum &c. Dicitur autem corpus spirituale. non quia conuertatur in naturam spiritus. sed quia spiritui simile erit incorruptibile & agile & etiam subtile. corpora scilicet omnia non glorificata penetrans. alimonia quoque non indigens. sed solo spiritu uiuificatum & sustentatum. & omnino absque ulla repugnancia spiritui obediens. Qui vero motus illic talium corporum futuri sunt definire non audeo. nature enim & motus & status sicut & species decem erit. ubi quod non deceat non erit. Sane ubi voluerit spiritus ibi persistens erit corpus sine mora temporis. aut impedito ponderis. habebit tamen quoddam pondus suum. secundum quod pondus dicitur impetus rei cuiuslibet tendentis ad locum proprium. Omnia namque fecit deus in numero. pondere. & mensura. unde si nature sue relinqueretur. ita quod spiritus cum non regeret. ad locum suum naturaliter tenderet ibique remaneret. Grauitatem quoque suam naturalem retinebit. quantum ad exteriori violentie resistendum non quantum ad motum voluntarium impediendum. Cum enim nunc ut ait augustinus. tantum valeat natura corporum terrenorum animas deprimitere seorsum. cur non aliquando anime terrena corpora valebunt leuare sursum. Alii vero dicunt quod corpora dotes sunt impassibilitas. gloriositas. spiritualitas. virtuositas. que etiam expressius tangunt in predictis apostoli verbis. scilicet seminatur in corruptione &c. Impassibilitas est naturalis potentia. qua corpora glorificata erunt potentia resistere omni cause extrinsece lesionis illate. Vnde sub ista comprehenditur immortalitas. incorruptibilitas. incalabilitas

& omnia huiusmodi. **G**loriositas id est decor corporis glorificati. Sub hac continetur luciditas. subtilitas redolentia. & huiusmodi omnia que pertinent ad sensuum delectationem. **S**pūalitas est naturalis potentia subsistendi per se. i. sine alimentis subsidio. **V**el naturalis potentia resistendi omni cause intrinsece. lesionis vel molestie cuiuslibet illatiue ut est fames. sitis & huiusmodi. Sub hac etiam comprehenduntur immortalitas & salterabilitas. **V**irtuositas est naturalis potentia agendi in aliud absque contradictione vel resistencia. **V**nde sub ea comprehenditur agilitas & etiam subtilitas. quia poterit huiusmodi corpus omnia corpora non glorificata penetrare. **A**d dignitatem namque dabitur ei penetrare non penetrari. agere non pati. naturalis potentia. nullaque impotentia. nec replebitur corporis non glorificati locum. **I**deoque recipiet illud secum. **I**deo vero sunt quattuor dotes corporis tantum. due scilicet de carentia omnis mali. due vero de presentia omnis boni. **Q**uia bonum corporis duplex est. unum scilicet absolutum hoc est gloriositas. aliud respectuum hoc est virtuositas. **S**i similiter duplex est malum. unum intrinsecus veniens. & contra hoc est spūalitas. aliud extrinsecus. & contra hoc est impassibilitas. **E**runt igitur due de carentia omnis mali due quoque de presentia omnis boni in quibus duo bus perfecta beatitudo consistit. **H**abent autem naturalem principium in corpore cuius sunt. & a gratia perfectionem. verbi gratia. agilitas est potentia qua corpus naturaliter ab anima potest agi. quocumque voluerit. **S**ed nunc ipsi anime grauitas corpulentie obstat. **T**unc autem onere deposito agilitas ibi erit. quia gratia naturam perficit. **Q**uod si queratur quid illic possit agilitas ubi non erit motus. quia nec tempus. sed eternitas que tota simul existit. e contra respondebitur. quod cum ibi futura sit laus vocalis erit utique motus corporalis. **I**n solo autem deo erit ista perfecta & stabilis eternitas ut non moueatur in anima quoque stabilis perpetuitas. quo ad illam partem qua deo immutabiliter adheret eoque perfruetur. **CXXIII. De dotibus animarum.**

Dotes animarum sunt tres. scilicet. cognitio. dilectio. fructio. **E**x cognitione procedit dilectio. & ex utroque fructio siue comprehensio. **P**erfecta namque beatitudo consistit in cognitione summi boni & motu dilectionis ad ipsum. & ex his duobus completur tertium. **P**rimum est in rationabili. **S**ecundum in concupiscibili. **T**ercium in veraque. **I**racibilis vero quia non immediate mouetur in deum. sed data est ad remouendum impedimenta que retrahunt nos ab inquisitione summi boni. scilicet ad debellandum mundum. carnem. dyabolum. non habebit dotem propriam. sed remunerabitur in confirmatione suarum virtutum. scilicet. timoris. humilitatis. fortitudinis que in ea remanebunt. **V**nde timor domini delectabitur cor &c. itaque fidei succedet cognitio. caritati dilectio. **I**mproprie vero dicitur quod spiritus succedet comprehensioni. id est post spem erit comprehensio. que forma est & perfectio aliarum duarum. **E**st enim fructio visionis ut in qua et dilectionis ut a qua. & est & agitur & perficitur. **T**antaque in ea erit delectatio ut in vocem iubilationis & laudis necessario prumpatur. **V**nde de his tribus dicit beatus augustinus. **I**pse inquit finis erit desideriorum nostrorum qui sine fine videbitur

sine fastidio amabitur. sine fatigatione laudabitur. **H**oc munus. hic affectus. hic actus erit profecto sicut ipsa vita eterna communis. quando scilicet deus erit omnia in omnibus. **H**ec sunt dotes quibus sponsa christi dotabitur quando in domum sponsi introducet. **H**ec est ecclesia cuius matrimonium initiatum fuit in patriarchis & prophetis. christi promissione consummatum in verbi incarnatione. **A**ngelis autem christus nec promissus fuit. nec eorum naturam assumpsit. **I**deoque ecclesia de angelis non dicitur ita proprie sponsa. sicut ecclesia de hominibus. **E**t ob hoc dicitur dotes non habere. licet et ipsa deo uniat caritate. **E**t secundum hoc ecclesia de angelis & hominibus collecta dicitur una sponsa. non solum christi sed totius trinitatis.

CXXV. De collatione glorie sanctorum & angelorum.

Iacet autem iuxta domini sententiam in euangelio. sancti homines quantum ad veram beatitudinem que proprie consistit in visione dei futuri sunt equales angelis dei. nihilominus tamen habebunt specialia quodam gaudiola. vel potius gaudiorum incrementa que non sic habebunt angeli. **U**num videlicet de duplici stola. cum angeli per naturam suam modo decorantur una sola. **A**liud vero. quod videbunt eum in natura sibi communi. videlicet humana. hoc est hominem deum. cum angeli nunquam visuri sunt deum angelum. **V**t enim apostolus scribit nusquam angelos. sed semen abrahæ apprehendit. **E**t reuera sicut dicit beatus bernardus. **P**lenum propter omni suauitate videre hominem hominis conditorum. **V**t enim in libro de anima & spiritu legitur. **D**uo sunt in homine sensus. interior scilicet & exterior. & uterque donum suum habet in quo reficitur. **S**ensus interior reficitur in contemplatione diuinitatis exterior in contemplatione humanitatis. **P**ropter hoc enim deus homo factus est. ut in se totum hominem beatificaret. & tota conuersio hominis esset ad ipsum. totaque dilectio curreret in ipsum. cum & a sensu carnis videretur per carnem. & a sensu mentis per diuinitatem contemplationem. hoc erat totum hominis bonum. ut siue ingrederetur siue egrederetur in factore suo. pascua inueniret. videlicet & foras in carne saluatoris. & intus in deitate creatoris. **T**ercius erit de hoc quod habet vice miserias euaserunt. quas angeli nunquam experti sunt. **E**t ut dicit augustinus in libro confessionum ubique maius gaudium maiore molestia preceditur. **N**am verbi gratia. **P**ost egritudine iocundior sanitas efficitur. & post merorem leticia. hinc ergo materia laudis canentibus sanctis. **B**enedic anima mea domino et omnia que intra me sunt nomini sancto eius. **Q**ui propicius omnibus iniquitatibus tuis qui sanat omnes infirmitates tuas. **V**nde bernardus super cantica. omelia. lxxvi. **P**utas inquit deum nostram totam habitum glorie sue laudem. donec veniant qui in conspectu angelorum psallant ei. letati sumus per dies quibus nos humiliasti &c. hoc autem genus leticie celi nescirent. nisi per filios ecclesie. **P**lacet cum ceteris securitas. sed magis ei que timuit. **I**ocunda omnibus lux sed euadenti de potestate tenebrarum iccudior. transisse enim de morte ad vitam. vite duplicat gratiam. **P**ars nostra hec in celesti conuiuio. et seorsum ab ipsis beatis spiritibus. **D**enique gaudet angeli ad penitentiam peccatoris. **Q**uod si delicie angelorum lacrimæ mee. quid delicie. **O**mnino opus eorum laudare deum. sed deest laudi si desint qui dicant. et asui me

per ignē & aquam etc. CXXVI De deitatis
fructione.

Sicut autem dicit augustinus in libro de
questionibus euangelorum. omnia dici
possunt de ista ineffabili perfructione ve
nitatis. & tanto magis omnia dici possunt. quāto
minus digne aliquid dici potest. Nā ē dux illumi
natorum. & requies exterminatorum & patria residē
tium. & esca indigentium. & corona vincetium.
Et quęcunq; bona temporaliter transeuntia per crea
ture partes error appetit infidelium. veriora ieter
num manentia. in creatore omnium simul inuentu
ra est pietas filiorum. Et ut dicit idem augustinus
in libro de ci. dei. ita deus erit nobis notus atq; cō
spicius ut videatur spū a singulis nobis. in singu
lis nobis. videaturq; ab altero in altero. videatur
in seipso. videatur in celo nouo & terra noua. atq;
in omni que tunc fuerit creatura. Videatur et per
corpa in omni corpe quocunq; fuerint spūalis cor
poris oculi facie perueniente directi. Patebunt &
cogitationes nostre inuicem nobis. Quanta igitur
erit ibi felicitas ubi nullum erit malum. nullum la
tebit bonum. vacabitur dei laudibus. quia erit om
nia in omnibus. nam quid aliud ibi agetur. ubi nū
la desidia cessabit. nec vlla indigentia laborabitur
nescio. unde beati qui habitant in domo tua domine
&c. Omnia em̄ membra & viscera corporis glorifi
cati p̄ficient laudibus dei. Omnes quippe illi que
nunc latet armonie corporalis numeri non latebūt in
trinfecus. & extrinfecus per corporis cūcta disposi
ti. & cum ceteris reb; que ibi magne & mirabiles
videbuntur. rōnabiles mentes in tanti artificis lau
dem rōnabilis pulcritudinis delectatione succēdēt
Carebunt autem omnibus malis. ita ut penitē de
leantur de eorum sensibus. Ea tamen potentia sci
entie que magna in eis erit. non solum sua preteri
ta. sed etiam damnatorum eos sempiterna miseria nō
latebit. alioquin in eternum cantabunt. Quo cantū
co in gloriam gratie christi. cuius sanguine liberati
sumus. nihil erit p̄fecto illi ciuitati iocundius. Ibi
perficietur vacare & videre. q. e. s. d. quid nobis
nosip̄si esse volumus quando ab isto cecidimus.
Quid em̄ sine illo fecimus. nisi q; in ira eius defeci
mus. A quo relecti. & maiori gratia p̄fecti. va
cabimur eternū videntes. quia ip̄e est deus. quo
pleni erimus quando erit omnia in omnibus. Pre
mium virtutis erit. ip̄e qui virtutem dedit ei; se
ip̄m. quo melius & maius nihil possit esse p̄mitte
re. quid em̄ est aliud quod per p̄phetam dicit. ero illo
rum deus. nisi ego ero unde facientur. ego ero q;
cunq; ab omnibus honeste desiderantur. & vita et
salus & copia. & honor. & pax. & omnia bona.
Ibi nosse nostrum non habebit errorem. ibi amare
nostrum non habebit offensionē. ibi esse nostrū nō
habebit mortē. ip̄e nanq; deus ut dicit beatus ber
nardus. erit ratōni plenitudo lucis. voluntati mul
titudine pacis. memorie p̄inuatō eternitatis.

CXXVII De dispari sanctorum clari
tate.

Unde igitur erit finis. cum euacuerit chri
stus omnem principatum & potestatem
& virtutem. Nam modo quidam angeli
angelis p̄sunt. demones demonibus. homines ho
minibus ad vtilitatem viuencium vel deceptōnem
Sed tunc omnis prelatō cessabit. quia necessaria nō
erit. Preferentur quidem ibi alii alijs in gloria. nō

tamen in regimie sicut nunc. quia non erit necesse
Cessabit timor. regnabit caritas. nec erit inter p̄si
dentes & subditos vlla dissensio. nec maiorum in
minores aliqua oppressio. p̄erunt quidem demo
nes malis hominibus in inferno. mali em̄ homines
habebunt tortores in pena. quos hic habuerunt in
censores in culpa. Ceterum enim etiam in angelis
posuit deus diuersitates officiorum causa hominū
scilicet ut eorum salutē p̄uideat & ministrent. vn
de et p̄pria vocabula sortiti sunt. ut angeli. q; ho
bus voluntatem dei nunciant. virtutes. quia mira
cula faciunt & huiusmodi. Hec em̄ non sunt noia
nature sed officij. unde postq; homines p̄summati
fuerint in gloria & p̄fecti. ita ut nulla iam admī
stratione indigeant. tunc cessabunt etiam in angelis
nomina illa quibus nunc vocantur pro diuersitate
humane administrationis. Erunt tamen & in celo
& in inferno diuerse mansiones. id est diuerse pre
miorum et suppliciorum differentie bonis. scilicet et
malis. Stella em̄ a stella differt in claritate. Erit at
in dispari claritate par gaudium. quoniam vnus cō
munis est denarius. id est visio dei dabitur omni
bus. ut sit deus omnia in omnibus. vera quidem
ibi gloria erit. ubi laudantis nec errore quisq; nec
adulatione laudabitur. verus honor qui nulli nega
bitur digno. nulliq; concedetur indigno. Q; autē
ibi futuri sint p̄ meritis premiorum etiam gradus ho
norum atq; gloriarum non est ambigendum. atq;
id etiam beata illa ciuitas. magnum in se bonum vi
debit. q; nulli superiori nullus inferior inui debeat.
Tam nolet vni quisq; esse quod non accepit. q;
nec in corpe vult esse oculus qui est digitus. Sic ita
q; habebit donum alijs alio minus. ut hoc quoq;
habeat ne velit ampli. CXXVIII De
plena sanctorum felicitate.

Hec est igitur pax superne ciuitatis. que si
cut dicit augustinus. est ordiatissima &
concordissima societas fruendi deo et i
nicem in deo. Quid plura. hanc certe beatam san
ctorum vitam facilius est cōsequi q; enarrare. cui
erit cursus sine termino. vsus sine fastidio. sub anti
quis perpetuisq; gaudijs semper noua iocunditas
& sine vllō amittendi periculo p̄fecta felicitas.
Constat autem felicitatem esse rerum omnium op
tandarum plenitudinem. Illic ergo implebitur qd
voce domica dicitur. Mensuram bonam et confer
tam et co. &c. Mensura dicitur quia secundū qua
litatem et quantitatem meriti premium dabitur.
Bona. quia in isto premio nihil melius inuenitur. Cō
ferta id est referta. quia nulla pars anime vel corpo
ris nullusq; angelus remanebit. qui repletus non
sit Coagitata. quia vndiq; gaudium erit. scilicet in
tus in conscientia. supra in deo. infra in celo et in
ceteris creaturis. iuxta vero in sanctis hominibus et
angelis. Superfluens quoq; quia supra omē me
ritum erit. et etiam supra omnem sensum et deside
rium. Vnde scriptum est. Oculus non vidit. nec
auris audiuit etc. Tunc sanctorum voluntas oīno
voluntati creatoris penitus inhererebit. et ob hoc a
iusticie regula deuiare non poterit. Nec ideo libe
rum arbitrium non habebunt. quia peccata eos de
lectare non poterunt. Magis quippe tūc liberum
erit a delectatione peccandi vsq; ad delectationē
non peccandi indeclinabilem liberatum. Eo enim
potentius erit. quo peccare non poterit. Ante diē
quidem iudicij vidēt se inuicem boni et mali sicut

patet in euangelio de diuīte purpurato & lazaro.
Post iudiciū vero reprobis omni luce spūali &
corporali priuatis. boni videbunt eos tantum mo-
do et non econuerso. Sed anīe iustorum ut ait gre-
gorius et si in nature sue bonitate misericordiā ha-
bent. iam tunc auctori sue iusticie coniuncte tāta
certitudine constringuntur. ut nulla ad reprobos
compassione moueātur. Et licet iustis sua gaudia
sufficiant. ad maiorem tamen gloriā vident penas
malorum quas per gratiam euaserunt. Quia qui
dei claritatem vident nihil in creatura agere quod
videre non valeant.

Speculum vincentij histoꝛiale explicet.

per ignē & aquam etc. CXXVI De deitatis
fructione.

Sicut autem dicit augustinus in libro de
questionibus euangelorum. omnia dici
possunt de ista ineffabili perfructione ve
ritatis. & tanto magis omnia dici possunt. quāto
minus digne aliquid dici potest. Nā ē dux illumi
natorum. & requies exterminatorum. & patria residē
tium. & esca indigentium. & corona vincencium.
Et quęcunq; bona temporaliter transeuntia per crea
ture partes error appetit infidelium. veriora ieter

entia. in creatore omnium simul inuentu
as filiorum. Et ut dicit idem augustinus
ci. dei. ita deus erit nobis notus atq; cō
t videatur spū a singulis nobis. in singu
videaturq; ab altero in altero. videatur
videatur in celo nouo & terra noua. atq;
ne tunc fuerit creatura. Videatur et per
mni corpe quocunq; fuerint spūalis cor
i facie perueniente directi. Patebunt &
es nostre inuicem nobis. Quanta igitur
icitas ubi nullum erit malum. nullum la
m. vacabitur dei laudibus. quia erit om
nibus. nam quid aliud ibi agetur. ubi nū
cessabit. nec vlla indigentia laborabitur
de beati qui habitant i domo tua domie
ia em membra & viscera corpis glorifi
nt laudibus dei. Omnes quippe illi que
armonie corpalis numeri non latebūt in
& exterius per corpis cūcta disposi
ceteris reb? que ibi magne & mirabiles
ur. rōnales mentes in tanti artificis lau
bilis pulcritudinis delectatione succēdet
autem omnibus malis. ita ut penit? de
eorum sensibus. Ea tamen potentia sci
magna in eis erit. non solum sua preteri
m damnatorum eos sempiterna miseria nū
loquin in eternum cantabunt. Quo can? i
am gratie christi. cuius sanguine liberati
bil erit pfecto illi ciuitati iocundius. Ibi
vacate & videte. q. e. s. d. quid nobis
e volumus quando ab isto cecidimus.
sine illo fecimus. nisi q; in ira eius defeci
mo relecti. & maiori gratia perfecti va
neter nū videntes. quia ipse est deus. quo
us quando erit omnia in omnibus. Pre
tutis erit. ipse qui virtutem dedit ei q; se
melius & maius nihil possit esse pmissit.
Et aliud quod per pphetam dicit. ero illo
nisi ego ero vnde sciatur. ego ero q;
omnibus honeste desiderantur. & vita et
opia. & honor. & pax. & omnia bona.
nostrum non habebit errorem. ibi amare
non habebit offensionē. ibi esse nostrū nō
ore. ipse nanq; deus ut dicit beatus ber
it ratōni plenitudo lucis. voluntati mul
tis. memorie pēnuatō eternitatis.

CXXVII De dispari sanctorum clari

Une igitur erit finis. cum euacuerit chri
stus omnem principatum & potestatem
& virtutem. Nam modo quidem angeli
angelis presunt. demones demonibus. homines ho
minibus ad vtilitatem viuencium vel deceptōnem
Sed tunc omnis prelatō cessabit. quia necessaria nū
erit. Preferentur quidem ibi alii alijs in gloria. nō

tamen in regimie sicut nunc. quia non erit necesse
Cessabit timor. regnabit caritas. nec erit inter pū
dentes & subditos vlla dissensio. nec maiorum in
minores aliqua oppressio. pcerunt quidem demo
nes malis hominibus in inferno. mali em homines
habebunt tortores in pena. quos hic habuerunt in
censores in culpa. Ceterum enim etiam in angelis
posuit deus diuersitates officiorum causa hominū
scilicet ut eorum salutē pvideat & ministrent. vn
de et ppta vocabula sortiti sunt. ut angeli. q; ho
bus voluntatem dei nunciant. virtutes. quia mira
cula faciunt & huiusmodi. Hec em non sunt noia
nature sed officij. vnde postq; homines psummati
fuerint in gloria & perfecti. ita ut nulla iam admī
stratione indigeant. tunc cessabunt etiam i angelis
nomina illa quibus nunc vocantur pro diuersitate
humane administrationis. Erunt tamen & in celo
& in inferno diuerse mansiones. id est diuerse pre
miorum et suppliciorum differentie bonis scilicet et
malis. Stella em a stella differt in claritate. Erit at
in dispari claritate par gaudium. quoniam vn? cō
munis est denarius. id est visio dei dabitur omni
bus. ut sit deus omnia in omnibus. vera quidem
ibi gloria erit. ubi laudantis nec errore quisq; nec
adulatione laudabitur. verus honor qui nulli nega
bitur digno. nulliq; concedetur indigno. Q; autē
ibi futuri sint p meritis premiorum etiam grad? ho
norum atq; gloriarum non est ambiendum. atq;
id etiam beata illa ciuitas magnum in se bonū vi
debit. q; nulli superiori nullus inferior inui debet.
Tam nolet v nū quisq; esse quod non accepit. q;
nec in corpe vult esse oculus qui est digitus. Sic ita
q; habebit donum aliis alio minus. ut hoc quoq;
habeat ne velit ampli? CXXVIII De
plena sanctorum felicitate.

Hec est igitur pax superne ciuitatis. que si
cut dicit augustinus. est ordiatissima &
concordissima societas fruendi deo et i
nicem in deo. Quid plura. hanc certe beatam san
ctorum vitam facili? est cōsequi q; enarrare. cui?
erit cursus sine termino. vsus sine fastidio. sub anti
quis perpetuisq; gaudijs semper noua iocūditas
& sine vilo amittendi periculo perfecta felicitas.
Constat autem felicitatem esse rerum omnium op
tandarum plenitudinem. Illic ergo implebitur qd
voce domica dicitur. Mensuram bonam et confer
tam et co. &c. Mensura dicitur quia secundū qua
litatem et quantitatem meriti premium dabitur.
Bona. quia isto premio nihil melius inuenitur. Cō
ferta id est referta. quia nulla pars anime vel corpo
ris nullusq; angelus remanebit. qui repletus non
sit Coagitata. quia vndiq; gaudium erit. scilicet in
tus in conscientia. supra in deo. infra in celo et in
ceteris creaturis. iuxta vero in sanctis hominibus et
angelis. Superfluens quoq; quia supra omē me
ritum erit. et etiam supra omnem sensum et deside
rium. Vnde scriptum est. Oculus non vidit. nec
auris audiuit etc. Tunc sanctorum voluntas oīno
voluntati creatoris penitus inheret. et ob hoc a
iusticie regula deuiare non poterit. Nec ideo libe
rum arbitrium non habebunt. quia peccata eos de
lectare non poterunt. Magis quippe tūc liberum
erit a delectatione peccandi vsq; ad delectationē
non peccandi indeclinabile liberatum. Eo enim
potentius erit. quo peccare non poterit. Ante diē
quidem iudicij vidēt se inuicem boni et mali sicut